

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

TOKAT'TA MÜSLÜMAN ŞAHİS İSİMLERİ (1455-1642)

Yüksek Lisans Tezi

Sehure ERGÜZEL

İstanbul 2018

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

TOKAT'TA MÜSLÜMAN ŞAHİS İSİMLERİ (1455-1642)

Yüksek Lisans Tezi

Sehure ERGÜZEL

Danışman: Prof. Dr. Erhan AFYONCU

İstanbul 2018

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Sehure ERGÜZEL'in "Tokat'ta Müslüman Şahıs İsimleri (1455-1642)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Erhan AFYONCU
Üniversitesi Milli Savunma Üniversitesi

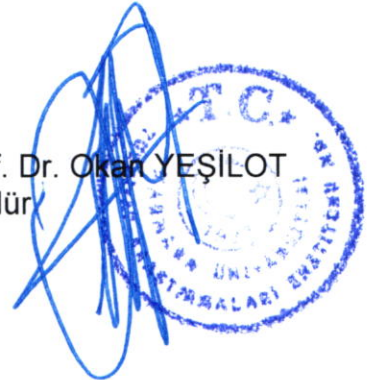
Üye : Doç. Dr. Recep AHİSHALI
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Tufan GÜNDÜZ
Üniversitesi Milli Savunma Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 09/02/2018 tarih ve 2018/14-06 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	III
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR	VII
GİRİŞ	1
TOKAT'IN KISA TARİHÇESİ	3
BİRİNCİ BÖLÜM ÇALIŞMANIN KONUSU VE KAPSAMI	11
1.1. ÇALIŞMANIN KONUSU VE KAPSAMI	11
1.1.1. Onomastik (Ad Bilimi) Bilimine Dair.....	11
1.1.2. Osmanlı Tarihinin Onomastik Kaynakları: Tapu-Tahrir ve Avâriz Defterleri.....	15
1.1.3. Tapu Tahrir Defteri Üzerinden Onomastik Çalışma Yapmanın Zorlukları ..	16
1.1.4. Çalışmaya Kaynaklık Eden Tapu Tahrir Defterleri.....	17
1.2. AD KOYMA.....	19
1.2.1. Türklerde Ad Koyma.....	19
1.2.2. Dinî Ad Koyma	21
1.2.3. Tarihi Gün ve Olayları Ad Olarak Koyma	22
1.2.4. Saygı ve Minnet Duyulan Kişilerin Adlarını Koyma.....	23
1.2.5. Destanlarda, Masallarda Geçen Adları Koyma	23
1.2.6. Yer Adları, Coğrafi Adlar, ya da Kavimlerin, Milletlerin Adlarını Koyma..	24
1.2.7. Hayvan ve Bitki Adlarını Koyma.....	24
1.2.8. Lakap Koyma	24
1.3. TÜRK KÜLTÜRÜNDE AD VERME İLE İLGİLİ GELENEK- GÖRENEK VE İNANIŞLAR	25

İKİNCİ BÖLÜM.....	30
2.1. TOKAT'TA 1455-1642 YILLARI ARASINDA KULLANILAN ADLAR	
ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....	30
2.1.1. Tokat'ta En Çok Kullanılan Erkek Adları.....	31
2.1.2. Tokat'ta Kullanılan Adların Dillere Göre Dağılımı	33
2.1.3. Tokat'ta En Çok Kullanılan Türkçe Kökenli Adlar	34
2.1.4. Tokat'ta En Çok Kullanılan Arapça Kökenli Adlar	36
2.1.5. Tokat'ta En Çok Kullanılan Farsça Kökenli Adlar	37
2.1.6. Tokat'ta Kullanılan Moğolca Kökenli Adlar	38
2.1.7. Safevi Etkisi Gösteren Adlar	39
2.1.8. Tokat'ta Kullanılan Lakaplar	41
2.1.9. Adların Önünde Kullanılan Lakaplar	43
2.2. TOKAT'TA KULLANILAN MÜSLÜMAN ERKEK ADLARI	44
2.2.1. Tokat'ta Kullanılan Adlarla Bazı Bölgedeki Adların Karşılaştırılması	54
2.2.2. 1485-1642 Tarihlerinde Tokat ve Giresun	56
2.2.3. 16. Yüzyılda Tokat, Kastamonu, Bursa Afyon ve Mardin'de Çok Kullanılan Türkçe Kökenli Adların Karşılaştırması.....	57
2.2.4. 16. Yüzyılda Tokat, Kastamonu, Bursa, Afyon ve Mardin ve Çorumlu'da Çok Kullanılan Adların Karşılaştırması.....	58
SONUÇ	60
BİBLİYOGRAFYA	61
EKLER	72

ÖNSÖZ

Bu araştırmada 1455-1642 yılları arasında Tokat merkez ve köylerinde kullanılan Müslüman adları incelenmektedir. Araştırma, Tokat merkez ve köylerinde hangi adların konulduğundan ziyade, araştırmanın konusunu kapsayan yıllarda bölgedeki siyasi ve sosyal yapının adları niçin ve nasıl etkilendiği ile ilgilidir. Bu minvalde hazırlanan çalışmada Tokat'ta kullanılan adlar liste halinde verilip adların sözlükteki karşılığı da verilmektedir. Bunun yanı sıra özellikle bazı adların Tokat'ta kullanılış sebebi sözlükte yer almaktadır.

Araştırmanın alanı 1455-1642 yılları ile sınırlı tutularak bölgede yapılan ilk tahrirden başlamaktadır. Araştırmanın ana kaynaklarını Tapu Kadastro Arşivi ve Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan Tapu Tahrir Defterleri oluşturmaktadır. Bu araştırma, Giriş dışında iki bölüm olarak hazırlanmıştır.

Birinci Bölüm'de onomastik çalışmalar ile Türk kültüründe ad verme gelenek-görenekler ve inançları ele alınmış; İkinci Bölüm'de ise araştırmanın konusunu oluşturan Tokat'ta Müslüman kişi adları tablolar halinde verilip değerlendirilmiştir.

Bu çalışmamın kaleme alınmasında değerli hocalarımın ve dostlarımın yardımını gördüm. İsimlerini burada zikretmeyi bir teşekkür mahiyetinde borç bildiğimi belirtmek isterim. Her şeyden önce lisans eğitiminden itibaren engin bilgilerini ve tecrübelerini paylaşarak bakış açımıza yön veren, tez konumu belirleyip konuyu çalışmam için beni teşvik eden, bütün yoğunluğuna rağmen her daim yanımda olan kıymetli hocam Prof. Dr. Erhan AFYONCU'ya, teze başladığım günden itibaren her sorumu dikkatle dinleyip değerli fikirlerini benimle paylaşıp ilerlememi sağlayan hocam Doç Dr. Recep AHISHALI'ya, düzgün sonuçlar verebilmem için tezimi sabırla kontrol ederek beni yanıltan döndüren kıymetli hocalarım Prof. Dr. Tufan GÜNDÜZ, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa OĞUZ ve Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÖNAL'a, Yine yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli hocalarım Prof. Dr. Muzaffer DOĞAN, Prof. Dr. Okan YEŞİLOT, Prof. Dr. Vahdettin ENGİN, Araş. Gör. Dr. Fatih GÜRCAN ve Aydın KURT'a teşekkür ederim.

Evlat olarak her daim lâıık olmaya çalıştığım, bir an olsun eksikliğini hissettirmeyen, hayatım boyunca her zaman arkamda duran, tezimin tamamlanmasını heyecanla beklerken kısa süre önce kaybettiğim rahmetli babam Hüseyin ERGÜZEL'e, hala benim iyi yetişmem için dualarını ve desteklerini esirgemeyen annem Ayşe ERGÜZEL'e ve kardeşlerime, ne zaman ihtiyaç duysam yanımda olan, tezimi okuyarak fikir veren kıymetli dostlarım şule Yüksel ÖZKAYA, Elif UZUNAĞAÇ, Zeynep AKARSLAN ve Emre ERGÜZEL'e, çıkardığım zorluklara rağmen her neye ihtiyaım olsa kolaylık sağlayan Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve İslam Araştırması Merkezi çalışanlarına teşekkürü bir borç bilirim. İsmi burada zikretmekte aciz kaldığım fakat üzerimde emeği bulunan tüm hocalarım ve dostlarıma da şükranlarımı sunuyorum.

ÖZET

Onomastik alışmalar dilbilim açısından önemli olduğu gibi dilin belli dönemlerde değişimlere uğraması, yabancılaşmaya başladığı dönemler veya ze dnldğu dönemler de tarihsel seyir açısından önemlidir. Bu noktada Türk ad biliminin en önemli kaynaklarından birisini Tapu Tahrir defterleri oluşturmaktadır. Osmanlı’dan günümüze intikal eden bu defterlerden lyıkı vechile faydalanıldığında ve elde edilen bilgiler doğru mukayese edildiğinde tahririn ait olduğu bölgenin nüfus hareketlerini, bölgedeki ekonomik gelişmeleri, meslek erbabını ve daha pek çok veriyi tespit ve tahlil etmek mümkündür. Biz de bu doğrultuda Tokat’a ait Tapu Tahrir Defterleri’nden, Tokat’ta kullanılan adların 1455-1642’ye kadar olan seyrini takip ettik. Çalışmada, zaman zaman bazı adların artması ya da azalması doğrultusunda bölgede yaşanan beşerî ya da tabii tahribatların ilişkisi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Zira belli dönemlerde Tokat’ta büyük tahribatlar gerçekleşmiş ve nüfusta azalma olmuştur. Dolayısı ile bu nüfus değişimi Tapu Tahrir Defterleri’ne yansımıştır. Sadece nfus değişimine bakılmayıp kullanılan adların kkeni de incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tokat, Onomastik, Tapu Tahrir.

ABSTRACT

As the onomastic studies are significant considering the linguistics, language's undergoing a change in a certain period, the period that language starts alienating or the periods that back mutation appears are important in terms of the historical process. At this point, land registry books forms the most important source of Turkish onomastics. When these books that come from the years of the Ottoman Empire are taken advantage of and when the informations taken are correctly compared, it is possible to get the population movement of the region, economic progress, profession experts and the impressions on this region. Accordingly, we investigated the land registry books belonging to the city Tokat and found out the process of the names used in the city Tokat between 1455-1642. The relationship between the increase and the decrease of some of the names from time to time and the destruction of the region was tried to reveal. Because in certain periods, there was big destructions in Tokat and the population was decreased. So, this change of population reflected on the land registry books. The origins of the names were investigated not only considering the change of population.

Keywords: Tokat, onomastics, land registry books.

KISALTMALAR

a.g.e	: adı geçen eser
a.g.m	: adı geçen makale
a.g.t	: adı geçen tez
bkz	: bakınız
C. :	: Cilt
Çev	: Çeviri
Ar	: Arapça
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
DTCF	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
Haz.	: Hazırlayan
Fa	: Farsça
İA	: İslâm Ansiklopedisi
OTAM	: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi
T.	: Türkçe
s	: sayfa
S	: Sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKGM	: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Vrk	: Varak Numarası

GİRİŞ

Türk toplumunun tarihsel sürecinde çeşitli devletler kurulmuş ve bu devletler farklı milletler ile temas etmiştir. Bu temaslar sadece siyasi ve diplomatik açıdan değil, sosyal ve kültürel hayatı da etkilemiştir.

Çalışmanın merkezi olan Tokat'da 1455-1642 yılları arasında zaman zaman gerçekleşen siyasi çekişmelere maruz kalmış ve tahrip edilmiştir. Bu çekişmelerin yanında bölgede gerçekleşen doğal afetler de bölge halkını etkilemiştir. Tokat özellikle Uzun Hasan döneminde 1472'de büyük bir felaketle karşı karşıya kalmıştır. Onun arkasından 1503'te Safevi hükümdarı Şah İsmail'in Tokat'a yürümesi ve burada propaganda yaparak Alevi halkı kendi yanına çekmeye çalışması bölgede karışıklıklara sebep olmuştur. Safevi hükümdarının tesirini, Çaldıran'da azaltılmış olsa da 1519'da kendisinin mehdi olduğunu iddia eden Şeyh Celâl Tokat'ta karışıklıklara sebep olmuştur. Bu ayaklanma esnasında Tokat'ta birçok ölüm yaşanmıştır. 1603- 1607 yıllarında Anadolu'da meydana gelen "Büyük Kaçgun" nüfusun azalmasına ve otoritenin zayıflamasına sebep olmuştur. Tokat özellikle 1574-1643 yılları arasında ciddi nüfus kaybı yaşamıştır. Bu nüfus kaybı bazı köylerin de yok olmasına sebep olmuştur. Kısacası Tokat ve çevresi 16. yüzyılın ikinci yarısında da zaman zaman Safevilerin, eşkıyaların, suhte ve Celâli ayaklanmalarının vermiş olduğu sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır.

Tapu Tahrir Defterleri'ni incelediğimizde 16. yüzyılın ilk yarısında tespit ettiğimiz adlar daha fazla iken ikinci yarısında bu adlar azalmıştır. Tapu Tahrir Defterleri'ne baktığımızda Arapça kökenli adların yoğun olarak kullanıldığını görmekteyiz. Özellikle İslâmiyet'ten sonra başlayan bu değişim süreci Osmanlı'da oldukça etkilidir. Arapça kökenli adlara de dikkat ettiğimizde peygamber, peygamberlerin aile fertlerinin adları ve sahabe adları oldukça fazladır.

Türkler İslâm kültür dairesine katıldıktan sonra kendi dillerine birçok kelime girdiği gibi Müslüman olduklarını göstermek üzere çocuklarına *Mehmed*, *Ali* gibi adlar vermişlerdir. Hz. Muhammed'in ismi *Muhammed* olarak saygıdan dolayı o haliyle kullanılmamış, yine O'nun adlarından *Mehmed* en çok tercih edilen ad olmuştur. Bu

sebepten dolayı İslam dünyasında ortak olarak kullanılan Arapça kökenli İslâmi adlar etnik yapıyı yansıtmaz. Bu durumu toplumda merkezin dini ağırlığının Anadolu’da artması ve bunun sonucu olarak, Türkçe kökenli adların terk edildiği şeklinde yorumlayabiliriz.

Tapu Tahrir Defteri’nde yer alan adlarda dikkat çeken bir husus da 15. yüzyılın sonları 16. yüzyılın başlarında Farsça kökenli adların artmasıdır. Bu artışta Safevilerin bölgedeki faaliyetlerinin etkisi olduğu düşünülebilir.

Verilen tablolarda 1455, 1485, 1520, 1554, 1574, 1642 yıllarına ait veriler yer almaktadır. Bu veriler tüm Tokat’ı kapsamamakla birlikte Tokat merkez ve köylerindeki adlara yer verdik. Aynı zamanda bu çalışmada sadece Müslümanların kullanmış olduğu adlara yer verilmiş, gayrimüslim adları değerlendirilmemiştir. Adları değerlendirirken nüfusun da düştüğü zamanları göz önünde bulundurmak gerekir. Bu yüzden Tokat’taki siyasi durum kısaca anlatılmıştır.

TOKAT'IN KISA TARİHÇESİ

Tokat, Orta Karadeniz'in sahil kesimiyle İç Anadolu arasındaki önemli bir geçiş merkezidir.

Tokat'ın Togayıt Türkleri tarafından kurulduğu ve bu adın zamanla şehre alem olduğu, Tok-at'ın “surlu şehir” manasına geldiği¹, bu ifadenin zamanla Tahiyе, Dokiye, Tukiya ve Tokat şeklinde dönüştüğü bazı eserlerde ifade edilmiştir.² Evliya Çelebi, bu ismin, Dok-ad adlı efsanevi bir kahramandan dolayı olabileceğini düşünmektedir. Ayrıca Dokat kelimesinin Arapça'da bakla gibi tahıl türüne verilen bir ad olduğu ve bölgede bu ürünler çok yetiştiği için şehrin onların ismini almış olabileceğini de dile getirmektedir.³ W. M. Ramsay, Dazimon adlı eski Bizans kalesinin Tokat olduğunu iddia eder.⁴ Paul Wittek'e göre, Tokat ismi Dokeia'dan gelmektedir⁵. Dokeia kelimesinin “çanak memleket” anlamına gelmesi ve Tokat kelimesinin de “etrafı surlarla çevrili, çukur yer” anlamına gelmesi Paul Wittek'in tespitini doğrulamaktadır⁶.

Tokat, Anadolu'nun eski çağlarından itibaren önem kazanmaya başlamış bir şehridir. Kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte şehre ilk yerleşimler Kalkolitik Çağ'da başlar. Anadolu'da hükümlanlık tesis etmiş Hititler, Frigler, Kimmerler, İskitler, Medler, Persler, Makedonlar ve Romalılar, tarihî süreçte Tokat'ın da sahibi oldular. Şehre ve havalisine Müslümanların akınları, Bizans İmparatoru

¹ Sargon Erdem, “Tokat Kelimesi Üzerine Düşünceler”, *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu (2-6 Temmuz 1986)*, yay. haz. S. Hayri Bolay-Mustafa Yazıcıoğlu vd., Tokat Valiliği Şeyhülislam İbn Kemal Araştırma Merkezi, Tokat 1987, s. 11.

² Abdi-zade Hüseyin Hüsameddin Yaşar, *Amasya Tarihi*, c. II, yay. haz. Mesut Aydın-Güler Aydın, Amasya 2008, s. 12.

³ “Ermeni dilinde (...) derler, ama Ermeni kavmi Türkçe bu Tokat'a Tohat der. Hatta bazı şehir oğlanı zarifleri Ermeni taifesini alaya almak için “Erzincan'dan inç habar Tohat'ın çasmaları ahar mı? Ahar, ama şır mır ahar” diye üleşirler. Rumca'da (...) derler. Eski, işlek ve büyük şehirdir.

Etrak kavmi Tok at der. Nicesi Doğat der, nicesi “Dohat'a vardım der., ama şehir zarifleri Dok'ad derler”, bkz. Evliyâ Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, haz. Seyit Ali Kahraman, 5. Kitap c. I, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010., s. 87. Ayrıca bkz. Kazım Yaşar Koprıman, “Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Tokat Şehrine Dair Verilen Bilgilerin Değerlendirilmesi”, *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu (2-6 Temmuz 1986)*, Tokat 1987s.661-666.

⁴ W. M. Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, çev. Mihri Pektaş, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1960, s. 364.

⁵ Paul Wittek, “Bizanslılardan Türklere Geçen Yer Adları”, *Byzantion*, S.X., çev. M. Eren, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, I (Ankara 1969), s.232.

⁶ Erdem, a.g.m., s.16; Ali Açık, “Tokat”, *DİA*, XLI, 219.

Herakleious zamanında başladı. Türkler Anadolu'yu yurt edinmeye başladıkları zaman Emir Dânişmend 1074'de Tokat'ı fethetmiştir. Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan 1175'te Danişmendlilere son verince şehir Selçuklu hâkimiyetine geçmiştir.⁷

II. Kılıçarslan, kendi eliyle ülkesini on bir oğlu arasında paylaştırdığında Tokat, Rükneddin Süleyman Şah'ın yönetimine terk edildi. 1205'te ikinci defa Selçuklu tahtına geçen I. Gıyaseddin Keyhüsrev, ortanca oğlu Alaeddin Keykubad'ı Tokat merkez olmak üzere Danişmend-ili'ne melik tayin etmiş ve Alaeddin babasının ölümüne kadar burada kalmıştır.⁸

Selçuklu idaresine karşı 1240 yılında Baba İshak ayaklanması ortaya çıkmış, ayaklanmaya şeyhin Tokat civarındaki taraftarları da katılmıştır.⁹ Söz konusu yıllarda doğudan gelen Moğol tehlikesi de bütün Anadolu için bir tehdit unsuru oluşturmuştur. 1243'te Köseadağ Savaşı'ndan sonra Türkiye Selçuklu Devleti'ni kendisine tâbi kılan İlhanlılar döneminde Tokat ve Erzincan emirliği Muîniddin Süleyman Pervane'ye bırakılmıştır.¹⁰ Bu dönemde Selçuklu veziri Pervane'nin İlhanlı hükümdarı Abaka ve Memlük hükümdarı Baybars arasında izlemiş olduğu politika Tokat havalisini de etkilemiştir. Türkiye Selçuklu hükümdarının İlhanlılara karşı Sultan Baybars'tan yardım istemesi üzerine Memlük ordusu Anadolu'ya girerek Elbistan Ovası'nda 11 bin kişilik İlhanlı ordusunu kılıçtan geçirmiştir. Bunun üzerine İlhanlı hükümdarı Abaka Han, ertesi yıl büyük bir ordu ile Anadolu içlerine kadar ilerleyerek önüne çıkan bütün kuvvetleri ve şehir halkını kılıçtan geçirip Tokat Kalesi'ne ulaşmıştır. Vezir Muîniddin Süleyman Pervane'nin Sultan Baybars'a yazdığı mektup ortaya çıkınca Abaka, Pervane'yi yakınları ile birlikte idam ettirerek Anadolu'da çok kan dökmüştür.¹¹ Bu olaydan sonra İlhanlı valisi Timurtaş, Amasya hâkimi ile girdiği savaşı kaybedince Sivas'a çekilmiştir. Tokat'a da Fahreddin Muhammed emir olarak getirilmiştir. 1327'de Sivas valisi Timurtaş'ın Mısır'a kaçmasının ardından, 1335 yılında İlhanlı hükümdarı

⁷ Tayyib Gökbilgin, "Tokat", *İA*, XI, 400-402; Ali Açık, "Tokat", s. 219-220.

⁸ Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1971, s. 113; Açık, "Tokat", s. 220., Ahmet Şimşirgil, *Osmanlı Taşra Teşkilatında Tokat (1455-1574)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1990, s. 14.

⁹ Açık, "Tokat", s. 220; Abdülkerim Özyayın, "Danişmendliler", *DİA*, VIII, 464.

¹⁰ Gökbilgin, a.g.m., s.403.

¹¹ Hamza Gündoğdu-Ahmet Ali Bayhan vd., *Tarihi Yaşatan İl Tokat*, PYS Vakıf Sistem Matbaa Müdürlüğü, Ankara 2006., s. 14-15.

Ebu Said Bahadır Han'ın ölümüyle Anadolu'da İlhanlı egemenliği son bulmuş bu tarihten sonra da Tokat, Eretna Beyliği'nin idaresine girmiştir.¹²

Eratna ümerâsından Hacı Kutlu Şah'ın oğlu Hacı Şâd-Geldi Paşa'nın Amasya'da kurduğu müstakil beylik, defalarca Tokat'ı da hakimiyeti altına almıştır.¹³ Daha sonrasında Tokat emiri olan Süleyman Şah oğlu Taceddin Ahmed Bey¹⁴ öldüğünde Eretna Sultanı Alaeddin Bey bölgeyi kendi mülkü sayarak buraya veziri Hoca Yâkut Bey'i göndermiş, fakat Tokat halkı Hoca Yâkut Bey'i kabul etmeyip Hacı Şâd-Geldi Paşa'nın atadığı Kadı İmamoğlu Şeyh Necibeddin Musa Bey'i tanımışlardır.¹⁵

Eretnalı idaresi Ali Bey zamanında ziyadesiyle parçalanmış bir hal alınca Eretnalılara vezir ve nâib olan Kayseri'deki Kadı Burhaneddin, Tokat Kalesi'ni muhasara eden Hacı Şad-Geldi'ye karşı harekete geçmiştir.¹⁶ Mücadele sonrasında Hacı Şad-Geldi mağlup olup Kadı Burhaneddin hükümdar olmuştur. Kadı Burhaneddin, Köpekoğlu, İnaloğlu ve Şeyh Necib gibi emirleri bertaraf edip kendisine bağlamaya çalışmıştır. Bu havalideki mahalli ümera ile Kadı Burhaneddin arasındaki mücadeleden yorulan halk, Yıldırım Bâyezid'e tâbiyetlerini sunmuştur. Talebi kabul ve 1392'de Amasya taraflarını zapt eden Osmanlı hükümdarı, başlangıçta Kadı Burhaneddin karşısında başarısız olmuştur. Ancak 1398'de Kadı Burhaneddin, Akkoyunlu emiri Karayülük Osman Bey tarafından öldürülünce Sivas ve Tokat da Osmanlı hâkimiyetine geçti. Torumtay-zâde Kaya Paşa Tokat'ın idaresini üstlenmiştir. Yıldırım Bâyezid, "Darünnasr" adını verdiği parayı Tokat'ta bastırdı ve kaleyi yeni ilavelerle tahkim edip burada bir camii yaptırdı. Tokat, bu yıllarda idari bakımdan Amasya'ya bağlanmıştır.¹⁷

Yıldırım Bâyezid topraklarını doğuya doğru genişletirken, Timur da İran ve Irak coğrafyasında hâkimiyetini güçlendirmiş, Bağdat'taki Celâyirîyye hükümdarı

¹² Açikel, "Tokat", s. 220.

¹³ Gökbilgin, a.g.m., s. 403.

¹⁴ Abdî-zâde Hüseyin Hüsâmeddin Efendi, *a.g.e.*, 29.

¹⁵ Gökbilgin, a.g.m., s. 404.

¹⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", *Belleten*, XXXII/126 (Ankara 1968), s. 165.

¹⁷ Gökbilgin, a.g.m., s. 404; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, TTK Yayınları, Ankara 2016, s. 299; Ahmet Şimşirgil, a.g.t, s. 21; Mustafa Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, I, TTK Yayınları, Ankara 2010, s. 178

Sultan Ahmed'i memleketi terke ve 1393'te Mısır'a Memluk Sultanı Melik Zahir Berkuk'a ilticaya mecbur etmişti. Batıdaki ilk zaferlerinin ardından Hindistan seferine çıkmış, Kuzey Hindistan'ı fethetmiş, büyük başarılarla buradan dönünce de kendisinin yokluğunda Bağdat'ı ele geçiren Sultan Ahmed'den şehri tekrar zapt etmişti. Timur, 1399'da Gürcistan'ı zapt edip Pasinler'e kadar ilerledi. Pasinler'de, Avnik önlerinde, Yıldırım Bayezid tarafından ülkeleri ilhak edilen Anadolu beylerinden Mentешеoğlu, Saruhanoğlu, Hızır Şah, Germiyanoglu Yakup Bey, Aydınoğlu İsa Bey'in oğlu Musa Bey Timur'a saygı ve bağlılıklarını bildirmişlerdir. Buna mukabil Timur'dan kaçan Celayirli Sultan Ahmed ve Karakoyunlu Kara Yusuf da Yıldırım Bayezid tarafından kabul ve himaye edildiler.¹⁸

1400 Temmuz'unda gelindiğinde Timur ordusu ile Pasinler'den harekete geçerek Erzurum, Erzincan üstünden Sivas'a yürüdü. Erzincan emiri Mutahharten (Tahirten) ve Akkoyunlu Kara Yülük Osman Bey'in rehberliğinde Anadolu'da ilerleyen Timur ve ordusu 9 Ağustos'ta Sivas'ı kuşattı. Malkoçoğlu Mustafa Bey tarafından müdafaa edilen şehir ancak 18 gün dayanabilmiş ve neticede teslim olmuş, ağır bir tahribata maruz kalmıştır¹⁹. Yıldırım Bayezid, Sivas'ın başına gelenlerden müteessir olmuşsa da hazırlıklarını tamamlamadığından hemen karşılık verememiştir.²⁰

Timur, Sivas'ı ele geçirdikten sonra Suriye'ye inerek önce Halep'i sonra Şam'ı zapt etmiştir. Bu arada Yıldırım Bayezid de Timur orduları ile muharebe yapmadan önce Mısır'dan ittifak talep etmişti. Ancak Mısır sultanı Timur'un mağlubiyeti halinde Yıldırım Bayezid'in kendilerine sefer düzenleyebileceğini düşünerek bu ittifaka yanaşmadı. Yıldırım Bayezid, bunun üzerine de Timur'un Suriye seferinden döndüğünde tekrar Anadolu'ya gelebileceğini hesap ederek Kayseri'ye kadar ilerledi. Timur'un Anadolu içlerine gelmeden Irak bölgesine gideceğinden haberdar olan Yıldırım Bayezid, Mutahharten'i cezalandırmak için Erzincan'a geldi . Kara Yusuf'un da şefaatiyle Yıldırım Bayezid, Mutahharten'i görevinde bıraktıysa da aile efradını

¹⁸ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 301-302; Mustafa Cezar, *a.g.e.*, s. 184.

¹⁹ “ .. Vilâyet-i Acem'den kopup gelüp Sivas şehrini cebrile aldı. Halkını kurup şehrini harâb itdi”, bk. Oruç Beğ, *Oruç Beğ Tarihi (Osmanlı Tarihi – 1288-1502)*, haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2007, s. 38. “Timur hicretin 803 (1400) yılında Sivas'a geldi, hisarı lağımla alıp yıktı, halkını esir etti”, bk. Mehmet Neşri, *a.g.e.*, s. 144.

²⁰ Cezar, *a.g.e.*, s. 186.

rehin olarak Bursa'ya sevk etti. Bu harekât, Timur ile Yıldırım Bayezid'in arasını daha da açtı. Artık iki taraf arasında kaçınılmaz hâle gelen savaş Temmuz 1402'de Ankara yakınlarına vuku buldu. Ağır bir mağlubiyet alan ve esir düşen Osmanlı hükümdarı kısa süre sonra vefat etti.²¹

Ankara bozgununu müteakip Yıldırım Bayezid'in oğulları arasında 11 yıl kadar sürecek olan bir saltanat mücadelesi başladı. Bu mücadeleler esnasında Tokat ve çevresi de Çelebi Mehmed'in idaresine girdi. Bozulan otoriteyi tekrar inşa etmek için Amasya'da bulunduğu sırada Samsun, Niksar, Tokat, Sivas taraflarında Kara Devletşah, Kubadoğlu, İnal oğlu, Gözleroğlu, Köpekoğlu, Savcıoğlu ve Kadı Burhaneddin Ahmed'in damadı Mezid Bey gibi yerli Türkmen beyleriyle çarpışmaya mecbur kalmış ve çoğunu katledip o havaliyi düzene sokmuştur²². 1413 yılına gelindiğinde Çelebi Mehmed, bütün kardeşlerini bertaraf edip devleti tek elde toplamaya muvaffak olmuştur. 1418 yılına gelindiğinde Tokat, Amasya bölgelerinden Bursa'ya kadar uzanan yerlerde şiddetli bir deprem olmuş ve deprem sonrasında Tokat halkı üç ay kadar çadırlarda yaşamıştır.²³

Çelebi Mehmed'in ölümünden sonra Osmanlı Devleti yeni bir sarsıntı geçirmiştir. II. Murad önce amcası "Düzmece" Mustafa, sonra da kardeşi Şehzade Mustafa ile mücadele ederken, İnal oğlu İbrahim Bey'in oğlu Yar Ali Bey, aniden Tokat'a baskın düzenlemiş ve Bicar-oğlu Hamza Bey kaleye kapanmak zorunda kalmıştır. Melik Gazi unvanı ile tanınan İsmail Bey, Yar Ali Bey'in üstüne kuvvetleriyle gelince Yar Ali kaçmış ve Tokat kurtulmuştur.²⁴

II. Murad döneminde Menteşe Beyliği fethedildiğinde Menteşe oğlu İlyas Bey'in Ahmed ve Üveys adlarındaki iki oğlu, Tokat'taki Bedevi Çardak hapishanesinde iki sene kalmışlardır. 1441'de de Semendire kalesi muhasarasında esir edilen

²¹ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 305-309.

²² Uzunçarşılı, a.g.e., s. 348; Ahmet Şimşirgil, a.g.t. s. 21-22. Abdi-zâde Hüseyin Hüsâmeddin Efendi, *Amasya Tarihi*, c. III, yay haz. Mesut Aydın- Güler Aydın, Amasya Belediyesi Kültür Yayınları, Amasya 2007., s. 109.

²³ Tokat ve Amasya'da yaşanan depremi Hoca Sadettin Efendi şu şekilde aktarmıştır: "Yine bu yıl, Amasya ile Tokat illerinden Kastamonu'ya varınca ve Bursa'ya gelinceye kadar olan alanda şiddetli bir deprem olmuş, bölgede yaşayan halk çadırlara çıkarak üç ay süre ile açıkta oturmak zorunda kalmışlardı", bk. Hoca Sadettin Efendi, a.g.e., s. 95.

²⁴ Gökbilgin, a.g.m., s. 404.

Vılkoglu'nun iki oğlu, Tokat Kalesi'nde tutulmuşlardır.²⁵ 1426'da Çorum yöresinde bulunan Kızılkoca Türkmenleri, Tokat ve Amasya taraflarında eşkıyalık yaptıklarından Lala Yörgüç Paşa tarafından cezalandırıldılar. 1435'te Karakoyunlu Hükümdarı İskender Mirza, Timurlu Hükümdarı Şahruh karşısında mağlup olunca II. Murad'dan aldığı izinle 839 (1435-1436) kışını Tokat'ta geçirdi. Ancak adamlarının çevreye zarar vermeleri üzerine şehri terk etmesi istendi²⁶.

Fatih Sultan Mehmed dönemine gelindiğinde, Osmanlılar karşısında hâkimiyet mücadelesini kaybeden Karamanoğlu Kasım Bey ve Pir Ahmed, yeni bir Timur olmak iddiasındaki Uzun Hasan'a iltica ettiler. Akkoyunlu hükümdarının Karaman beylerinin yanında göndermiş olduğu Bektaşoğlu Ömer Bey ve Yusufça Mirza kumandasındaki 30 bin kişilik ordu ile Anadolu'ya girince, bu durum Tokat'ta büyük bir felaketin başlangıcına sebep oldu (1472)²⁷. Akkoyunlular hem Tokat halkına merhametsizce davranmış²⁸ hem de Tokat'ı baştan başa yıkmışlardır.²⁹ Uzun Hasan'ın Tokat'ta yapmış olduğu tahribat, dönemin tahrir defterine yansımıştır. Nüfusun azalmasına bağlı olarak adların sayı olarak o yıllarda düştüğünü görebiliyoruz.

Uzun Hasan'ın hareketına Fatih Sultan Mehmed'in cevabı hızlı ve bir o kadar da ağır oldu. 1473 senesinde ordusuyla birlikte Üsküdar'dan Akkoyunlular üzerine harekete geçti. Amasya valisi Şehzade Bayezid de kendi maiyetiyle birlikte Fatih Sultan

²⁵ Gökbilgin, a.g.m., s. 405.

²⁶ Açıklık, "Tokat", s. 220.

²⁷ "Karaman oğulları, Hasan Dıraz'ın bir beyiyle kim, Yusuf Mirza derlerdi, asker cem' edip, illeri yağma ede ede, Akşehir'e gelip, Hamid, ili'ne girmeğe yürüdüler...", bkz. Mevlana Mehmed Neşrî, *Kitâb-ı Cihan-Nümâ*, yay. haz., Faik Reşit Unat- Mehmet Altan Köymen, TTK Yayınları, 1957 Ankara, s. 801.

²⁸ Aşıkpaşa-zâde "Hemen Sivas'tan bir nice konak ki geçtiler, bir gün sabahleyin hızla yürüdüler, Tokat'ın üzerine düştüler. O zâlimler Tokat'ı yağma ettiler. Şehri yıktılar, yaktılar, talan ettiler. Şöyle ki kâfircesine işler işlediler. Müslümanların avratlarına ve oğlanlarına sayısız, hesapsız nameşrû işler ettiler. Döndüler...", Aşıkpaşazade, a.g.e, s. 200. " ..Gine Sultan Mehmed İstanbul'da tururken Uzun Hasan çerisi birle Yusufça Beg gelüp Tokat şehrini urup talan idüp yagmalayup uraldan...", *Anonim Tenvârih-i Âl-i Osman*, yay. haz. F. Giese, çev. Nihat Azamat, Marmara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1992, s. 116.

²⁹ Selahattin Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyâsi ve Askerî Faaliyetleri*, TTK Yayınları, Ankara 1953, s. 308-309; Gökbilgin, a.g.m. s. 406.

Mehmed'e Kazova'da katılmış, Otlukbeli mevkiinde Uzun Hasan büyük bir bozguna uğratılmış ve Tokat'ta yapılan zulmün intikamı alınmıştır.³⁰

XVI. asrın başında Osmanlıların şark komşusu olarak Akkoyunluların yerini Safevîler alırken, bunun tesirleri Tokat'ta da hissedildi. Esasen Safevî Devleti'ne vücut veren kitlelerin arasında Tokat ve havalisinden giden kimseler de vardı. Şah İsmail, 1505'de Erzincan'a saldırmış, Sancakbeyi Tokatlı Abdurrahman Bey'in de burada şehit olmasıyla birlikte Tokat üzerine yürümüştür.³¹ Safevî hükümdarının Tokat ve havalisindeki asıl etkisi ise, Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi burada da gönderdiği adamları marifetiyle giriştiği propaganda idi. Bilhassa Şah İsmâil'in halifelerinden Nur Ali Halife'nin 1512'deki isyanı Tokat'a büyük tahribata yol açtı.

Nur Ali Halife, Koyluhisar'a geldiği zaman o bölgedeki şah taraftarlarından asker toplamış, Faik Paşa kumandasındaki Osmanlı kuvvetlerini Malatya'da yenmiştir. Kızılbaşlar çokça ganimetle Tokat'a yönelmişler, ahali Nur Ali Halife'ye bağlılıklarını bildirince de burada Şah İsmail adına hutbe okunmuştur. Şehzade Ahmed'in oğlu Şehzade Murad, yaklaşık olarak on bin kişilik ordusuyla Kazababad'da Nur Ali Halife'ye katılmış birlikte tekrardan Tokat'a dönmüşlerdir. Daha önce halifeye bağlılıklarını bildiren ahali bu sefer onları şehre sokmak istememişler, bunun üzerine de Nur Ali Halife ve ordusu Tokat'ı ateşe verip Niksar'a yönelmişlerdir. Şehzade Murad, bu sırada diğerlerinden ayrılarak Şah İsmail'in yanına gitmiş, Nur Ali Halife de Erzincan'a dönmek üzere yola çıkmıştır. Yularkısdı Sinan Bey ona Koyulhisar'da yetişmişse de yenilmiş, Nur Ali Halife görevini muvaffakiyetle tamamlayıp Erzincan'a dönmüştür.³²

Yavuz Sultan Selim, kardeşlerini bertaraf edince ilk iş olarak Şah İsmail üzerine yürümüş, Çaldıran'daki zafer Anadolu'da Şah İsmail'in tesirini azaltsa da tamamen ortadan kaldıramamıştır. Nitekim 1519'da Bozoklu Celâl Tokat ve çevresinde mehdi olduğu iddiasıyla ortaya çıkmıştır. İsyan hızla büyümüşse de çok geçmeden

³⁰ Erhan Afyoncu, "Otlukbeli Savaşı", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 34. Ankara 2007, s. 5; Tansel, *a.g.e.*, s. 309.

³¹ Gökbilgin, *a.g.e.*, s. 407.

³² Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, II, 229; Faruk Sümer, *Safevî Devleti'nin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s. 35; Tufan Gündüz, *Son Kızılbaş Şah İsmail*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2010, s. 110-115.

Şehsüvaroğlu Ali Bey tarafından bastırılmıştır. Bozoklu Celal'in adı, yüzyılın sonlarında doğru Anadolu'da baş gösteren isyancılara nâm olarak kalmıştır³³

Tokat ve çevresi XVI. yüzyılın ikinci yarısında da zaman zaman Safevilerin tahriklerine, eşkıyanın, suhte ve Celâlî ayaklanmalarının ortaya çıkardığı sıkıntılara maruz kalmıştır.³⁴ 1601 yılına gelindiğinde Celâlî liderlerinden Karayazıcı Abdülhalim, Tokat yöresini yağmaladıktan sonra Sokulluzâde Hasan Paşa'nın takibinden kurtulmak için Canik dağlarına çekildi. Hasan Paşa, Tokat'a gelerek burayı hareket merkezi yaptı ve ertesi yıl Karayazıcı'nın kardeşi ve halefi Deli Hasan, Tokat'a baskın yaparak Hasan Paşa'yı kalede şehid etti³⁵

1602'den sonra Kalenderoğlu, Tokatlı Ağaştan Pirî, Tavi Halil ve Kara Said maiyetlerindeki birlikler de Tokat bölgesinde yağma, halkı haraca bağlama gibi hareketleri olmuş, Kuyucu Murad Paşa Celâlî isyanlarını kanlı bir şekilde bastırabilmiştir. Bütün bu isyanlar ve beraberindeki tahribat Tokat ve havalisine ciddi zararlar vermiştir. Bilhassa 1603-1607 yılları arasında vuku bulan "Büyük Kaçgun"da Tokat'ın da nüfusu bir hayli azalmıştır. Celâlî isyanlarının yaraları henüz sarılmadan, 13 yıl sona Abaza Mehmed Paşa hadisesi bölgeyi tekrar menfi yönde etkilemiştir. Geniş bir tarih aralığından bakıldığında, 1574-1643 yılları arasında Tokat'ın kırsal kesimindeki nüfusta ciddi kayıp yaşanmıştır. Öyle ki 48 köyün haritadan silindiği görülmektedir.³⁶

³³ Mücteba İlgüler, "Celâlî İsyanları", *DİA*, c.7, s. 252. Bu konu hakkında teferruatlı bilgi için bkz. Mustafa Akdağ, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası "Celâlî İsyanları"*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1975.

³⁴ Açıkel, a.g.m., s. 220.

³⁵ Erhan Afyoncu, "Sokulluzâde Hasan Paşa" *DİA*, C. 37, s.367-368.

³⁶ Ali Açıkel, "Tokat Örneğinde XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Sosyal Yapısındaki Buhran", *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, C. X, Ankara 2002, s. 349-355.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN KONUSU VE KAPSAMI

1.1. ÇALIŞMANIN KONUSU VE KAPSAMI

1.1.1. Onomastik (Ad Bilimi) Bilimine Dair

Onomastik terimi, dilimize Yunanca'dan geçmiş olup, Türkçe'deki "adbilimi"nin mukabilidir.³⁷ Onomastik biliminin kişi adlarını konu edinen dalına antroponimi (atroponymie), yer adlarıyla ilgilenen dalına ise toponimi (toponymie) denilmektedir.³⁸

Onomastik çalışmaların dilbilim açısından önemli bir yeri vardır. Dilin belli dönemlerde değişimlere uğradığı, yabancılaşmaya veya öze döndüğü zamanları yansıtır niteliktedir. Herhangi bir dilde yabancı adların konmasındaki artış, başka kültürlerle olan ilişkilerin, onlardan alınan dilsel öğelerin çoğalmasıyla orantılı olabildiği gibi, yerli adlardaki artış da özleşmeyle orantılı olmaktadır. Onomastik çalışmalar bir dilin kavramlar dünyasına ışık tutmakla birlikte, ad koyma yollarının belirlenmesini sağlamaktadır. Birçok araştırmacının anlam değişmesi olarak nitelendirdiği kimi olayların aslında bir ad değişimi olduğunu ortaya koymaya çalışır. Bu çalışmalar insan zihninde kavramların aydınlatılmasını sağladığı gibi çeşitli kavramların da değişik dillerde beliren zıt tutumları, anlatım yolu açısından baka başka dillerde görülen eşlikleri göz önüne serme olanağını da sağlamaktadır.

Kurucusu Wilhelm Arnold olan bilimsel adbilim çalışmaları Avrupa'da hızla gelişmiş, bu konuda hususi kongreler düzenlenen bir alan hâline gelmiştir. 1949 yılında Brüksel'de gerçekleşen III. Beynelmîlel Toponimi ve Antroponimi Kongresi'nde bir Beynelmîlel Onomastik İlimler Kongresi teşkil edilmiş, bunun yanı sıra Beynelmîlel Onomastik Merkezi kurularak bu merkez bünyesinde *Onoma* adıyla bir mecmua

³⁷ Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, Yazar Yayınları, İstanbul 2011, s.1335.

³⁸ Halil İncelik, "V. Beynelmîlel Onomastik İlimler Kongresi, (Salamanca, 12-15 Nisan)", *Belleten*, XX/78 (1956), s. 223; Yılmaz Kurt, "Adana Sancağı Kişi Adları", *DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, XV/ 26 (1992), s. 169.

yayınlanmaya başlanmıştır.³⁹ Uluslararası düzeyde yapılan bu gibi çalışmalar onomastik ilimlerin öneminin artmasını sağlamıştır.

Türkiye’de de ilk onomastik çalışmalar, Batı’yla nispeten yakın tarihlerden itibaren kaleme alınmaya başlanmıştır.⁴⁰ Ülkemizde onomastik çalışmalar, daha ziyade tarih ve edebiyat alanlarında yoğunlaşmıştır. Ayrıca arkeoloji, coğrafya, sosyoloji, sanat tarihi, folklor gibi bilim dalları da bu çalışmalarla iç içe değerlendirilmelidir.

Türk onomastiğine Yılmaz Kurt ayrı bir değer atfetmiş ve bu doğrultuda hem kendisi çalışmalar yapmış⁴¹ hem de danışmanlığını yürüterek birçok çalışma

³⁹ İnalçık, “V. Beynelmîlel Onomastik İlimler Kongresi”, s. 223; Ahmet Caferoğlu, “IV. Beynelmîlel Onomastik Kongresi (Upsala 18-21 Ağustos 1952)”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. V/5 (İstanbul 1953), s. 1-2.

⁴⁰ Hamit Zübeyr Koşar, “Türk Adlarına Dair Araştırma”, *Türk Yurdu*, II. seri, V/26, Ankara 1927, s. 118-126; Besim Atalay, *Türk Büyükleri ve Türk Adları*, İstanbul 1339; M. Fahreddin Kırzioğlu, “Kuzeydoğu Anadolu’da Kullanılan Türkçe Erkek Adları”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 1/5 (Konya 1949), s. 75-76; M. Fuad Köprülü, “Türk Onomastique Hakkında”, *İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, I (İstanbul 1950), s. 221-236; Abdülkadir İnan, “İslam’dan Sonra Türkçe Adlar”, *Türk Dili*, C. VII (İstanbul 1952), s. 491-494; Hasan Eren, “Türk Onomastique’i Hakkında”, *Fuad Köprülü Armağanı*, Ankara 1953, s. 127-129; Halil İnalçık, “V. Beynelmîlel Onomastik İlimler Kongresi, Salamanca 12-15 Nisan 1955”, *Belleten*, C. XX/78 (Ankara 1956), s. 223-228; Z. Fahri Fındıkoğlu, “Türk Folklorunda İsim Meselesi”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. II/39 (Konya 1952), 609-610; Z. Fahri Fındıkoğlu, “İsimlerimiz”, *İş ve Düşünce*, XX/146 (İstanbul 1953), s. 11-12; Z. Fahri Fındıkoğlu, “Milletlerarası Onomastic Kongresi”, *İş ve Düşünce*, C. XXVII/223 (İstanbul 1961), s. 31-32; Halit Ongan, “Şeriye Sicillerinde Geçen Türkçe Kişi Adları”, *Türk Etnografya Dergisi*, I (Ankara 1956), s. 92-94; Halit Ongan, “XV. Yy’a Ait Bursa Sicillerinde Geçen Bazı Türkçe Kişi Adları”, *Türk Etnografya Dergisi*, C. IV (Ankara 1961) s. 32-36; Laszlo Rasoyini, “Türk Özel Adlarının Kaynakları”, *Türkoloji Dergisi*, C. III (1964), s. 71-101; Bahaeddin Yediyıldız-Özkan İzgi, “1445 yılında Ordu ve Yöresinde Kullanılan Şahıs Adları”, *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Şükri Elçin Armağanı*, Ankara 1983, s. 361-368; Cemil Cahit Güzelbey, “Gaziantep Şeri Mahkeme Sicillerinde Türkçe Kişi Adları”, *Türk Kültürü*, C. XII/252 (1984), s. 246-249.

⁴¹ Yılmaz Kurt, “Türk Erkek Şahıs Adları”, *Belleten*, LVII/218 (Ankara 1992), s. 181-182; Yılmaz Kurt, “Sivas Sancağında Kişi Adları (XVI. Yüzyıl)”, *OTAM*, IV (Ankara 1993), s. 223- 290; Yılmaz Kurt, “Tapu Tahrir Defterlerine Göre Ayaş’ta Kişi Adları”, *Ayaş ve Bünyâmin Ayaşî (Tarihte-Günümüzde Ayaş ve Bünyâmin Ayaşî Sempozyumu, Bildiriler)*, Ankara 1993, s. 67- 89; Yılmaz Kurt, “Osmanlı Tahrir Defterlerinin Onomastik Değerlendirilmesinde Uygulanacak Metod”, *Osmanlı Araştırmaları*, XVI (İstanbul 1996), s. 45- 59; Yılmaz Kurt, “Kozan’da Şahıs Adları”, *Belleten*, C. LVIII/223 (Ankara 1995), s.607-633; Yılmaz Kurt, “Çorum Sancağı Kişi Adları (XVI. Yüzyıl)”, *Belleten*, C. LIX/224 (Ankara 1995), s. 75- 119; Yılmaz Kurt, “Çorumlu Kazası Kişi Adları (XVI. Yüzyıl)”, *OTAM*, VI (Ankara 1995), s. 211- 247; Yılmaz Kurt, “XVI. Yüzyılda Gerede Kazâsında Kişi ve Yer Adları”, *Osmanlı Devleti’nin Kuruluşunun 700. Yılında Geçmişten Günümüze Gerede, Gerede Belediye Başkanlığı Yayınları* 2000, s. 31- 60; Yılmaz Kurt, “1525 Tarihinde Adana Sancağında Türkçe Kişi Adları Üzerine”, *Bal-Tam Türklük Bilgisi*, II (Prizren 2005), s. 72- 83; Yılmaz Kurt, “Mardin Sancağı Kişi Adları”, *I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri, Mardin, 26-28 Mayıs 2006*, I, ed. İbrahim Özcoşar-Hüseyin H. Güneş, İstanbul 2006, s. 425- 446; Yılmaz Kurt “Osmanlı Ermenilerinde Türkçe Kişi Adları”, *Prof. Dr. Yavuz Ercan’a Armağan*, yay. haz. Seyit Sertçelik-Haldun Eroğlu-Melek Sarı Güven, Ankara 2008, s. 703-716; Yılmaz Kurt, “Onomastic Study of the Names Employed in Sarajevo at the Beginning of the 17th Century”, *Archivum Ottomanicum*, 25 (2008), ed. György Hazai, Harrassowitz Verlag. Wiesbaden 2009, s. 113-

yaptırmıştır.⁴² 1992 yılında Konya’da yapılan I. Milletlerarası Osmanlı Tahrir Defterleri Sempozyumu çerçevesinde onomastik çalışmalarda öncül davranan Yılmaz Kurt, kişi adları kolu başkanı olarak görev yapmış, bu vesile ile onomastik çalışmaların özellikle tarih alanındaki kaynaklarının üzerinde durmuştur, onomastik ilimlerdeki güçlükler ve bu alandaki eksikliklere değinmiştir.⁴³ Bu tarihlerden itibaren ülkemizde konuya dair çalışmalar artmıştır.⁴⁴

Bu alanda çalışma yapılan diğer çalışmalar arasında sözlük çalışmaları da mevcuttur.⁴⁵ Aynı zamanda Kazak, Uygur, Kırım- Tatar, Gürcü gibi topluluk adlarına ait çalışmalar⁴⁶, Türk tarihinin önemli kaynaklarından biri olan, özellikle kadın adları

126; Yılmaz Kurt, “Bodrum Kazasında Kişi Adları”, 3. Uluslararası Her Yönüyle Bodrum Sempozyumu, 30 Ekim-1 Kasım 2013, Bodrum, Bildiriler, II, İzmir 2014, s. 649-659; Yılmaz Kurt, “Tokat Şehri Kişi Adları (XVI. Yüzyıl)”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu Bildiriler, I, yay. haz. Ali Açık-Samettin Başol-Murat Hanılçe-Emel Hisarcıklılar, Ankara 2015, s. 541-552; Yılmaz Kurt, “Yabanabad Kazası Kişi ve Yer Adları” Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu Bildiriler, I, ed. Yılmaz Kurt-Ertan Ünlü, Ankara 2012, s. 217- 233; Yılmaz Kurt, “XVI. Yüzyılda Harput Kişi Adlarının Işığında Bölgenin Sosyal Yapısı Üzerine Bazı Gözlemler”, Fırat Üniversitesi’nin 25. Kuruluş Yıldönümünde I. Milletlerarası Doğu Ve Güneydoğu Anadolu’da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu Bildirileri, Elazığ 2000, s. 527- 570; Yılmaz Kurt, “Giresun Kişi Adlarında Tarihi Gelişim”, Uluslararası Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu (9- 11 Ekim 2008), I, ed. Gazanfer İltar, Ankara 2009, s. 231- 255; Yılmaz Kurt, “İskilip Kazası Yer ve Kişi Adları”, Türk Tarihinde İz Bırakan İskilipli Alimler Sempozyumu, 23- 25 Mayıs 1997, İskilip/Çorum, Ankara 1998, s. 46- 75.

⁴² Yılmaz Kurt’un konuyla alakalı yaptırdığı çalışmalardan bazıları şunlardır: Hatice Oruç, Afyonkarahisar (Karahisar-ı Şâhib) Sancağı Kişi Adları, Ankara Üniversitesi, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1994; Jülide Akyüz, Kastamonu Sancağı Kişi Adları, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Bitirmez Tezi, Ankara 1991.

⁴³ Kurt, “Adana Sancağı Kişi Adları”, s. 169-170

⁴⁴ Bkz. Faruk Sümer, Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları I-II, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1999; Ali Açık, “Artukabad Kazasında Türk Kişi Adları (1455-1520)”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. XIII/2, Elazığ 2003, s. 305-335; Ercan Alkaya “Türkler’de Ad Verme Geleneği ve Kişi Adları” Türk Kültürü, S. 459, İstanbul 2001, s. 199-205; Mehdi İlhan, “Mufassal Tahrir Defterlerindeki Adların Önemine Dair Bazı Örnekler”, A.Ü. DTCTF Tarih Araştırmaları Dergisi, XXV/40 Ankara 2006, s. 41-58; Alparslan Demir, “Zile Kazasında Kişi Adları”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research, C. 5, S. 21, 2012. S. 61-75; Alparslan Demir, “XVI. Yüzyılda Kelkit Kazası’nda Şahıs Adları”, e-journal of New World Scences Academy, 6/1, s. 145-180.

⁴⁵ Bkz. Murat Uraz, Türk Adları, Bozkurt Matbaası, İstanbul 1935; Şemseddin Kutlu, Türkçe Kadın ve Erkek Adları, Ankara 1969; Hüsameddin Kaya, Çocuklarımız ve İsimleri, İstanbul 1974; Kemal Zeki Gençosman, Ansiklopedik Türk İsimleri Sözlüğü, Hürriyet yayımları, İstanbul 1975; Selma Tuncay-Adviye Aysan, Türk Adları Kılavuzu, Dilimizde Erkek ve Kadın Adları, Bilgi Yayınevi, Ankara 1981; Arif Hikmet Par, A’dan Z’ye Ansiklopedik Türk Adları ve Soyadları Sözlüğü, Serhat Dağıtım, İstanbul 1981; Ali Püsküllüoğlu, Seçilmiş Çocuk Adları Sözlüğü, Ankara 1981; Osman Kibar, Türk Kültüründe Ad Verme, Akçağ Yayınları, Ankara 2005; Cem Dilçin, Adlar Sözlüğü, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

⁴⁶ Hızır Berk Gayretullah, “Kazak Türklerinde Kişi Adları”, Türk Kültürü, C.I, Ankara 1963, s. 13-17; Bülent Gül, “Kazan Tatarlarında Kişi Adları”, Türkkbilig: Türkoloji Araştırmaları, S.1, Ankara 2000, s. 219-228.; Bülent Gül, Kırım-Tatar Türklerinde Kişi Adları”, Türkkbilig: Türkoloji Araştırmaları, S.2,

konusunda oldukça zengin olan, Şer'iyye Sicilleri'ndeki kişi adlarıyla ilgili⁴⁷, Türk tarihinin kaynaklarında ve destanlarında kişi adları ile ilgili çeşitli çalışmalar⁴⁸ mevcuttur.

Ankara 2001, s. 260-264; Abdurrauf Polat Taklamakanlı, "Uygur Kişi Adları Üzerine", çev. Alimcan İnayet, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. 1, İzmir 1996, s. 193-211; Minara Aliyeva Esen, " Ahıska Türklerinde Kişi Adları" *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. XVI, S. 16, Bursa 2009, s. 167-186; Marika Cikia, " Türk Tabakası Gürcü Kişi Adları Hazinesinde", *Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Sonra Türklük Bilimi ve 21 Yüzyıl Konulu III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu*, 26-29 Mayıs 2010, C. I, Ankara 2011, s. 229-234; Mehmet Ölmez, " Eski Uygur ve Çin Kaynakları Işığında Orhon Yazıtlarında Geçen Yer ve Kişi Adları", *Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Sonra Türklük Bilimi ve 21 Yüzyıl Konulu III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu*, 26-29 Mayıs 2010, C. II, Ankara 2011, s. 629-640.

⁴⁷ Türk tarihinin kaynaklarından biri olan Şer'iyye Sicilleri'ndeki kişi adlarıyla ilgili de çalışmalar yapılmıştır. Mehmet Yusufoglu "Şer'iyye Sicil Defterlerinde Türkçe Kişi Adları", *Anıt*, S. 4, Konya 1949. s. 11-12., s. 21-22; Mehmet Yusufoglu "Şer'iyye Sicil Defterlerinde Türkçe Kişi Adları", *Anıt*, S. 3, Konya 1949., s.11-12; Mehmet Yusufoglu "Şer'iyye Sicil Defterlerinde Türkçe Kişi Adları", *Anıt*, S. 6, Konya 1949, s. 11-12; Halit Ongan, "Şer'iyye Sicillerinde Geçen Türkçe Kişi Adları", *Türk Etnoğrafya Dergisi*, S. 1, Ankara 1949, s. 92-94.

⁴⁸ Ebulfez Kulu Amanoğlu, Kişi Adlarında Eski İnanç İzleri (Dede Korkut), "*Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*", S. 11, Erzurum 1999, s. 53-59; Ebulfez Kulu Amanoğlu "Divanü-Lügat-it- Türk Kişi ve Yer Adları", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, İstanbul 2001, s. 53-58, Ebulfez Kulu Amanoğlu, "Manas'ın Kişi Adlarında Eski Türk İnançlarının İzleri" *XII. Türk Tarih Kongresi: Ankara 12-16 Eylül 1994*, C. II, s. 437-442. Mehmed Hazar, " Artukoğulları Zamanında Dedekorkut Kitabı'ndaki Kişi Adları" *I. Uluslararası Artuklu Sempozyumu Bildirileri:Artuklular*, Mardin 2008., C. II., s. 93-110. Altay Süray Recepoglu, "Makedonya'da Derlenmiş Köroğlu Masalında Yer Adları ve Kişiler", *Bolu'da Halk Kültürü ve Köroğlu Uluslararası Sempozyumu*, Bolu 1997, s. 212-216., A. Melek Özyeğin, " Türk Ad Bilimine Malzemeler: Kitabı'l İdrak Lisani'l Etrak'te Kişi Adları" *Bilgi*, S. 19, Ankara 2001, s 21-31; Nevin Akkaya, " Dadaloğlu'nun Şiirlerindeki Tarihi Olaylarda Yer Alan Özel Kişi Adları" *III. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni: Bildiriler*, Adana 1999, s. 37-47.

1.1.2. Osmanlı Tarihinin Onomastik Kaynakları: Tapu-Tahrir ve Avârız Defterleri

Tahrir, Osmanlı malî teşkilâtında vergi tespiti amacıyla yapılan sayımların genel adıdır. Osmanlı coğrafyasında farklı şehirlerde yıl aralıklarıyla tahrir sayımları yapılırdı. Böylelikle merkezdekiler bölgenin beşerî ve iktisadi kaynaklarını tam mânâsıyla öğrenebiliyorlardı. Tahrir edilen bölgenin gelir kaynaklarının ne şekilde tevzi edileceği de buna bağlı oluyordu. Tahririn asıl amacı öncelikle bölgedeki nüfus ve vergilendirilebilir gelir kaynaklarını tespit edip sonra da bunları çeşitli devlet görevlilerine, şahıslara ve vakıflara hizmetleri karşılığında maaş veya gelir olarak tahsis etmektir. Osmanlı bürokrasisinin en kıymetli kaynaklarından olan ve ihtiyaca göre 5 ile 40 yıl aralıklarıyla yapılan vergi nüfus sayımlarına ilişkin defterler “mufasssal, icmal, evkaf ve piyade” olarak adlandırılırdı.

Osmanlı’dan günümüze intikal eden binlerce defter arasında Tapu-Tahrir Defterleri, imparatorluğun yapısını, sosyal bünyesini ve müesseselerini incelemek hususunda çok mühim kaynaklardır. Bu defterlerde tahriri yapılan sahalardaki bütün yerleşme merkezlerinde yaşayan vergi nüfusu, baba adları ile birlikte kaydedilip, toprak sahipliği ve miktarları ile kayıtlıdır.⁴⁹ Tahrir Defterleri’nden elde edilen bilgiler diğer kaynaklarla mukayeseli bir şekilde kullanıldığında ilgili bölgenin nüfus hareketlerini, buradaki ekonomik yapıyı, meslek erbabını ve onların bölgedeki etkilerini ortaya çıkarmak mümkündür⁵⁰. Bu defterlerin bir özelliği de kadın adlarının yazılmaz, baba adları ile birlikte oğul adları yazılır.

XVI. yüzyıl sonlarında savaşların ve içerde Celâlî isyanlarının patlak vermesiyle yaşanan karmaşa ortamında halkın ve timar sahiplerinin düştüğü kötü durum köylülerin yerlerini yurtlarını terk edip daha korunaklı yerlere kaçmaları, ateşli silâh kullanan askerlerin devreye sokuluşu, merkezî hazine gelirlerinin arttırılması ihtiyacı vb. sebeplerle timar sistemi eski önemini kaybedince klasik tahrir usulü de terk edilmiştir.

⁴⁹ Osman Gümüşçü, *Tarihi Coğrafya*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2016, s. 262.

⁵⁰ Tahrir hakkında genel malumat için bk. Erhan Afyoncu, “Türkiye’de Tahrir Defterlerine Dayalı Olarak Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bazı Görüşler”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, I/1 (İstanbul 2003), s. 267; Mehmet Öz, “Tahrir”, *DİA*, XXXIX, 425; Mehmet Öz, *XV.-XV. Yüzyıllarda Canik Sancağı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1999, S. 5; Fatma Acun, *Karahisar-ı Şarkî ve Köylühisar Kazaları Örneğinde Osmanlı Taşra İdaresi (1485-1569)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2006, s. 17-18.

Avâriz vergisinin merkezî maliye açısından giderek ön plana çıktığı ve olağan duruma geldiği, timar olarak tasarruf edilen mîrî arazinin mukataa haline geldiği bu süreçte avâriz vergisinin toplanması bakımından önem arzeden avâriz tahrirleri yapılmaya başlanmıştır.⁵¹ Bu Avâriz Defterleri'nde diğer tahrirlerde olmayan kadın adlarına rastlanabilmektedir. Çalışmamızda sadece erkek adlarını aldığımız için kadın adlarını bu çalışmada değerlendirilmemiştir.⁵²

XV. yüzyılın başlarından itibaren oluşturulan Mufassal Tahrir Defterleri, Osmanlı onomastiğinin ana kaynakları niteliğindedir. Çalışmanın sınırlarını oluşturan XV. ve XVII. yüzyıllara ait Mufassal Tahrir Defterleri'nden sistematik bir şekilde şahıs adları tespit edilip etimolojik olarak değerlendirildiğinde, bölgenin sosyal tarihini etkileyen hadise ya da faktörlere ulaşmak mümkündür.

1.1.3. Tapu Tahrir Defteri Üzerinden Onomastik Çalışma Yapmanın Zorlukları

Tapu Tahrir Defterleri üzerinde çalışırken dikkat etmemiz gereken bir husus defterlerin tutulma biçimidir. Mufassal tahrir defterlerinin düzenlenmesinde zaman içerisinde birtakım değişiklikler meydana gelmişse de XVI. yüzyılda klasikleşmiş biçimiyle bu defterlerin tertip tarzı şu şekilde tanımlanabilir.⁵³ Defterin başında genellikle bir mukaddime ve sancak kanunnâmesi yer alır. Rum beylerbeyliği gibi bazı eyaletlerde her sancağın ayrı bir kanunnâmesi olmadığından, kanunnâme metni merkezî sancağın defterinin başında bulunur.⁵⁴

Mufassal Tahrir Defterleri'nde, bir sancakta yer alan kasaba ve köyler, mezraalar, çiftlikler, çeşitli yerleşim birimlerinde yaşayan vergi mükellefi erkek nüfus (muaf kişiler ve gayrimüslimlerle, meskûn yerlerde hâne sahibi dul kadınlar dahil), çoğu yerlerde reâyânın ekilebilir toprak miktarı, timar sistemi içerisinde bulunmayan avâriz ve XVI. yüzyıldan itibaren cizye vb. vergiler hariç reâyâdan toplanan vergiler hakkında

⁵¹ Mehmet Öz, "Tahrir", *DİA*, s 428.

⁵² Kadın adları ile ilgili bir diğer önemli kaynak Şer'iyye Sicilleri'dir. Şer'i mahkemede kadılar tarafından görülen davaların kaydının yer aldığı bu sicillerde, kadınların şikayetleri de yer aldığı için onomastik açıdan zengindir.

⁵³ Mehmet Öz, "Tahrir", *DİA*, s 427.

⁵⁴ Çalışmamızda kullandığımız defterlerde bu ayrıntıyı görmemiz mümkündür. Bkz. TK, TD, nr. 14, vr. 3a-4b.

bilgiler bulunmaktadır. Yaptığımız çalışmada vergi mükellefleri arasında yer alan hâne sahibi dul kadınların adlarına yer verilmemiştir. Zira, istisnai bir durum olarak tahrir defterlerine kaydedilen dul kadınların adları demografik açıdan doğru sonuç vermeyeceği düşünülmektedir.

Tapu Tahrir Defterleri'nin yazı türünün siyakat olması ve bu yazı türünde noktalamaların olmaması adların okunmasını oldukça güçleştirmektedir. Nokta konulmaması durumunda karıştırılabilecek adlar mevcuttur. Örneğin, Ferid-Mezid, Hasan-Hüseyin gibi adlar karışmaya çok müsaittir. Bu durumu aşmak için yapılması gereken tüm örnekleri karşılaştırıp net olarak gözükenleri mukayese etmektir. Bunun yanı sıra defterlerin tek bir kâtip tarafından yazılmaması, okumayı güçleştirmektedir. Bir kâtibin harflerin noktalarını kullanması, diğerinin kullanmaması yazılan ismin aynı olup olmadığı hususunda tereddüde yol açabilmektedir. Zaman zaman kâtipler bir ismi farklı harflerle yazabilmektedir. Örneğin, Durdu-Turdu, Tursun-Dursun, gibi örneklerde olduğu gibi bazen “د” harfiyle başlayan ad bazen “ط” harfiyle başlayabilmektedir. Yine çalıştığımız defterde de en çok kullanılan ad olan Mehmed'in yazılışı Muhammed'in yazılışının aynı oluşu karşılaştığımız problemlerdendir. Hz. Peygamber'e saygıdan dolayı daha çok Mehmed'in söylenmiş olabileceği kanaatindeyiz. Bu yüzden محمد şeklinde yazılanlar, Mehmed olarak alınmıştır. Eğer محمد de olduğu gibi üzerinde ّ olsaydı doğrudan Muhammed olarak okumamız gerekecekti.

Tahrir Defterleri'nin yazısı, kâtip farklılıkları ve hatalarının dışında kişi adları konusunda yeterli çalışma yapılmadığı için yeterli bir kişi adları sözlüğü bulunmamaktadır. Yapılan çalışmalar ışığında ortaya bir sözlük çıkarılmadığı takdirde bu çalışma zorluğu devam edecektir.

1.1.4. Çalışmaya Kaynaklık Eden Tapu Tahrir Defterleri

T.D. 2: Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 2 numara ile kayıtlı bulunan, tamamı 677 sayfa olan mufassal tahrir defteridir. Tokat ve Sivas vilayetlerini, Turhal, Zile ve

Artukâbâd kazalarını, içeren bu tahrir Fatih Sultan Mehmed'in emriyle yazılan defter, Recep 859/Haziran 1455'de tamamlanmıştır.⁵⁵

T.D. 19: Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 19 numara ile kayıtlı bulunan, tamamı 569 sayfa olan defter, Tokat'ın sınırları içerisinde bulunan Komanat, Kafirni, Tozanlu ve Gelmuğad gibi nahiyeler hakkında bilgi vermektedir. Başındaki mukaddimeden anlaşılacağı üzere II. Bayezid'in emriyle yazılan defter, 890 Ekim/1485 tarihinde tamamlanmıştır.⁵⁶

T.D. 79: Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 79 numara ile kayıtlı bulunan, tamamı 640 sayfa olan defterde Sivas ve Tokat kazaları hakkında bilgiler bulunmaktadır. Bu çalışmanın sınırlarını Tokat merkez oluşturduğundan, sayfa 27'den sonrası baz alınmasa da Cincife, Venk, Komanat, Kafirni, Gelmuğad, Tozanlu, Yıldız ve Kazâbâd nâhiyelerinin mufassal tahririni de defterde bulabiliyoruz. Başındaki mukaddimeden anlaşılacağı üzere Yavuz Sultan Selim'im emriyle hazırlanan defter 926/1520 tarihinde tamamlanmıştır. Aynı zamanda defterin başında tahriri yapılmış kaza ve nâhiyelerin fihristi de bulunmaktadır.⁵⁷

T.D. 287: Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 287 numara ile kayıtlı bulunan defterin tamamı 447 sayfa olup Sivas, Tokat, Turhal ve Zile kazalarının mufassalıdır. Baş tarafındaki mukaddimeden anlaşılacağı üzere Kanuni Sultan Süleyman'ın emriyle hazırlanan defterin 961/1554 tarihinde tamamlandığı görülmektedir. Defterin baş tarafında tahriri yapılmış kaza ve nâhiyelerin fihristi de bulunmaktadır.⁵⁸

T.D. 14: Ankara Tapu-Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadîme Arşivi'nde 14 numara ile kayıtlı bulunmakta olup tamamı 298 varaktır. Baş tarafındaki mukaddimeden anlaşılacağı üzere II. Selim'in emriyle hazırlanan defter 982/1574 yılında tamamlanmıştır. Sivas ve Tokat'ın son mufassal tapu tahrir defteridir. Defterin baş tarafında kaza ve nahiyeleri içeren bir fihrist de bulunmaktadır.⁵⁹

⁵⁵ BOA, TD 2.

⁵⁶ BOA, TD 19.

⁵⁷ BOA TD 79.

⁵⁸ BOA TD 287.

⁵⁹ TK, KKA, TD 14., TK, KKA, TD 14, s.6.

T.D. 772: Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 772 numara ile kayıtlı bulunan defteri tamamı 48 sayfa olup 6 sayfası boştur. Tokat'ın mahallelerinin mufassal tahrir defteridir. Defter, 1051/1642 yılında tamamlanmıştır.⁶⁰ Bu defterin diğer defterlerinden farkı ise avâriz kayıtlarının yer almasıdır.

1.2. AD KOYMA

1.2.1. Türklerde Ad Koyma

İslâmiyet'i kabul etmeden önce Türklerde kişi adları, inançla da bağlantılı olarak, yırtıcı hayvan, kuş ve sert cisimlerden seçilmiş adlardan oluşmaktaydı.⁶¹ Ad koyma ritüelinin önemli sayılmasının sebebi, eski Şaman tasavvurunda ad almanın insanın ruhu gibi olarak gösterilmesidir.⁶²

Eski Türklerde çocuklara ad verirken ne gibi törenler yapıldığını bildiren tarih kayıtlarına rastlanmamakla beraber XIX. yüzyılın başından beri Türkologların, etnografların araştırmalarıyla toplanan bilimsel materyallerin ve İslam devrinde yazılan tarih kaynaklarında çok rastlanan Türkçe adların derlenmesinin yardımlarıyla bazı değerlendirmeler yapmak mümkündür. Eski Türkler çocuk doğduğu sırada gördükleri nesnelerin veya o günlerde olup biten önemli bir olayın adını çocuklarına ad olarak vermişlerdir.⁶³

Öyle ki Orta Asya'da bu *Ad Koyma Günü* olan Balmay'da şiir okunur. Şiirin tercümesi şu şekildedir.⁶⁴

Ulu tanrının gözü senin üstünde olsun,

Pirlerin alkışları hep yüreğinde yer bulsun

Yüce erle kurumu seni hep esirgesin

⁶⁰ Genel olarak Tahrir Defterleri'nde erkek adları yer alır. Ancak çalıştığımız defterler arasında sadece bu defterde hanımlarında adları alınmıştır.

⁶¹ Özgür Aras, *Ad Koyma, Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c.I, İstanbul 1988, s. 332.

⁶² Orhan Şaik Gökyay, *Dedem Korkudun Kitabı*, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2006, s. 1094.

⁶³ Türklerde İsimler Ad Verme ve Soyadları Sözlüğü, Türkmen Kitabevi, İstanbul 1999. s. 20

⁶⁴ W. Radloff, "Balmay (Ad Koyma Günü) Okuyuşu", *Yeni Tokat*, s. 33.

Çok olsun hayvan, haşat, tohumların ekinin
Bahçenin ağaçları ve ocağının külü
Yerin bir kale gibi, davarın sürü sürü
Ömrün uzun, aklın berk, özün nurlu, gözün pek,
Evin tepe üstünde bahçende türlü çiçek...
Oğulcuğunun ses(i) ile kayalıklar inlesin
Bel kemiğin toprakta dağılıp çürümesin
Yaylımın, yaylaların ardından yalbırsın
Taylanda kısırakların üç yaşında yatlasın
Dört yaşında döl nersin küheylan kısırakların,
Kolayca eskimesin giyindiğin pusatar
Arık çürük düşmesin öğütlediğin atlar
Dilerim bol ve feralı temiz olsun giydiğin
Kendi aşın, ekmeğin alın terin emeğin,
Yediğin, yedirdiğin tatlı ve ılık olsun,
Konuğun bol, konağın sıcak, şen ılık olsun
Sana çatan yağılar buz gibi parçalansın
Tuttuğun, demir gibi sağlam olsun dayansın
Sırtın yere gelmesin, silahın pas tutmasın
Sözün hep gerçek olsun dostların yas intinasın.

Türk kültüründe kahramanlık, yiğitlik, cesurluk, bilgelik, kutsallık ifade eden adların yanı sıra anlamı iyi olmayan adlara da rastlanılabilmektedir. Türk Milleti'nin Müslümanlığı kabul etmeye başladığı VIII. yüzyıldan itibaren ise ad verme kültürümüzün İslâm kültüründen etkilendiği aşikârdır. İslâmiyet'in kabul edilmesinden sonra Hz. Peygamber'in, dört halifenin, sahabilerin, İslâm büyüklerinin, kutsal sayılan yer, eşya vesair adların yavaş yavaş Türk çocuklarına verilmesi âdeti ortaya çıkmıştır. İlk başlarda göbek adı olarak verilen bu adlar giderek yaygınlaştığı gibi Acem toplumunun da adları Türkler tarafından kullanılmıştır.

1.2.2. Dinî Ad Koyma

Varlıkların birer sembolü anlamına gelen adlar, ilk defa Allah (c.c) tarafından Hz. Adem'e öğretilmiştir.⁶⁵

Dinsel ad koyma çoğu toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da oldukça yaygındır.

İslami toplumlarda özellikle peygamber adları sıkça çocuklara verilen adlar arasında olup, bunun yanı sıra Allah'ın sıfatlardan olan “Rahman, Rahim, Samed” gibi sıfatların da sıkça kullanıldığı görülmektedir. Bunlar genellikle başına ek getirilerek oluşturulan adlar, “Abdurrahman, Abdurrahhim, Abdussamed” şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Adlar, müstehap; söylendiğinde Allah dostlarını hatırlatan ve manaları güzel olan adlar, Allah'tan başkasına kulluk manasını taşıyan haram adlar, İslam adabına aykırı olan mekruh adlar ve haram ile mekruh sayılan adların dışında kalanlara da mubah adlar denir. Müstehap adlardan Hz. Peygamber'in ismi, O'na hürmetten ötürü Türkler tarafından Mehmed şeklinde kullanılmıştır. Yine O'nun adlarından, Mahmud, Ahmed ve Mustafa, Muhammed isminden daha yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.⁶⁶

⁶⁵ Bakara suresi 2/33, Allah şöyle dedi: “Ey Âdem! Onlara bunların isimlerini söyle.” Âdem, meleklerle onların isimlerini bildirince Allah, “Size, göklerin ve yerin gaybını şüphesiz ki ben bilirim, yine açığa vurduklarınızı da gizli tuttuklarınızı da ben bilirim demedim mi?”

⁶⁶ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil (Ana Hatlarıyla Dil Bilimi)*, C. III, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1982. s. 117.

Peygamberlerin ve Allah'ın sıfatlarının dışında da dört halifenin ismi Türk toplumunda yaygın olarak kullanılmaktadır. Erkek adları olarak bu adlar kullanılırken peygamberlerin eşlerinin, annelerinin veya kızlarının adları de kız adları olarak kullanılanlar arasındadır. “Aişe, Fatıma, Emine” gibi bu türde adlara sıkça rastlayabiliriz.

Karahanlı hükümdarı Satuk Buğra Han'ın İslâmiyet'e geçişi de Türkistan'da büyük dinî ve kültürel değişimin önünü açmıştır.⁶⁷ Satuk Buğra Han da 920'de İslâmiyet'e geçişinden sonra Abdülkerim adını almıştır.⁶⁸

1.2.3. Tarihi Gün ve Olayları Ad Olarak Koyma

Türk kültüründe dini gün ve olayların ayrı bir önemi vardır. Bu sebeple Ramazan ayında doğan çocuğa Ramazan, Cuma günü doğan kişiye Cuma, Muharrem ayında doğan kişiye Muharrem, Kadir gecesi doğan kişiye Kadir, bayram günlerinde doğan kişiye Bayram, Mevlid kandilinde doğan kişiye Mevlid veya Mevlüd, Receb ayında doğan kişilere Receb veya Şaban gibi adlar konulmaktadır. Bu adlar erkeklere verilen adlar olup yine Kadir gecesi doğan kız çocuğuna Kadriye gibi adlar konulmaktadır.

Müslüman Türk toplumlarında özellikle Kur'an-ı Kerim'de geçen adları koyma geleneği de vardır. Anlamına çok bakılmasa da Kur'an'da geçen ad olması önemli bir ayrıntıdır. Hz. Peygamber **“Sizler kıyamet günü isimlerinizle ve babalarınızın isimleriyle çağrılacaksınız. Öyleyse isimlerinizi güzel yapın.”**⁶⁹ demiştir. İşte bu sebepten dolayı Kur'an-ı Kerim'de geçen adları koyma alışkanlık haline gelmiştir. Yine Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: **“Peygamberlerin adlarını alın. Allah'ın en çok sevdiği adlar Abdullah ve Abdurrahman'dır. En uygun adlar ise, Hâris ve Hemmâm'dır. En çirkinleri ise Harb ve Mürre adlarıdır. Allah katında en düşük ad Melikül-emlâk adıdır. Allah'tan başka mâlik yoktur.”**⁷⁰

⁶⁷ Tufan Gündüz, Kur'an ve Kılıç, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2017, s. 134.

⁶⁸ Ömer Soner Hunkan, Satuk Buğra Han, *DİA*, C. 36, İstanbul 2009, s. 181.

⁶⁹ Ebu Davud, *Edeb* 69, s. 423.

⁷⁰ Ebu Davud, *Edeb* 69, s. 424.

1.2.4. Saygı ve Minnet Duyulan Kişilerin Adlarını Koyma

Türk toplumunda saygınlığı olan kişilerin adlarını çocuklarına verme geleneği sıkça rastlanılan bir durumdur. Zira toplumun geleceğini etkileyen önemli işler yapmış kişilerin adları konularak minnet duygusunun gereğini yerine getirmiş oluyorlardı. Bunlar arasında önemli fetihler yapmış padişahlar, imparatorlar vardır. Bu minnet duygusundan ötürü Cengiz, Fatih, Yavuz gibi adlar oldukça sık kullanılmaktadır.⁷¹

1.2.5. Destanlarda, Masallarda Geçen Adları Koyma

Türkler masallardaki zatların destanlarda zikri geçen kahramanların adlarını çocuklarına vermektedir. Oğuz Kağan Destanı'nda anlatıldığı üzere, Oğuz Kağan çocuklarına Gün, Ay, Yıldız, Gök, Dağ ve Deniz adlarını koymuştur.⁷²Türkçe adlar arasında Ayhan, Oğuz, Günhan, Gökhan gibi adlar bu sebeple yaygın olarak kullanılmaktadır.⁷³

Kahramanlara ad verme töreni, Yakut, Altay-Yenisey, Kazak Kırgız ve eski Oğuz destanlarında hep birbirinden farksız şekilde anlatılır. Han veya bey büyük bir toy yaparak oğluna ad vermelerini iline buyurur; hiç kimse ad bulamaz, işte o zaman “boz atlı bir er” -masallarda bir derviş- görünür ve çocuğa adını verip yine kaybolur. Dede Korkut Hikayeleri'nde de kahramanların adını veren kişi Korkut Ata'dır.⁷⁴

Türk destanlarında kahramanlar atlarıyla birlikte anılır: Boz Aygırlı Bamsı Beyrek, Konur Atlı Kazan, Ak Atlu Ay Bahadır gibi kahramanlar bunlara verilebilecek örnekler arasındadır.⁷⁵

Destanlarda çocuğun, ad almasını hak ettirecek derecede, bir kahramanlığının, büyük bir yiğitliğinin olup olmadığını herkese kabul ettirmesi gerekir. Bezirgânlar oğlunun baş kesip kan döktüğünü tasdik ettiklerinde Bay Büre Bey, “Mere, bu oğlana

⁷¹ Aksan, *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dil Bilimi)*, C. III., Türk Tarih Kurumu Yayınları, s.118-120.

⁷² Tufan Gündüz, *Oğuz Kağan Destanı*, İstanbul 2016, s.18.

⁷³ Bedri Noyan, “Ad Vermede Gelenekler- Türkçe İnsan ve Aile Adları Hakkında”, *Türk Kültürü Dergisi*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, S. 226, Ekim 1983, s. 14-15.

⁷⁴ Gökyay, *a.g.e.*, s. 1095.

⁷⁵ Gökyay, *a.g.e.*, s. 1095.

ad koymasınca var mıdır? diye sorar. Onlardan da “Beli, sultanım, artukdur.” diye karşılık aldıktan sonra Oğuz beylerini toplar.⁷⁶

Destanlarda kahramanların ad almaları için yaş da belirlidir. On beş yaş, oğlanın çocukluktan çıkıp delikanlılık, yiğitlik çağına bastığı, ad aldığı yaştır.

1.2.6. Yer Adları, Coğrafi Adlar, ya da Kavimlerin, Milletlerin Adlarını Koyma

Coğrafi adlar onomastik bilimini de etkilemiştir. Akarsu, nehir, göl, dağ adları ön ad olarak kullanılmaktadır. Tuna, Seyhan, Ceyhan, Arda gibi adlar bunlara örnektir.

Çok yaygın olarak görülmesi de Bulgar, İsrail, Menteşe gibi adlar kişilere verilen millet, beylik adlarındandır.

1.2.7. Hayvan ve Bitki Adlarını Koyma

Türk kültüründe güç ve kudreti simgeleyen şeyler her zaman önemli olmuştur. Bu durum adlara da yansımaktadır. Arslan, Buğra ve Buka gibi hayvan adlarını genelde hükümdar unvan olarak kullanmışlardır.⁷⁷ Yırtıcı olan şahin ve doğan gibi kuş türlerinden dolayı Şahin ve Doğan gibi adlar yanında Aslan, Arslan, ve Pars, Tuğrul, Balaban, Selçuklularda aktif rol oynayan Sadeddin Köpek’in ismi de bu kategori altında değerlendirilebilecek adlar arasındadır.

Hayvan adlarının dışında sevilen çiçek adları da çocuklara ad olarak konulmaktadır. Özellikle kız çocuklarında Yasemin, Banı Çiçek, Menekşe gibi adlar verilmektedir.

1.2.8. Lakap Koyma

Türk kültüründe kişilere ad verilirken aile mesleklerinin de etkili olduğunu görebiliyoruz. Örneğin, ailece bakır işiyle uğraşanlar bakırcı, kalay işiyle uğraşanlar

⁷⁶ Gökyay, *a.g.e.*, s. 1096.

⁷⁷ Varis Abdurrahman, “Türklerin Ad Koyma Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme”, *Milli Folklor*, S. 61, İstanbul 2016, s. 128.

kalaycı gibi adlarla defterlere kayıt edilmişlerdir. Bunların dışında arabacı, taşçı gibi meslek gruplarının aile adı olarak defterlere yazıldığı görülmektedir.⁷⁸

İlmiye sınıfına mensup olan kişilerin ailelerindeki adlara bakıldığında ise Arap etkisinin olduğu görülmektedir. Mesleği kadı, imam, müezzin olanların aileleri incelendiğinde Evliya, Muslihiddin, Abdurrahman, Abdullatif gibi adlara sıkça rastlanmaktadır.⁷⁹

1.3. TÜRK KÜLTÜRÜNDE AD VERME İLE İLGİLİ GELENEK-GÖRENEK VE İNANIŞLAR

Her toplumda olduğu gibi Türk kültüründe de ad önemlidir. Zira kişiler hayatı boyunca onunla birlikte varlığını sürdürmektedirler. Türk adları verilmiş sebepleri doğrultusunda anlam ve değer ifade etmektedir.

Türk kültüründe yeni doğan çocuğa ad verme konusunda çeşitli ritüeller gerçekleştirilir. Tabii bu ritüellerde yerel farklılıklar da söz konusudur. Bölgenin tarihi, coğrafyası, yapılan meslekler, bölgedeki dini inanışların hepsi yeni doğan çocukların adını belirleyici özelliklere sahiptir.

İslamiyet öncesi Türklerde Çin adları alan hakanlar da olmak beraber halkın tamamı Türkçe ad kullanırdı. İslamiyet'in Türkler arasında yayılmasıyla birlikte bu Türkçe adlar yerini zamanla Arap ve Fars etkisine bırakmıştır.⁸⁰

Türk kültüründe ad verme ile ilgili esaslar Türk destanlarının en eskisi olan Oğuznâme'de yer almaktadır.⁸¹

“Kara Han babasının yerine tahta geçti. Ondan da bir oğlan dünyaya geldi. Üç gün üç gece annesinin sütünü emmedi. Bundan dolayı annesi üzülp ağlıyordu. Her gece rüyasında çocuğun kendisine “Ey anne, eğer Tanrı'yı tanır, iman eder ve seversen senin sütünü emerim.” dediğini görüyordu. Kadıncağız, kocası ve bütün kavmi kâfir

⁷⁸ Bedri Noyan, a.g.m., s.14-15.

⁷⁹ Yılmaz Kurt, 1525 Tarihinde Adana Sancağı'nda Kişi Adları, *BAL-TAM Türklük Bilgisi*, Balkan Türkoloji Araştırma Merkezi, S. 2. Prizren Mart 2005, s. 72-76.

⁸⁰ Noyan, a.g.m., s.15.

⁸¹ M. Şakir Ülkütaşır, Türklerde Ad Verme İle İlgili Âdet ve İnanmalar, *Türk Kültürü Dergisi*, Sayı 10, Ağustos 1963, s. 7-11.

olduğundan, eğer Allah'ı tanır ve severse kendisini ve çocuğunu öldüreceklerinden korkuyordu. Gizlice Yüce Allah'a iman edip tam bir ihlase bağlandı. Çocuk da annesinin sütünü emdi. Bir yaşına geldiğinde tertemiz, güzel yüzlü çocuk oldu. Öyle ki, alnında olgunluk ve hidayet belirtileri parlardı. Babası bütün bu işaretlere bakıp, “Bizim kavmimizin içinden hiç böyle bir oğlan dünyaya gelmemiştir. Bu oğlan akranları arasında daha itibarlı ve daha gösterişli bir mertebeye ulaşacak”. derdi. Oğluna isim koymak için akrabaları ve yakınlarıyla toplantı yaptı. O sıralarda henüz bir yaşında olan oğlan birden konuşmaya başladı ve: “Benim adımı Oğuz koyun, dedi. Oradakiler bu durum karşısında hayrete düştüler. Yüce Hakk'ın irşadının bir neticesi olan bu sözlerin gereği olarak ona Oğuz adını koydular.”⁸²

Eski Türklerde milleti için büyük işler yapan kahramanlık gösteren kişilerin adları değiştirilerek, ona yeni adlar Kurultay kararıyla verilirdi. Örneğin Göktürklerden Kutluk Han bu suretle ad almışlardır.⁸³

Türklerde Dörtlü tarifler vardır ki bunlar adların oluşmasında etkilidir. Tasavvufta (Dört kapı), şariat, tarikat, hakikat ve marifet. Dört unsur; Ateş, hava, su ve toprak. Dört yön, Kuzey, güney doğu ve batı. Dört mevsim; yaz, kış, sonbahar ve ilkbahar. Türkler, dört unsura birer de renk vermiştir. Ak, kara, kırmızı ve gök. Su-ak, toprak-kara, ateş-kırmızı, hava-gök. Mevsimlerde kış-kara, yaz-kırmızı, sonbahar-ak, ilkbahar-göktür. Yönlerde de kuzey-kara, güney-kırmızı, doğu-gök, batı-ak olarak görülür. Yine Türklerde yönler için hayvan adları da kullanılır. Kuzey-domuz, güney-kuş, doğu-koyun, batı-köpek şeklinde adlandırılmıştır.⁸⁴ Bu tariflerin isme yansımaya örnek verecek olursak Kırmızı Han, Gökhan gibi adlar bu şekilde oluşan adlardır.

Eski Türklerde ad verme geleneklerine baktığımızda farklı farklı sebepler görebiliyoruz. Bunlardan biri de annenin lohusalık döneminde kendine geldiği ilk anda

⁸² Tufan Gündüz, *Oğuz Kağan Destanı*, s. 44.

⁸³ Noyan, a.g.m., s.15; Ülkütaşır, a.g.m., s. 10.

⁸⁴ Noyan, a.g.m., s.14-15; Halil Ersoylu, *Türk Kültüründe Kuşlar*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2015, s. 47.

gördüğü şeyin adının çocuğa verilmesidir. Bu gelenek nedeniyle tuhaf gelen anlaşılması güç adlarla da karşılaşılabilir. ⁸⁵

Hiz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “Her kim yeni doğan çocuğunun sağ kulağına ezan sol kulağına da kâmet okursa, ümmü-sıbyan denilen havâle hastalığından korunmuş olur” buyurmuştur. ⁸⁶ Ad koyarken çocuğa ad verecek kişi önce abdest alır. Ardından, kucağına aldığı çocuğun başı sağ tarafa ve yüzü kıbleye dönük şekilde ve kendisi de ayakta durur vaziyette iken çocuğun sağ kulağına ezan okur. Bu kişinin kendisi de aynı zamanda kıbleye dönük olmalıdır. ⁸⁷ Ezandan sonra çocuğun kulağına ismi anne ve babasının ismi zikredildikten sonra söylenir. Sol kulağına da kâmet ⁸⁸ okunarak aynı şeyler tekrar edilir. Böylece çocuğun iki kulağına da ismi söylenmiş olur. ⁸⁹ Kulağa ezan okuma merasimi bölgeler arası farklılık da gösterebilmektedir.

Yeni doğan çocuğun kulağına ezan okunmasının sebebi öldükten sonra kabirde telkini duyması içindir. Eğer çocuğun kulağına ezan okunmazsa öldüğü vakit kabirde telkini duyamaz inancı vardır. Çocuk doğduktan sonra üç gün içinde kulağına ezan okunmadan ölürse rûz-ı mahşerde bu çocuk anne ve babasına şefaât edemez inancı da mevcuttur. İşte bu yüzden bazen üç günü beklemeden de çocuğun kulağına ezan okunur. Yeni doğan bir çocuk ölü bile doğsa muhakkak ona bir ad verilmez. Bazı bölgelerde de şeytan değiştirmesi ⁹⁰ inancından ötürü doğumdan biraz sonra derhal çocuğun kulağına ezan okunarak adını vermek gibi adetler mevcuttur. Tokat’ta da çoğunlukla üçüncü gün çocuğa adı verilir ve ad verme merasiminin Salı günü yapılması iyi sayılmaz. Sabah namazından sonra çocuğun kulağına adı söylenir. Ana, baba ve

⁸⁵ Doğan Aksan, *a.g.e.*, s.122.

⁸⁶ Gazâli, İhyâ u Ulûmi’-d-din, Çeviren, A. Serdaroğlu, c. II, Bedir Yayınları, İstanbul 1985, s. 451.

⁸⁷ M. Şakir Ülkütaşır, Türklerde Ad Verme İle İlgili Âdet ve İnanmalar, *Türk Kültürü Dergisi*, Sayı 10, Ağustos 1963, s. 10.

⁸⁸ Kadik’me’t-es-selât ibaresiyle okunan iç ezan.

⁸⁹ Ömer Faruk Gerçek, *Çocuklarımıza İsimler*, Nizam Yayınları, İstanbul 1996, s. 18.

⁹⁰ Kur’an-ı Kerim’de Allah’ın kullarını şeytanın değiştirme inancına yönelik yorumlanan ayetler vardır. “Allah’tan başka onlar sadece bir kısım kadınlara tapıyorlar ve onlar, All3ah’ın lânet ettiği o inatçı şeytandan başkasına yalvarmıyorlar. O şeytana ki: “Ya Rabbî, Senin kullarından mutlaka bir pay edineceğim. Mutlaka onları saptıracağım, onları birtakım temennilerle oyalayacağım. Onlara davalarının kulaklarını yarmalarını emredeceğim de Allah’ın yerine şeytanı dost edinirse, şüphesiz o besbelli bir ziyana girmiştir.” Nisa suresi, 4/117-119, ve “Bana, onların diriltileceklerini kıyamet gününe kadar mühlet verir misin?” dedi. Allah: “Haydi, sen mühlet verilenlerdensin!” buyurdu. “Öyle ise” dedi, “Sen beni azgınlığa mahkûm ettiğin için gâh önlerinden gâh arkalarından, gâh sağlarından, gâhollarından sokulacağım, vesvese verip pusu kuracağım. Sen de onların ekserisini şükreden kullar bulmayacaksın.” Araf suresi, 7/15-17 ayetlerine yorulmaktadır.

yakınlarının ona bir şey bağışlaması iyi bir şey sayılır. Çocuğa adını, mahallenin büyüklerinden biri veya mahallenin imamı verir.⁹¹

Türk toplumunda genellikle uygulanan bu gibi ritüellerden sonra her bölgede farklılık gösterilebilecek başka şeyler de yapılmaktadır. Ad verildikten sonra çocuğun ağzına tatlı bir şey verilir, kurban kesilir ve saçı kesilip saç ağırlığınca altın veya gümüş sadaka olarak dağıtılır. Aynı zamanda Kur’ân-ı Kerim okumak daha sonra da ikramlarda bulunmak, sadaka dağıtmak gibi çeşitli uygulamalar mevcuttur.

Yeni doğan çocuğa bir ad verilirken bir de “göbek adı” olarak adlandırılan bir ad verilmektedir. Göbek adı kayda geçmez ama yakınlar tarafından bilinir. Öyle ki bazen bu adlar gerçek adın da üstündedir, herkes o şekilde anar.⁹² Göbek adı bazen de esas konulana kadar kullanılır.⁹³ Tokat yöresinde de göbek adı esas ad sayılır. Eğer iki ad verilirse söylenmeyen ad göbek adı, söyleneni asıl adıdır.⁹⁴

Tokat yöresinde ad verme ritüelleri esnasında ve ad verilen ortamda bir kılıç bulundurulurdu. Böylece çocuğun cesur ve işbilir olacağına inanılırdı. Sade kılıç değil, ad verme esnasında çocuğun yanında Kur’ân-ı Kerim’de bulundurulurdu. Bazen Kur’ân-ı Kerim’den bir sure de bu esnada okunurdu. Güzel çocuğa Yusuf, az ağlayan çocuğa Yunus adını vermek de adettendi.⁹⁵

Türk kültüründe ad koymada önemli etkenler arasında aile büyüklerinin adlarının konulması da sayılabilir. Zira Türk aile yapısında aile büyüklerinin adının konulması alışkanlık haline gelmiştir. Bu Osmanlı padişahlarının adlarında da rastlayabileceğimiz bir durumdur.⁹⁶ Osmanlı padişahları da dedelerinin adlarını almışlardır.

Türk kültüründe doğan çocuklara ad verilirken çocuğun ömrünün uzun olması arzusunu içerisinde barındıran adlar de kullanılırdı. XV. ve XVII. yüzyılda sağlık

⁹¹ Noyan, a.g.m., s. 20.

⁹² Osman Kibar, *Türk Kültüründe Ad Verme*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, s. 33.

⁹³ Yılmaz Kurt, “Sivas Sancağı’nda Kişi Adları”, *OTAM*, S. 4, Ankara 1993, s. 227.

⁹⁴ Noyan, a.g.m., s. 20.

⁹⁵ Noyan, a.g.m., s. 20.

⁹⁶ İsmet Eşmeli, *Halk İnanışları ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma*, Gece Kitaplığı, İstanbul 2015, s. 82.

şartları çok uygun olmadığından bebek ölümleri fazlaydı. Bu sebepten ötürü aileler çocukları ölmesin, yaşasın diye bu arzuyu anlatan adları çocuklarına koyarlardı.⁹⁷ Bu anlamda en çok kullanılan Türkçe adlar arasında da olan *Durmuş, Durdu, Durak, Tokta, Toktamış, Sarusatık* gibi adlar çocuklara verilirdi.⁹⁸

Yeni doğan çocuğu Azrail beğenmeyip götürmesin diye kötü ad verme ile ilgili birtakım inançlar da vardır. Çocuğa nazar değmesin düşüncesiyle ufak, yoksul, işe yaramaz anlamlarına gelen adlar verilerek Azrail'in almayacağına inanılırdı.⁹⁹ Buna benzer bir inanış da çocuğu dervişe satmaktır. Çocuk bir şeyhe, dervişe satılırsa Azrail o çocuğu aileden alamaz inancıyla konulan ad de *Satılmış* 'tır.¹⁰⁰

Ad verme ile ilgili başka bir inanışa göre, yeni doğan çocuk “uğur”dur. Aileye talih getirsin diye bu çocuğun ismi *Devletgeldi*, eve mutluluk getirdi diye *Sevindik*, çocuk ailenin güvencesidir diye de *Güvendik* gibi adlar konulurdu.¹⁰¹

Eski Türk kültürünün de bir geleneği olarak çocuklar güçlü, kudretli olsun diye çocuklara bu anlamı taşıyan adlar verilirdi. Türkçe bir kelime olan “yağı” düşman anlamındadır. Ad olarak da *Yağıbasdı, Yağıbasan* şeklinde karşımıza çıkmakla birlikte ileride çocukları kahraman olsun diye verilen bir adlardır.¹⁰² Anadolu'nun ilk medresesi olarak bilinen Tokat Niksar'daki Yağıbasan Medresesi'nin kurucusu olan Nizameddin Yağıbasan da buna örnek olarak verilebilir.

Özlem ve arzu ifade eden adlar “il” yani ülke sahibi olsun diye *İlbeyi, İl Bey*, çocuğu paşa olsun diye *Paşa* veya *Paşa Bey* adları kullanılırdı.¹⁰³

⁹⁷ Yılmaz Kurt, XVI. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda İhtida Hareketlerinin Onomastik Açıdan İncelenmesi, *Kafalı Armağanı*, Yayın Koordinatörü Sadettin Gömeç, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, s. 259-261.

⁹⁸ Noyan, a.g.m., s. 25; Yılmaz Kurt, a.g.m., s. 229.

⁹⁹ Noyan, a.g.m., s. 26.

¹⁰⁰ Yılmaz Kurt, 1525 Tarihinde Adana Sancağı'nda Kişi Adları, *BAL-TAM Türklük Bilgisi*, Balkan Türkoloji Araştırma Merkezi, S. 2, Prizren Mart 2005, s. 81.

¹⁰¹ Kurt, a.g.m., s. 78.

¹⁰² Yılmaz Kurt, Sivas Sancağı'nda Kişi Adları, *OTAM*, S. 4, Ankara 1993, s. 229.

¹⁰³ Yılmaz Kurt, 1525 Tarihinde Adana Sancağı'nda Kişi Adları, *BAL-TAM Türklük Bilgisi*, Balkan Türkoloji Araştırma Merkezi, S. 2. Prizren Mart 2005, s. 78-79.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. TOKAT'TA 1455-1642 YILLARI ARASINDA KULLANILAN ADLAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Tokat'ın vergi nüfusunu gösteren defterleri kullanarak yaklaşık iki asır boyunca şehirde ve çevre köylerde kullanılan Müslüman erkek kişi adlarını tablolastırdık. Ancak bunun öncesinde bölgedeki nüfusu da göz önünde bulundurmamız gerekir.¹⁰⁴

Tokat'ın Vergi Nüfusu¹⁰⁵

Tarih	1455	1485	1520	1554	1574	1642
Hâne	1900	1127	716	1145	1540	-
Mücerred	5	90	218	644	1005	-
Tah. Nüfus.	9525	5725	3798	6369	8705	
Artış veya Düşüş		40	33.66	67.69	36.57	-

Tokat'ın Şehir Nüfusu¹⁰⁶

Tarih	Hane	Mücerred	Tahmini Nüfus	Artış veya Düşüş
1455	3.079	5	15.500	
1485	1.781	90	8.995	-41.6
1520	1.417	365	7.450	-17.18
1554	1.999	1022	11017	+47.87
1574	2568	1249	14.089	+27.88
1642	-	-	3858	19.290

Tokat'ın 1455'te 3.079 olan şehir nüfusu 1485'te 1781'e inmesindeki etken Fatih Sultan Mehmed döneminde Uzun Hasan'ın bölgedeki tahrikleridir. Birçok hanenin yakılıp yıkılması ve vergi nüfusunun düşük olması bu hadisenin etkisinin

¹⁰⁴ Çalışma Tokat merkez ve köylerini kapsadığı için nüfusun bu bağlamda değerlendirilmesi gereklidir.

¹⁰⁵ Ahmet Şimşirgil, Osmanlı Taşra Teşkilâtında Tokat (1455-1574), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1990, s. 74.

¹⁰⁶ Ahmet Şimşirgil, Osmanlı Taşra Teşkilâtında Tokat, s. 75.

olduğunu düşündürmektedir.1485'te de görülen düşüş, 1472 yılındaki hadisenin etkisinin dışında, II. Bayezid döneminde Trabzon Sancağı'ndaki nüfusun İstanbul'a sevk edilmesi ve Trabzon'a Tokat, Amasya, Çorumlu, Samsun ve Bafra şehirlerinden de yapılan sürgünlerle bu bölgede Müslüman nüfus iskan olunmuştur. Bu iskan faaliyeti sonucunda 1485 yılının tahririnden anlaşılabileceği üzere nüfus azalması görülmektedir. Bunun dışında Anadolu'da meydana gelen şiddetli deprem de buna etmiş olmalıdır. Şehir nüfusuna baktığımızda 1520'den 1574'e geçişte nüfusta bir artış görülmüştür. 1574'te nüfus 11.017 rakamına ulaşmıştır. 17. yüzyılın başından itibaren Celâli isyanlarının etkisinde kalan Tokat'ta nüfusta azalmalar görülmüştür. 1601 tarihli avâızda mahalle adları kaydedilirken Celâli isyanlarından dolayı vergi ödeyemeyecek duruma geldiklerine dair kayıt düşülmüştür.¹⁰⁷ 1642 tarihli Avâız Defteri'ne göre Tokat'ta toplam nüfus 3858 olarak kaydedilmiştir.¹⁰⁸ Nitekim bu da isyanların sonucunda bölgede nüfusun azalmasıyla açıklanabilir.

2.1.1. Tokat'ta En Çok Kullanılan Erkek Adları

Adlar	1455 ö ¹¹	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam	%
Mehmed	28	17.28	272	22.72	394	17.93	274	18.38	93	17.58	369	21.86	295	22.74	1725	19.34
Ali	17	10.49	21	1.75	312	14.19	242	16.23	84	15.88	269	15.94	132	10.18	1067	11.96
Ahmed	19	11.73	184	15.37	258	11.74	124	8.32	48	9.07	169	10.01	107	8.25	909	10.19
Mustafa	5	3.09	45	3.76	87	3.96	118	7.91	71	13.42	277	16.41	166	12.80	769	8.62
Hasan	20	12.35	129	10.78	212	9.65	95	6.37	44	8.32	76	4.50	79	6.09	655	7.34
Mahmud	9	5.56	102	8.52	142	6.46	85	5.70	31	5.86	128	7.58	52	4.01	549	6.15
Hüseyin	11	6.79	51	4.26	85	3.87	109	7.31	36	6.81	149	8.83	92	7.09	532	5.96
İbrahim	11	6.79	66	5.51	122	5.55	80	5.37	24	4.54	106	6.28	83	6.40	490	5.49
Yusuf	12	7.41	90	7.52	162	7.37	69	4.63	23	4.35	82	4.86	25	1.93	463	5.19
Hamza		0.00	50	4.18	96	4.37	64	4.29	13	2.46	58	3.44	8	0.62	289	3.24
Halil	6	3.70	31	2.59	81	3.69	47	3.15	11	2.08	44	2.61	23	1.77	243	2.72
Ömer	1	0.62	13	1.09	29	1.32	9	0.60	9	1.70	44	2.61	92	7.09	197	2.21
Veli		0.00	9	0.75	45	2.05	47	3.15	17	3.21	76	4.50	2	0.15	196	2.20
Osman	5	3.09	20	1.67	10	0.45	10	0.67	5	0.95	45	2.67	92	7.09	187	2.10
Musa	5	3.09	37	3.09	58	2.64	38	2.55	7	1.32	33	1.95	2	0.15	180	2.02
Hızır	5	3.09	23	1.92	51	2.32	16	1.07	7	1.32	54	3.20	12	0.93	171	1.92
İsmail	7	4.32	24	2.01	1	0.05	36	2.41	6	1.13	52	3.08	27	2.08	153	1.72
Yakub	1	0.62	30	2.51	53	2.41	28	1.88		0.00	26	1.54	8	0.62	146	1.64
Genel Toplam	162	100.00	1197	100.00	2198	100.00	1491	100.00	529	100.00	1688	100.00	1297	100.00	8921	100.00

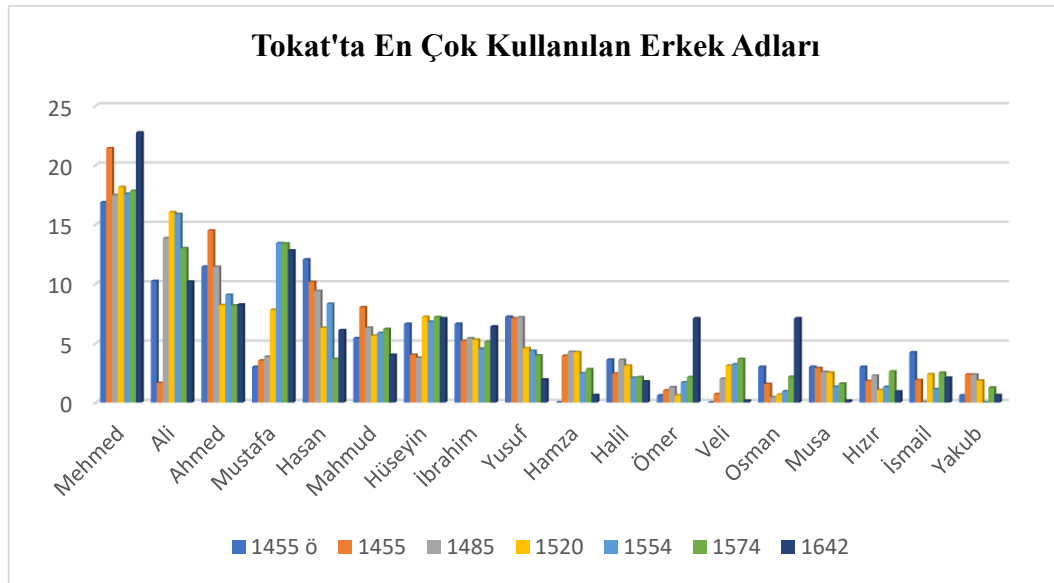
Tokat'ta en çok kullanılan adların en çok Arapça kökenli olduğunu görüyoruz. Bu adlar arasında en çok kullanılan Mehmed'dir. 1455 öncesinden 1642'ye gelene kadar her tahrirde sayıca bu adın kullanımı fazladır. Mehmed'den sonra en çok konulan

¹⁰⁷ Ahmet Şimşirgil, Osmanlı Taşra Teşkilâtında Tokat, s. 77.

¹⁰⁸ Bkz. B.O.A T.D. 772, Ahmet Şimşirgil, Osmanlı Taşra Teşkilâtında Tokat, s. 77.

adlar arasında Ali yer almaktadır. 1455 öncesinde 10,24 oranında konulan Ali, 1455 yılına ait tahrirde %8 oranında düşmüştür. Bu yıldan sonra bu adı çocuklara koyma yine devam etmiş ve bir sonraki tahrir %10 oranında artış göstermiştir. Mustafa adının konulması da 1455'ten 1642'ye kadar artarak devam etmiştir. Hasan ise 1455'te %12,05 iken 1520 yılına ait tahrirde %6 oranında düşüş göstermiş ancak düşüşe rağmen bu ad konulmaya devam etmiştir. Hüseyin ve İbrahim tüm tahrirlerde ortalama %5 oranında konulan adlardır. Hamza ve Veli, 1455 öncesinde konulan adlar arasında yer almamakla birlikte diğer 1455, 1485, 1520, yıllarında daha çok konulmuş, 1554'ten itibaren bu ad daha az konulmuştur. Osman, Musa, Hızır adları da %1, 80 oranında her tahrirde rastlanılan adlardır. Yakub adı ise 1455'ten 1554'e kadar konulmuş daha sonra bu ada 1574'te görülmektedir.

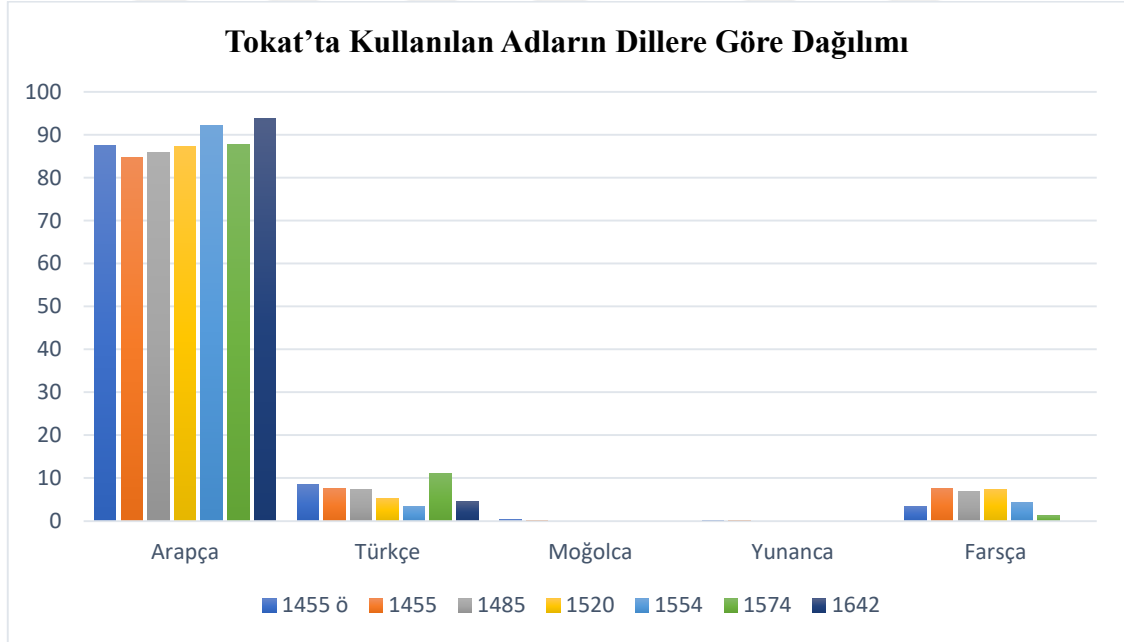
Tüm yılları mukayese ettiğimizde en çok kullanılan adın Anadolu'nun birçok bölgesinde olduğu gibi "Mehmed" olduğu ortaya çıkmaktadır. Mustafa ismi ise başlangıçta en çok kullanılan ilk beş addan biri değilken 16. yüzyılın başlarından itibaren daha çok konulmaya başlanmış ve 1574'te en çok kullanılan ikinci ad olmuştur. Bunun dışında genel itibariyle en çok kullanılan adlar benzerlik göstermektedir.

2.1.2. Tokat'ta Kullanılan Adların Dillere Göre Dağılımı

Diller	1455 (ö)	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554		1574		1642	%
Arapça	608	87.61	2432	84.71	3468	85.84	1909	87.25	632	92.13	2203	87.66	1083	93.77
Türkçe	58	8.36	215	7.49	295	7.30	117	5.35	24	3.499	278	11.06	52	4.50
Moğolca	3	0.43	3	0.10	0	0.00	0	0.00	0	0	0	0.00	0	0.00
Yunanca	1	0.14	1	0.03	0	0.00	0	0.00	0	0	0	0.00	0	0.00
Farsça	24	3.46	220	7.66	277	6.86	162	7.40	30	4.373	32	1.27	20	1.73
Genel Toplam	694	100.00	2871	100.00	4040	100.00	2188	100.00	686	100	2513		1155	100.00

Bir önceki tablodan da görüleceği üzere Tokat'ta en çok Arapça kökenli ad vardır. 1455 öncesinde Türkçe adlar ikinci sırada iken 1455'te, %7,66 oranıyla Farsça adlar konulmuştur. Yine aynı duruma 1520'de görülmektedir. 1520'de Türkçe adlar %5,35 iken Farsça adlar %7,40'dır. Moğolca ve Yunanca kökenli adlar da oldukça az kullanılmıştır.

2.1.3. Tokat'ta En Çok Kullanılan Türkçe Kökenli Adlar¹⁰⁹

Adlar	1455	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam	%
Tursun	21	53,85	21	26,58	23	13,29	8	10,67		0,00	3	3,66	4	15,38	80	16,39
Bali	0	0,00	2	2,53	14	8,09	11	14,67	3	21,43	33	40,24	14	53,85	77	15,78
Kaya	3	7,69	18	22,78	22	12,72	9	12,00	1	7,14	8	9,76	4	15,38	65	13,32
Aykud	2	5,13	7	8,86	17	9,83	15	20,00	1	7,14	7	8,54		0,00	49	10,04
Durmuş	2	5,13	7	8,86	24	13,87	3	4,00		0,00	5	6,10	2	7,69	43	8,81
Budak	1	2,56	3	3,80	11	6,36	16	21,33	1	7,14	5	6,10	1	3,85	38	7,79
Durak	2	5,13	3	3,80	17	9,83	1	1,33	4	28,57	10	12,20		0,00	37	7,58
Aydın	1	2,56	3	3,80	5	2,89	4	5,33	1	7,14	9	10,98	1	3,85	24	4,92
Durali	5	12,82	3	3,80	6	3,47	5	6,67	2	14,29		0,00		0,00	21	4,30
Sevindik		0,00	4	5,06	10	5,78	2	2,67	1	7,14	2	2,44		0,00	19	3,89
İnehan		0,00		0,00	16	9,25		0,00		0,00		0,00		0,00	16	3,28
İnebeg	1	2,56	5	6,33	7	4,05		0,00		0,00		0,00		0,00	13	2,66
Bulduk	1	2,56	2	2,53		0,00	1	1,33		0,00		0,00		0,00	4	0,82
Başlamış		0,00	1	1,27	1	0,58		0,00		0,00		0,00		0,00	2	0,41
Genel Toplam	39	100,00	79	100,00	173	100,00	75	100,00	14	100,00	82	100,00	26	100,00	488	100,00

Türkçe konulan adlar arasında ilk sırada Tursun'a rastlanılmaktadır. 1455 öncesinde %53,85 oranında Tursun konulurken bunu, %12, 82 ile Durali, %7,69'la Kaya, 5,13'le Aykut, Durmuş ve Durak takip etmektedir. Bali, İnehan ve İnebeg adlarına bu tarihlerde rastlanılmamaktadır.

1455'te 26,5'le Tursun, 22,78'le Kaya, 8,86 ile Aykut ve Durmuş, 6, 33'le İnebeg, 5,06 ile de Sevinç adı konulmuştur.

1485'te sıralama değişerek Durmuş adı 13,87 oranıyla en çok kullanılan adlardan olmuştur. Bu adı Tursun ve Kaya takip ederken, % 9,83 oranında Aykut ve Durak adları konulmuştur. Yine aynı tarihlerde yeni ad olarak İnehan adıyla karşılaşılmaktadır.

1520'ye gelindiğinde Budak adı 1485'e oranla %14 oranında artış göstermiştir. Yine önceki tahrirdeki verilere oranla kullanımı artan adlar arasında Aykut yer almaktadır. Bu yıllarda daha önce kullanılıp kullanılmayan adlar ise İnehan ve İnebeg'dir.

1554'te ilginç bir durum söz konusudur. Önceki tahrirlerde en çok kullanılan adlar arasında yer alan Tursun'a ve Durmuş'a rastlanılmazken, Bali, Durak ve Sevinç adları daha çok kullanılmıştır.

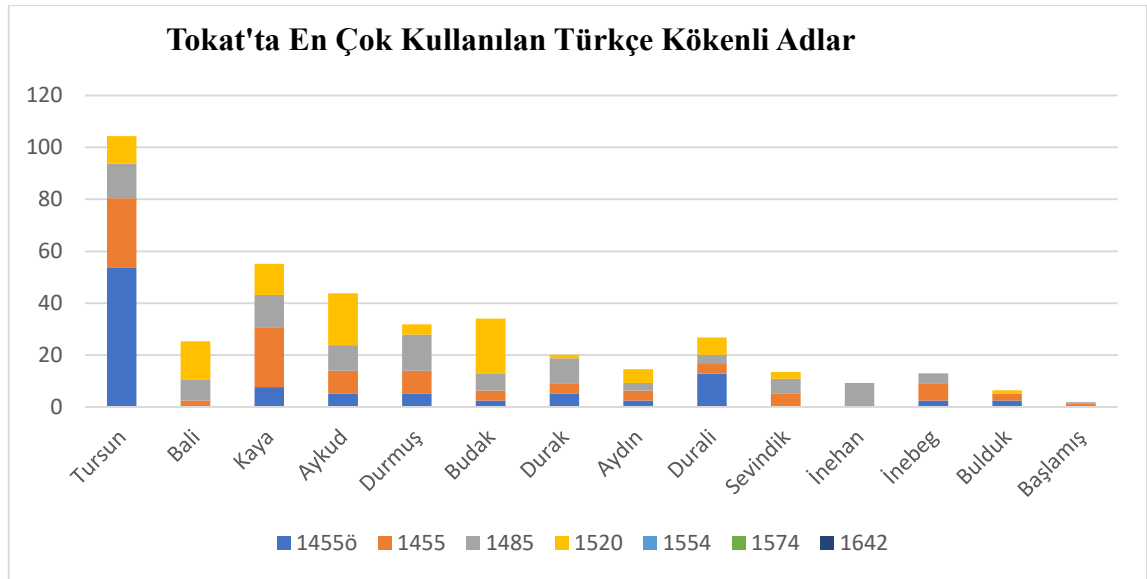
¹⁰⁹ İkili adlarda farklı kökenli adlar olsa bile bütünlüğü bozmamak için adlar birlikte verilmiştir.

1574'te Bali ismi %38 oranında artış gösterirken bu adları % 10 oranında Aydın, %9 oranında Kaya takip etmektedir. İnehan, İnebeg, Bulduk ve Başlamış adlarına bu tarihlerde rastlanılmamaktadır.

1642'de Bali %53,85'le en çok konulan adlar arasında yer alırken, onu Tursun ve Kaya takip etmektedir. Aydın'ın %7 oranında düşüş yaşadığı görülmektedir.

Türkçe konulan adlar arasında dikkat çeken bir husus vardır. Konulan adlar “Tursun, Durmuş, Durak, Durali” vardır. Bu adlar, çocukların hayatta kalmasını, yaşamasını arzuladığını ifade eder. Bu adların konulmasında çocuk ölümlerinin çok olması konulmasında bir sebep olabilir. Elbette bu yargıya kesin olarak ulaşılması mümkün değildir ancak böyle bir ihtimal de düşünülmelidir.

Tabloda yer alan adların bir kısmı belli başlıklar altında toplanmış olup bunlarla ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Bu başlıkların dışında kalan fakat diğerlerinden farklı olarak değerlendirilmesi gereken adlar vardır. Bunlar arasında Türk, Kayı, Tuğrul, Oğuz ve Korkud gibi adlar vardır. Hepsinin ortak özelliği ise tarihsel arka planı olmasıdır. Bu adlara Oğuznâme'de rastladığımız için ondan etkilenmiş olabilirler mi diye düşünülmelidir.

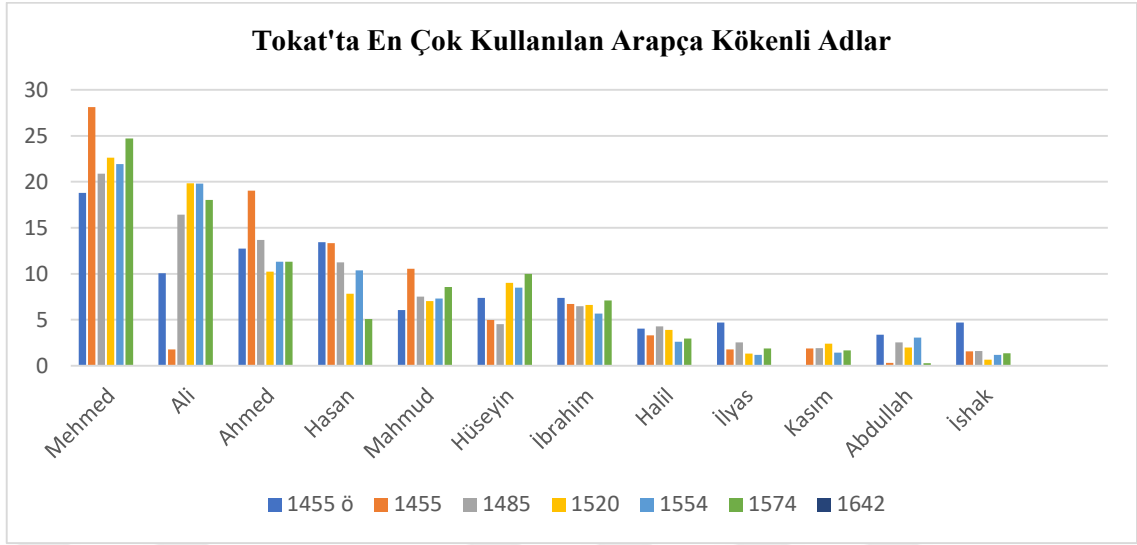

2.1.4. Tokat'ta En Çok Kullanılan Arapça Kökenli Adlar

Adlar	1455ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam	
Mehmed	28	18,79	272	28,13	394	20,87	274	22,63	93	21,93	369	24,72	295	30,67	1725	24,32
Ali	15	10,07	17	1,76	310	16,42	240	19,82	84	19,81	269	18,02	132	13,72	1067	15,04
Ahmed	19	12,75	184	19,03	258	13,67	124	10,24	48	11,32	169	11,32	107	11,12	909	12,81
Hasan	20	13,42	129	13,34	212	11,23	95	7,84	44	10,38	76	5,09	79	8,21	655	9,23
Mahmud	9	6,04	102	10,55	142	7,52	85	7,02	31	7,31	128	8,57	52	5,41	549	7,74
Hüseyin	11	7,38	48	4,96	85	4,50	109	9,00	36	8,49	149	9,98	92	9,56	530	7,47
İbrahim	11	7,38	65	6,72	122	6,46	80	6,61	24	5,66	106	7,10	83	8,63	491	6,92
Halil	6	4,03	32	3,31	81	4,29	47	3,88	11	2,59	44	2,95	23	2,39	244	3,44
İlyas	7	4,70	17	1,76	48	2,54	16	1,32	5	1,18	28	1,88	2	0,21	123	1,73
Kasım		0,00	18	1,86	36	1,91	29	2,39	6	1,42	25	1,67	5	0,52	119	1,68
Abdullah	5	3,36	3	0,31	48	2,54	24	1,98	13	3,07	4	0,27	4	0,42	101	1,42
İshak	7	4,70	15	1,55	30	1,59	8	0,66	5	1,18	20	1,34	5	0,52	90	1,27
Genel Toplam	149	100,00	967	100,00	1888	100,00	1211	100,00	424	100,00	1493	100,00	962	100,00	7094	100,00

Arapça kökenli adlar Tokat'ta yoğunlukla kullanılmakla birlikte sıklıkla her tahrirde rastladığımız adların başında Mehmed gelmektedir. Tahrirlerde yaklaşık % 24 oranında karşılaştığımız bu adda n sonra 1455 öncesinde konulan ikinci ad Hasan'dır. Bunları %12,75 ile Ahmed ve %10,07 ile Ali takip etmektedir. Hüseyin, İbrahim, İshak, Halil ve İlyas gibi adlar yaklaşık %4,70 oranında konulmuştur. Kasım ise 1455 öncesinde karşılaşmadığımız bir addır.

Abdullah adı bilindiği üzere din değiştirip Müslüman olanlar konulan adlardandır. Tokat Tahrir Defterleri'nde *Oğuz* ve *Uğur* kullanılan adlar, baba adı Abdullah olan kişilerde oğluna mübarek anlamında *Uğurlu* adını kullanmışlardır. Zamanla Allah'ın kulu anlamına gelen Abdullah adının yanında alternatif olarak kullanılan *Ahmed*, *Mehmed*, *Mustafa* gibi İslâmi adlar verilmiştir. Bu adın kullanım oranlarına bakıp bölgede bir ihtida hareketinin olup olmadığı konusunda fikir verebilir.

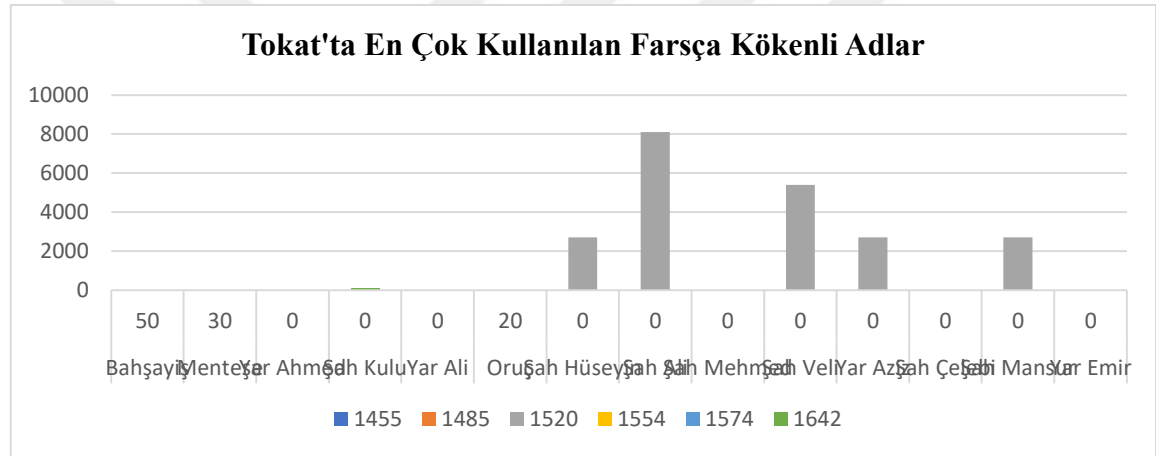
2.1.5. Tokat'ta En Çok Kullanılan Farsça Kökenli Adlar¹¹⁰

Adlar	1455ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam	
Bahşayış	5	50	14	53.85	22	36.67	6	16.22		0	1	5.88		0	48	30.19
Menteşe	3	30	8	30.77	13	21.67	4	10.81		0		0.00		0	28	17.61
Yar Ahmed		0	1	3.85	9	15.00	6	16.22		0		0.00		0	21	13.21
Şah Kulu		0		0.00	1	1.67	13	35.14		0		0.00	1	100	15	9.43
Yar Ali		0		0.00	9	15.00		0		0	1	5.88		0	10	6.29
Oruç	2	20	2	7.69	5	8.33		0		0		0.00		0	9	5.66
Şah Hüseyin	0	0		0.00		0.00	1	2.703	2	66.67	5	29.41		0	8	5.03
Şah Ali	0	0		0.00	1	1.67	3	8.108		0	3	17.65		0	7	4.40
Şah Mehmed	0	0		0.00		0.00		0	1	33.33	3	17.65		0	4	2.52
Şah Veli	0	0		0.00		0.00	2	5.405		0	2	11.76		0	4	2.52
Yar Aziz	0	0	1	3.85		0.00	1	2.703		0		0.00		0	2	1.26
Şah Celebi	0	0		0.00		0.00		0		0	1	5.88		0	1	0.63
Şah Mansur	0	0		0.00		0.00	1	2.703		0		0.00		0	1	0.63
Yar Emir	0	0		0.00		0.00		0		0	1	5.88		0	1	0.63
Genel Toplam	10	100	26	100.00	60	100.00	37	100	3	100	17	100.00	1	100	159	100.00

Farsça adlar olarak adlandırdığımız bu kısımda Farsça ve Arapça adların birleşmesiyle oluşan adlar da mevcuttur. Şah ve Yar Farsça kökenli olup bu adların yanına başka adlar eklenerek farklı adlar oluşturulmuştur.

¹¹⁰ İkili adlarda farklı kökenli adlar olsa bile bütünlüğü bozmamak için adlar birlikte verilmiştir.

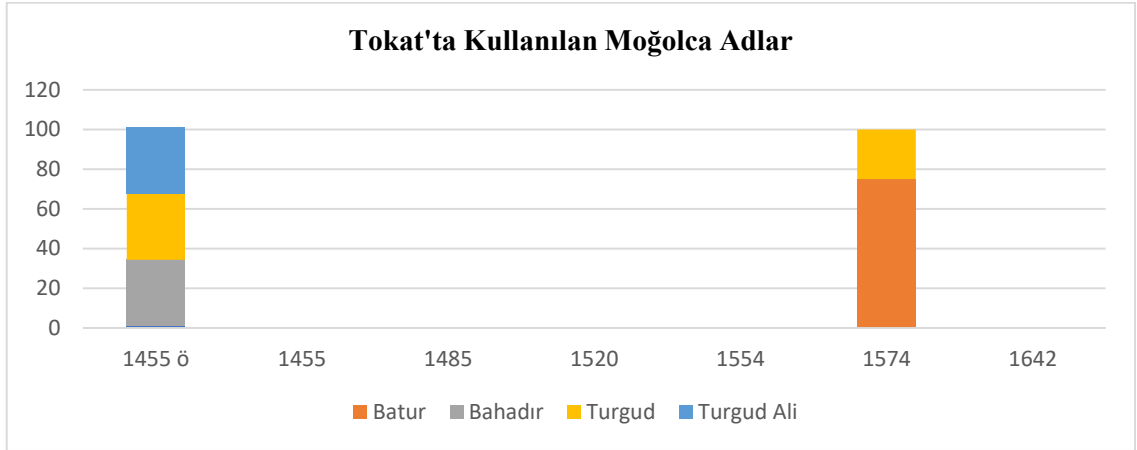
1455 öncesinde Bahşayış %50, Menteşe %30 ve Oruç %20 oranında konulmuştur. Şah ve Yar ile yapılmış diğer adlara 1455 öncesinde rastlanılmamaktadır. 1455'ten itibaren farklı olarak kullanılan Yar Ahmed ve Yar Aziz gibi adlar vardır. Farsça adların en yoğun kullanıldığı 1520 yılında %35,13 oranında Şah Kulu adı konulmuştur. Onun arkasından %16, 21 oranıyla Bahşayış adı gelmektedir. Yine bu tarihlerde yeni olarak kullanılan Şah Hüseyin, Şah Ali, Şah Veli, Şah Mansur gibi adlar vardır. 1554 yılında bu adların kullanımında ciddi bir düşüş görülmektedir. Şah Hüseyin, Şah Ali ve Yar Emir gibi adlar dışında kullanılan ad yoktur. 1574 yılında tekrar adların kullanımı artmıştır. Ancak 1642'ye gelindiğinde Şah Kulu dışında konulan ad yoktur.

2.1.6. Tokat'ta Kullanılan Moğolca Kökenli Adlar

Adlar	1455	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam	
Batur		0,00		0	0	0	0	0	0	0	3	75,00	0	0	3	33,33
Bahadır	1	33,33		0	0	0	0	0	0	0		0,00	0	0	1	11,11
Turgud	1	33,33	2	100	0	0	0	0	0	0	1	25,00	0	0	4	44,44
Turgud Ali	1	33,33		0	0		0	0	0	0		0,00	0	0	1	11,11
Genel Toplam	3	100	2	100	0	0	0	0	0	0	4	100	0	100	9	100

Moğolca kökenli adlar ağırlıklı olarak 1455 öncesinde ve 1574 yıllarında ağırlıklı kullanılmış olup diğer tahrirlerde karşımıza çıkmamıştır. Batur %75 oranıyla 1574 yılında çok kullanılırken bu adı Bahadır, Turgud ve Turgud Ali adları takip etmektedir.

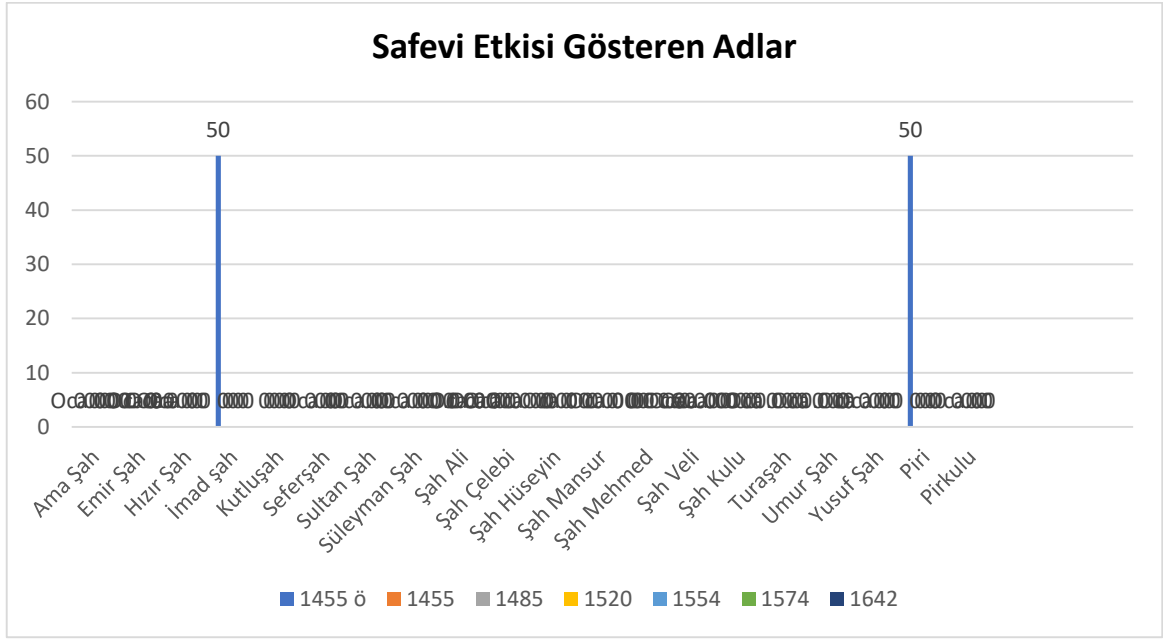
2.1.7. Safevi Etkisi Gösteren Adlar

Adlar	1455 ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam	%
Ama Şah		0	1	3.70		0.00		0.00		0.00		0		0.00	1	0.74
Emir Şah		0		0.00	1	9.09	1	2.27	1	11.11		0		0.00	3	2.22
Hızır Şah		0	2	7.41		0.00		0.00		0.00		0		0.00	2	1.48
İmad şah	1	50		0.00		0.00		0.00		0.00		0		0.00	1	0.74
Kutluşah		0		0.00	2	18.18		0.00		0.00		0		0.00	2	1.48
Seferşah		0	1	3.70		0.00		0.00		0.00		0		0.00	1	0.74
Sultan Şah		0	2	7.41		0.00		0.00		0.00		0		0.00	2	1.48
Süleyman Şah		0	1	3.70		0.00		0.00		0.00		0		0.00	1	0.74
Şah Ali		0		0.00	1	9.09	3	6.82		0.00	3	8.11		0.00	7	5.19
Şah Çelebi		0		0.00		0.00		0.00		0.00	1	2.70		0.00	1	0.74
Şah Hüseyin		0		0.00		0.00	1	2.27	2	22.22	5	13.51		0.00	8	5.93
Şah Mansur		0		0.00		0.00	1	2.27		0.00		0.00		0.00	1	0.74
Şah Mehmed		0		0.00		0.00		0.00	1	11.11	3	8.11		0.00	4	2.96
Şah Veli		0		0.00		0.00	2	4.55		0.00	2	5.41		0.00	4	2.96
Şah Kulu		0		0.00	1	9.09	13	29.55		0.00		0.00	1	20.00	15	11.11
Turaşah		0		0.00	1	9.09		0.00		0.00		0.00		0.00	1	0.74
Umur Şah		0		0.00	1	9.09		0.00		0.00		0.00		0.00	1	0.74
Yusuf Şah		0	1	3.70	2	18.18		0.00		0.00		0.00		0.00	3	2.22
Piri	1	50	18	66.67	2	18.18	23	52.27	2	22.22	23	62.16	4	80.00	73	54.07
Pirkulu		0	1	3.70		0.00		0.00	3	33.33		0.00		0.00	4	2.96
Genel Toplam	2	100	27	100.00	11	100.00	44	100.00	9	100.00	37	100.00	5	100.00	135	100.00

Safevi etkisi gösteren adlar aslında Farsça kökenli adlarla benzerlik taşımaktadır. Şah ve Yar gibi ön adlar Safevilerde görülen adlar olduğu için bunları ayrıca kategorize etme gereği duyulmuştur. Bu ön adlar Kızılbaşlarda kullanılmaktadır. Ön adların yanında Arapça kökenli adlar da kullanılmıştır. Bunlar arasında Mehmed, Ahmed, Ali, Hüseyin gibi adlar yer almaktadır. Elbette bu gibi adlar kendi başına Safevi etkisi gösteren ad olarak değerlendirilmemiş, ön adından dolayı bu kategoride yer almıştır.

1455 öncesinde İmad Şah ve Piri dışında Safevi etkisi gösteren ad kullanılmamıştır. 1455'te Piri, %66,67 gibi yüksek bir oranla kullanılmıştır. %7,41'la Hızır Şah ve Sultan Şah takip etmektedir. 1485'te Piri %66 oranında bir düşüş görmüştür. Yine bu tarihten önce görülmeyip bu tahrirde karşımıza çıkan birçok ad vardır. 1520'de ön plana çıkan iki ad vardır. Bunlardan ilki Piri diğeri ise Şah Kulı'dur. 1574'te Piri dışında yoğunluğuolan başka bir ad yoktur. Şah Hüseyin, Şah Ali, Şah Mehmed ve Şah Veli de bu tahrirde karşılaşılan adlardandır. 1574'te olduğu gibi 1642'de de aynı adlar ağırlıklı konulmuştur.

Şah Kulu, adı ise taşıdığı anlam bakımından önemli bir göstergedir. İsyanı çağrıştıran bu ad, *İmam Kulu*, *Ali Kulu* gibi adlarla benzerlik göstermektedir. Tokat'ta da kullanılan bu ad çoğunlukla mezhepsel eğilimlerin olduğu bölgelerde daha sık kullanılmıştır.

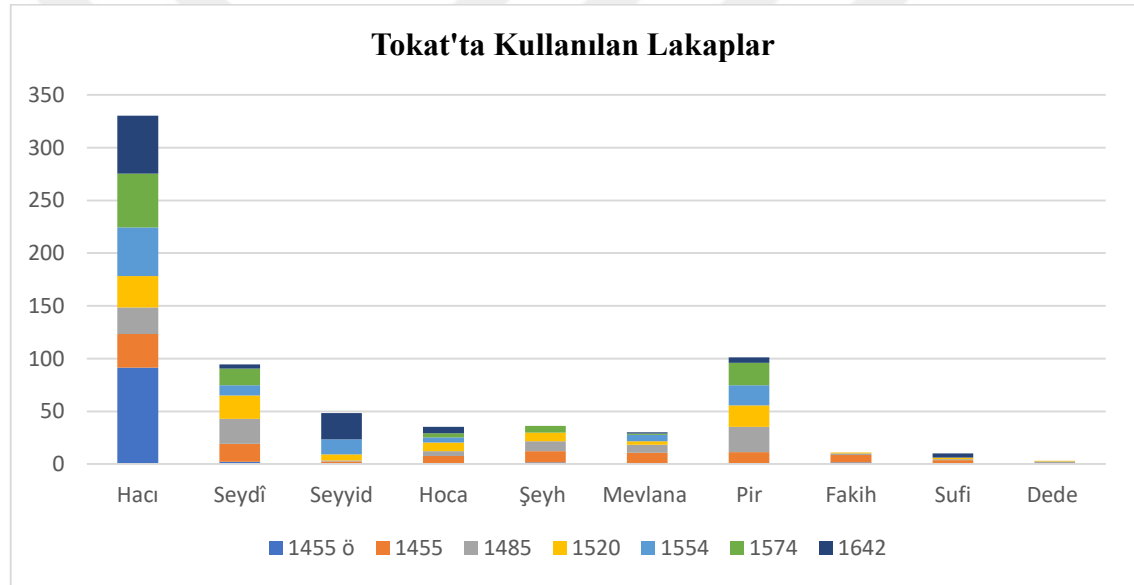
2.1.8. Tokat'ta Kullanılan Lakaplar

Lakaplar	1455 Ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam	%
Hacı	356	91.52	251	31.85	158	25.04	77	29.84	29	46.03	93	51.10	87	55.06	391	20.99
Seydi	8	2.06	134	17.01	151	23.93	57	22.09	6	9.52	29	15.93	6	3.80	391	20.99
Seyyid	1	0.26	18	2.28	6	0.95	15	5.81	9	14.29		0.00	39	24.68	348	18.68
Hoca	3	0.77	55	6.98	29	4.60	21	8.14	3	4.76	7	3.85	10	6.33	182	9.77
Şeyh	6	1.54	84	10.66	59	9.35	21	8.14		0.00	12	6.59		0.00	182	9.77
Mevlana	1	0.26	83	10.53	48	7.61	8	3.10	4	6.35	2	1.10	2	1.27	148	7.94
Pir	4	1.03	80	10.15	153	24.25	52	20.16	12	19.05	39	21.43	8	5.06	88	4.72
Fakih	6	1.54	55	6.98	10	1.58	2	0.78		0.00		0.00		0.00	73	3.92
Sufi	2	0.51	25	3.17	6	0.95	4	1.55		0.00		0.00	6	3.80	43	2.31
Dede	2	0.51	3	0.38	11	1.74	1	0.39		0.00		0.00		0.00	17	0.91
Genel Toplam	389	100.00	788	100.00	631	100.00	258	100.00	63	100.00	182	100.00	158	100.00	1863	100.00

Tokat'ta kullanılan lakaplar arasında 1455 öncesinde ilk sırada %91,28 oranında Hacı vardır. İkinci sırada ise Seydi yer almaktadır. Onun arkasından %1,54 oranıyla Fakih ve Şeyh takip etmektedir. 1455'te de Hacı'nın kullanımında %60 oranında düşüş görülmektedir. Diğer lakaplardan Seydi % 14, Mevlana %9, Şeyh ve Pir %8, Fakih %5, Sufi ise 1455 öncesine göre %2 oranında artış göstermiştir. 1485'te kullanımı %15 artan Pir'dir. Sufi ise bu tarihte azalmıştır. Safevi eğilimli bir lakap olan Dede ise bu dönemde artış göstermiştir. 1520'de genel itibariyle tüm lakapların kullanım oranlarında düşüş yaşanmıştır. Bu düşüş de Şah İsmail'in Tokat'ta yaptığı

tahrifatın etkisi ile nüfusun da düşüşüne bağı olduğı düşünölebilir. 1520'ye göre 1554'te lakapların daha fazla kullanıldığı görölmektedir. 1554'te de %46,03 oranıyla Hacı en çok kullanılan lakap karşımıza çıkmakla birlikte Şeyh, Fakih, Sufi ve Dede lakaplarına bu tarihlerde rastlanılmamaktadır. 1574'te Hacı ile birlikte en çok kullanılan Pir vardır. Yine bu tarihlerde de Seyyid, Fakih, Sufi ve Dede'ye rastlanılmamaktadır. 1642'de ise son tahrirde olmayan Seyyid %24,68 oranında karşımıza çıkmaktadır. Yine bir önceki tahrirde olmayan Sufi %3,80 oranıyla karşımıza çıkmaktadır.

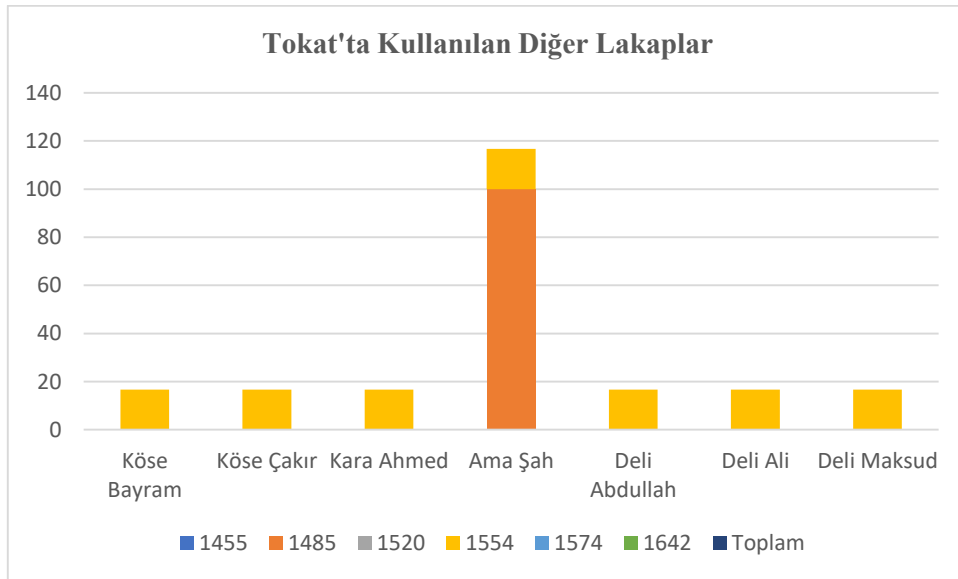
Bu lakaplar arasında *Pirî*, *Şah*, *Yar*, *Dede* ve *Sufi* gibi adlar daha çok Kızılbaşlarda kullanılan adlar arasındadır.

2.1.9. Adların Önünde Kullanılan Lakaplar

Adlar	1455ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam	%
Köse Bayram		0		0		0		0	1	16.67		0		0	1	14.29
Köse Çakır		0		0		0		0	1	16.67		0		0	1	14.29
Kara Ahmed		0		0		0		0	1	16.67		0		0	1	14.29
Ama Şah		0	1	100		0		0		0.00		0		0	1	14.29
Deli Abdullah		0		0		0		0	1	16.67		0		0	1	14.29
Deli Ali		0		0		0		0	1	16.67		0		0	1	14.29
Deli Maksud									1	16.67					1	14.29
Genel Toplam			1	100	0	0	0	0	6	100	0	0	0	0	7	100.00

İnsanlara adlarının yanında onların fiziki özellikleriyle alakalı lakaplar da daha sonraları verilmiştir. Bunlara en çok 1554 yılına ait tahrirde rastlanılmaktadır. 1554'te *Köse Bayram*, *Köse Çakır*, *Kara Ahmed*, *Ama Şah*, *Deli Abdullah*, *Deli Ali* ve *Deli Ali* gibi lakaplar mevcuttur.

2.2. TOKAT'TA KULLANILAN MÜSLÜMAN ERKEK ADLARI

Hazırlamış olduğumuz tabloda 2 numaralı Tapu Tahrir Defteri'nde hem baba adları hem oğul adları alınmıştır. Baba adları kısmen bilgi vermektedir. Çünkü tamamı elimizde yoktur. Diğer yıllarda sadece oğulların adları alınmıştır. Tablo'da hem Tokat'ta kullanılan adlara hem de sıfatlara yer verilmiştir. Tablo'da görüleceği üzere bazı adlar birleşik, bazıları ikili olarak yer almaktadır. Tablo sonunda yıllara göre kullanılan adların toplamı da verilmiştir. Tablo'daki önemli hususlar, dillere göre, kullanım oranına göre ayrıntılı olarak diğer tablolarda yer almaktadır.

Adlar	1455 ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam
Mehmed	28	7,27	272	13,31	394	11,60	274	13,86	93	13,48	369	13,74	295	18,54	1725
Ali	15	3,90	17	0,83	310	9,13	240	12,14	84	12,17	269	10,01	132	8,30	1067
Ahmed	19	4,94	184	9,01	258	7,59	124	6,27	48	6,96	169	6,29	107	6,73	909
Mustafa	5	1,30	45	2,20	87	2,56	118	5,97	71	10,29	277	10,31	166	10,43	769
Hasan	20	5,19	129	6,31	212	6,24	95	4,81	44	6,38	76	2,83	79	4,97	655
Mahmud	9	2,34	102	4,99	142	4,18	85	4,30	31	4,49	128	4,77	52	3,27	549
Hüseyin	11	2,86	48	2,35	85	2,50	109	5,51	36	5,22	149	5,55	92	5,78	530
İbrahim	11	2,86	65	3,18	122	3,59	80	4,05	24	3,48	106	3,95	83	5,22	491
Yusuf	12	3,12	90	4,41	162	4,77	69	3,49	23	3,33	82	3,05	25	1,57	463
Hamza		0,00	50	2,45	96	2,83	64	3,24	13	1,88	58	2,16	8	0,50	289
Halil	6	1,56	31	1,52	81	2,38	47	2,38	11	1,59	44	1,64	23	1,45	243
Ömer	1	0,26	13	0,64	29	0,85	9	0,46	9	1,30	44	1,64	92	5,78	197
Veli		0,00	9	0,44	45	1,32	47	2,38	17	2,46	76	2,83	2	0,13	196
Osman	5	1,30	20	0,98	10	0,29	10	0,51	5	0,72	45	1,68	92	5,78	187
Musa	5	1,30	37	1,81	58	1,71	38	1,92	7	1,01	33	1,23	2	0,13	180
Hızır	5	1,30	21	1,03	51	1,50	16	0,81	7	1,01	54	2,01	12	0,75	166
İsmail	7	1,82	24	1,17	1	0,03	36	1,82	6	0,87	52	1,94	27	1,70	153
Yakub	1	0,26	30	1,47	53	1,56	28	1,42		0,00	26	0,97	8	0,50	146
İlyas	7	1,82	17	0,83	48	1,41	16	0,81	5	0,72	28	1,04	2	0,13	123
Kasım		0,00	18	0,88	36	1,06	29	1,47	6	0,87	25	0,93	5	0,31	119
Süleyman	5	1,30	24	1,17	29	0,85	17	0,86		0,00	36	1,34	7	0,44	118
Murad	5	1,30	19	0,93	28	0,82	14	0,71	3	0,43	18	0,67	23	1,45	110
Abdullah	5	1,30	3	0,15	48	1,41	24	1,21	13	1,88	4	0,15	4	0,25	101
Emir	6	1,56	24	1,17	30	0,88	17	0,86	5	0,72	13	0,48		0,00	95
Ramazan	3	0,78	8	0,39	13	0,38	12	0,61	10	1,45	29	1,08	17	1,07	92
İshak	7	1,82	15	0,73	30	0,88	8	0,40	5	0,72	20	0,74	5	0,31	90
Tursun	21	5,45	21	1,03	23	0,68	8	0,40		0,00	3	0,11	4	0,25	80
Bali		0,00	2	0,10	14	0,41	11	0,56	3	0,43	33	1,23	14	0,88	77

Adlar	1455 ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam
Piri	1	0,26	18	0,88	2	0,06	23	1,16	2	0,29	23	0,86	4	0,25	73
Abdi	2	0,52	6	0,29	14	0,41	16	0,81	3	0,43	17	0,63	11	0,69	69
İslam		0,00	1	0,05	66	1,94	1	0,05		0,00		0,00		0,00	68
Bayezid	1	0,26	26	1,27	17	0,50	13	0,66		0,00	7	0,26	2	0,13	66
Kaya	3	0,78	18	0,88	22	0,65	9	0,46	1	0,14	8	0,30	4	0,25	65
Abdurrahman		0,00	4	0,20	6	0,18	1	0,05	9	1,30	25	0,93	17	1,07	62
İsa	6	1,56	16	0,78	16	0,47	8	0,40	1	0,14	10	0,37	5	0,31	62
İvaz	17	4,42	18	0,88	16	0,47		0,00		0,00	2	0,07	1	0,06	54
Ahi	4	1,04	20	0,98	18	0,53	3	0,15		0,00	3	0,11	1	0,06	49
Aykud	2	0,52	7	0,34	17	0,50	15	0,76	1	0,14	7	0,26		0,00	49
Bahşayış	5	1,30	14	0,69	22	0,65	6	0,30		0,00	1	0,04		0,00	48
Bayram	12	3,12	6	0,29	11	0,32	4	0,20		0,00	12	0,45	2	0,13	47
Sufi	2	0,52	25	1,22	6	0,18	4	0,20		0,00		0,00	6	0,38	43
Derviş	3	0,78	25	1,22	5	0,15	1	0,05	1	0,14	4	0,15	3	0,19	42
Ebubekir		0,00		0,00	3	0,09	2	0,10	3	0,43	22	0,82	12	0,75	42
İskender		0,00	8	0,39	19	0,56	8	0,40	1	0,14	1	0,04	4	0,25	41
Kemal	3	0,78	7	0,34	8	0,24	8	0,40	3	0,43	11	0,41	1	0,06	41
Durmuş	2	0,52	7	0,34	24	0,71	3	0,15		0,00	5	0,19	2	0,13	43
Sadaka	2	0,52	16	0,78	16	0,47	4	0,20		0,00	1	0,04		0,00	39
Budak	1	0,26	3	0,15	11	0,32	16	0,81	1	0,14	5	0,19	1	0,06	38
Durak	2	0,52	3	0,15	17	0,50	1	0,05	4	0,58	10	0,37		0,00	37
Emir Ali	3	0,78	4	0,20	7	0,21	10	0,51	2	0,29	10	0,37		0,00	36
Lütfullah	3	0,78	10	0,49	15	0,44	7	0,35		0,00		0,00		0,00	35
Yunus		0,00	4	0,20	11	0,32	5	0,25	5	0,72	9	0,34	1	0,06	35
Mansur	2	0,52	4	0,20	5	0,15	7	0,35	4	0,58	11	0,41		0,00	33
Ümmet	1	0,26	6	0,29	18	0,53	2	0,10	3	0,43	3	0,11		0,00	33
Tanrıvermiş	3	0,78	14	0,69	14	0,41		0,00		0,00		0,00		0,00	31
Abdülkerim	1	0,26	6	0,29	6	0,18	1	0,05	1	0,14	11	0,41	4	0,25	30
Bekir		0,00		0,00	3	0,09	1	0,05	2	0,29	1	0,04	22	1,38	29
Maksud		0,00	1	0,05	9	0,26	5	0,25		0,00	12	0,45	1	0,06	28
Menteşe	3	0,78	8	0,39	13	0,38	4	0,20		0,00		0,00		0,00	28
Aydın	1	0,26	3	0,15	5	0,15	4	0,20	1	0,14	9	0,34	1	0,06	24
Cafer		0,00	2	0,10	10	0,29		0,00		0,00	4	0,15	7	0,44	23
Sadullah		0,00	3	0,15	12	0,35	7	0,35		0,00		0,00	1	0,06	23
Durali	5	1,30	3	0,15	6	0,18	5	0,25	2	0,29		0,00		0,00	21
Emir Hasan	1	0,26	1	0,05	12	0,35	2	0,10	1	0,14	4	0,15		0,00	21
Muharrem	1	0,26		0,00	1	0,03		0,00	4	0,58	14	0,52	1	0,06	21
Yar Ahmed		0,00	1	0,05	9	0,26	6	0,30	1	0,14	4	0,15		0,00	21
Hüsni/Hüsnü		0,00	5	0,24	12	0,35		0,00		0,00	1	0,04	1	0,06	19
Sevindik		0,00	4	0,20	10	0,29	2	0,10	1	0,14	2	0,07		0,00	19
Sinan		0,00	5	0,24	6	0,18	2	0,10	1	0,14		0,00	5	0,31	19

Adlar	1455 ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam
Resul	2	0,52	2	0,10	3	0,09	5	0,25	1	0,14	1	0,04	4	0,25	18
Rüstem	1	0,26	5	0,24	9	0,26	1	0,05		0,00	2	0,07		0,00	18
Zekeriya		0,00	4	0,20	12	0,35	2	0,10		0,00		0,00		0,00	18
Dede	2	0,52	3	0,15	11	0,32	1	0,05		0,00		0,00		0,00	17
Hamdullah		0,00	5	0,24	4	0,12	7	0,35	1	0,14		0,00		0,00	17
Hamid	2	0,52	8	0,39	2	0,06		0,00		0,00	5	0,19		0,00	17
İnehan		0,00		0,00	16	0,47		0,00		0,00		0,00		0,00	16
Kutlu	4	1,04	9	0,44	2	0,06	1	0,05		0,00		0,00		0,00	16
Asayış		0,00	7	0,34	8	0,24		0,00		0,00		0,00		0,00	15
Muhyiddin		0,00	1	0,05	7	0,21	6	0,30	1	0,14		0,00		0,00	15
Şah Kulu		0,00		0,00	1	0,03	13	0,66		0,00		0,00	1	0,06	15
Emrullah		0,00	1	0,05	9	0,26	3	0,15		0,00	1	0,04		0,00	14
Abdülgâni		0,00	4	0,20	3	0,09		0,00		0,00	1	0,04	5	0,31	13
Emin	1	0,26	2	0,10	3	0,09	5	0,25		0,00		0,00	2	0,13	13
Güvendik		0,00	2	0,10	8	0,24		0,00	2	0,29	1	0,04		0,00	13
İnebeg	1	0,26	5	0,24	7	0,21		0,00		0,00		0,00		0,00	13
Abdülkadir		0,00	1	0,05		0,00		0,00	1	0,14	5	0,19	5	0,31	12
Emir Yusuf		0,00	1	0,05	7	0,21	2	0,10		0,00	2	0,07		0,00	12
Paşa	2	0,52	2	0,10	8	0,24		0,00		0,00		0,00		0,00	12
Abdurrahim		0,00	2	0,10	3	0,09	1	0,05	2	0,29	3	0,11		0,00	11
Davud	1	0,26	7	0,34	1	0,03	1	0,05		0,00		0,00	1	0,06	11
Salı		0,00	1	0,05	6	0,18		0,00		0,00		0,00	4	0,25	11
Turasan	4	1,04	6	0,29	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	11
Baba	1	0,26	1	0,05	2	0,06	5	0,25	1	0,14		0,00		0,00	10
Emirhan		0,00		0,00	2	0,06	2	0,10		0,00	6	0,22		0,00	10
Evliya		0,00		0,00	7	0,21	3	0,15		0,00		0,00		0,00	10
Hüsam		0,00		0,00	5	0,15	1	0,05	1	0,14	3	0,11		0,00	10
Latif		0,00	3	0,15	1	0,03	1	0,05	1	0,14	4	0,15		0,00	10
Selman	1	0,26		0,00	5	0,15	1	0,05		0,00	3	0,11		0,00	10
Şaban		0,00	1	0,05	3	0,09	1	0,05	1	0,14		0,00	4	0,25	10
Teberrik		0,00	9	0,44	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	10
Tura Hacı		0,00	2	0,10	6	0,18	2	0,10		0,00		0,00		0,00	10
Yar Ali		0,00		0,00	9	0,26		0,00		0,00	1	0,04		0,00	10
Elvan		0,00	5	0,24	4	0,12		0,00		0,00		0,00		0,00	9
Oruç	2	0,52	2	0,10	5	0,15		0,00		0,00		0,00		0,00	9
Receb		0,00	3	0,15		0,00		0,00		0,00		0,00	6	0,38	9
Sadi		0,00	3	0,15	2	0,06	2	0,10		0,00	2	0,07		0,00	9
Şamlu		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00	8	0,30		0,00	9
Yahşi	2	0,52	6	0,29	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	9
Abdurrezzak		0,00	2	0,10	3	0,09		0,00	2	0,29		0,00	1	0,06	8
Ayni		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,14	3	0,11	4	0,25	8

Adlar	1455 ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam
Eyüb		0,00	1	0,05	6	0,18		0,00		0,00		0,00	1	0,06	8
İsfendiyar		0,00	2	0,10	6	0,18		0,00		0,00		0,00		0,00	8
Şah Hüseyin		0,00		0,00		0,00	1	0,05	2	0,29	5	0,19		0,00	8
Şükrullah		0,00	2	0,10	2	0,06	4	0,20		0,00		0,00		0,00	8
Tatar	1	0,26	4	0,20	3	0,09		0,00		0,00		0,00		0,00	8
Habil		0,00	5	0,24	1	0,03		0,00		0,00	1	0,04		0,00	7
Hoşkadem		0,00	1	0,05	6	0,18		0,00		0,00		0,00		0,00	7
Melik Ahmed		0,00	2	0,10	5	0,15		0,00		0,00		0,00		0,00	7
Nebi		0,00	5	0,24	1	0,03	1	0,05		0,00		0,00		0,00	7
Said	1	0,26	2	0,10	3	0,09	1	0,05		0,00		0,00		0,00	7
Sultan	1	0,26	2	0,10	2	0,06		0,00	1	0,14	1	0,04		0,00	7
Şah Ali		0,00		0,00	1	0,03	3	0,15		0,00	3	0,11		0,00	7
Uğurlu		0,00		0,00		0,00	2	0,10		0,00	5	0,19		0,00	7
Cüneyd		0,00	5	0,24		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00	6
Küçük		0,00	1	0,05	3	0,09		0,00	2	0,29		0,00		0,00	6
Mesud		0,00	2	0,10	4	0,12		0,00		0,00		0,00		0,00	6
Satılmış		0,00	1	0,05	4	0,12		0,00		0,00	1	0,04		0,00	6
Şemseddin		0,00	1	0,05	3	0,09		0,00		0,00	2	0,07		0,00	6
Şerif	1	0,26	2	0,10	3	0,09		0,00		0,00		0,00		0,00	6
Yahya		0,00	6	0,29		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	6
Abdürrezzak		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	5	0,19		0,00	5
Ayas		0,00	1	0,05	1	0,03	1	0,05		0,00	2	0,07		0,00	5
Bereket		0,00	1	0,05	4	0,12		0,00		0,00		0,00		0,00	5
Cemal		0,00		0,00		0,00	1	0,05		0,00		0,00	4	0,25	5
Emirza		0,00		0,00	5	0,15		0,00		0,00		0,00		0,00	5
Fethullah		0,00		0,00	3	0,09	2	0,10		0,00		0,00		0,00	5
Hasan Ali		0,00	1	0,05		0,00	2	0,10		0,00	2	0,07		0,00	5
İsrafil	1	0,26	4	0,20		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	5
İsrail	2	0,52		0,00	2	0,06		0,00	1	0,14		0,00		0,00	5
İzzet		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00	4	0,25	5
Kırımı		0,00	5	0,24		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	5
Kıvameddin	1	0,26	2	0,10	2	0,06		0,00		0,00		0,00		0,00	5
Kutlu Paşa	1	0,26	3	0,15	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	5
Maksud Ali		0,00		0,00		0,00		0,00	3	0,43	2	0,07		0,00	5
Mehmed Ali		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,14	2	0,07	2	0,13	5
Sekban		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	5	0,19		0,00	5
Served		0,00		0,00	5	0,15		0,00		0,00		0,00		0,00	5
Sülemiş	1	0,26		0,00	3	0,09	1	0,05		0,00		0,00		0,00	5
Şükrü		0,00	2	0,10	1	0,03		0,00		0,00	2	0,07		0,00	5
Allahverdi		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	4	0,25	4
Armağan		0,00	2	0,10	2	0,06		0,00		0,00		0,00		0,00	4

Adlar	1455 ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam
Ayvani	1	0,26		0,00	1	0,03	2	0,10		0,00		0,00		0,00	4
Bekrî		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00	3	0,11		0,00	4
Beşir		0,00	4	0,20		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	4
Bulduk	1	0,26	2	0,10		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00	4
Celal	1	0,26	2	0,10	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	4
Fazıl		0,00	3	0,15		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	4
Haydar		0,00	3	0,15		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	4
Himmet	1	0,26		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00	2	0,13	4
Hüsameddin	1	0,26		0,00	3	0,09		0,00		0,00		0,00		0,00	4
İlbeg		0,00	3	0,15	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	4
İmad		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00	2	0,13	4
Kadri		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00	3	0,19	4
Kerim		0,00		0,00	1	0,03	1	0,05		0,00	2	0,07		0,00	4
Mehdi		0,00	2	0,10		0,00	1	0,05		0,00	1	0,04		0,00	4
Melik		0,00	1	0,05	2	0,06		0,00	1	0,14		0,00		0,00	4
Mihal		0,00	1	0,05	3	0,09		0,00		0,00		0,00		0,00	4
Mirza		0,00		0,00		0,00		0,00	4	0,58		0,00		0,00	4
Mümin		0,00	2	0,10		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00	4
Müslim		0,00	1	0,05	1	0,03	2	0,10		0,00		0,00		0,00	4
Pir Kulu		0,00	1	0,05		0,00		0,00	3	0,43		0,00		0,00	4
Rükneddin		0,00	3	0,15	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	4
Sadeddin	1	0,26	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00	1	0,04		0,00	4
Sultan Ahmed		0,00		0,00	4	0,12		0,00		0,00		0,00		0,00	4
Şah Mehmed		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,14	3	0,11		0,00	4
Şah Veli		0,00		0,00		0,00	2	0,10		0,00	2	0,07		0,00	4
Şehsuvar		0,00		0,00	2	0,06	2	0,10		0,00		0,00		0,00	4
Tur Hacı	1	0,26	2	0,10	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	4
Tura Beg	1	0,26	2	0,10	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	4
Turak		0,00	4	0,20		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	4
Turgud	1	0,26	2	0,10		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	4
Zeyneddin	2	0,52	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	4
Abdullatif		0,00	2	0,10	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Abdülhalil		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00	1	0,04		0,00	3
Abdülhalim		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04	2	0,13	3
Abdüssamed		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00	1	0,04	1	0,06	3
Ali Paşa		0,00	2	0,10	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Ali Sufi		0,00	1	0,05	1	0,03	1	0,05		0,00		0,00		0,00	3
Aşure		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	3	0,19	3
Aziz		0,00		0,00	2	0,06		0,00		0,00		0,00	1	0,06	3
Batur		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	3	0,11		0,00	3
Bedri		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00	2	0,13	3

Adlar	1455 ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam
Bedreddin	1	0,26	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Behram		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	3	0,11		0,00	3
Cabbar	1	0,26	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Çelebi		0,00	2	0,10		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00	3
Danişmend	1	0,26	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Deli Mehmed		0,00		0,00		0,00		0,00	3	0,43		0,00		0,00	3
Ebulkasım		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	3	0,11		0,00	3
Emir Şah		0,00		0,00	1	0,03	1	0,05	1	0,14		0,00		0,00	3
Evranos	3	0,78		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Eyneddin		0,00	3	0,15		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Fazlullah		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00	1	0,04		0,00	3
Firuz		0,00		0,00	3	0,09		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Hayrullah		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00	1	0,04		0,00	3
Hayrüddin		0,00	3	0,15		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Hıdır		0,00		0,00	1	0,03	1	0,05		0,00	1	0,04		0,00	3
Kavas		0,00	2	0,10	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Kubad		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04	2	0,13	3
Kulagöz		0,00		0,00	1	0,03	2	0,10		0,00		0,00		0,00	3
Mercan	1	0,26		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2	0,13	3
Necmeddin	1	0,26	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Nurullah		0,00	1	0,05	2	0,06		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Sadık	3	0,78	3	0,15		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	6
Salih		0,00	3	0,15		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Saruhan		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00	2	0,07		0,00	3
Selim	1	0,26		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00	1	0,06	3
Şahin		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00	1	0,06	3
Şavlı		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00	1	0,04		0,00	3
Şehriyar		0,00	1	0,05		0,00	1	0,05		0,00		0,00	1	0,06	3
Şerafeddin	1	0,26		0,00	1	0,03	1	0,05		0,00		0,00		0,00	3
Tur Ali		0,00		0,00	3	0,09		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Turhan		0,00		0,00	2	0,06		0,00	1	0,14		0,00		0,00	3
Uluğ Beg	1	0,26	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Üveys		0,00		0,00	3	0,09		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Veliyüddin		0,00	1	0,05	2	0,06		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Yusuf Şah		0,00	1	0,05	2	0,06		0,00		0,00		0,00		0,00	3
Abbas		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2	0,13	2
Abdal	1	0,26	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Abdülgaŧfar		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00	1	0,04		0,00	2
Abdüllatif		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2	0,07		0,00	2
Adil		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,14	1	0,04		0,00	2
Ali Bali		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2	0,07		0,00	2

Adlar	1455 ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam
Allah Kulu		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2	0,07		0,00	2
Başlamış		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Bektaş		0,00		0,00	2	0,06		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Bünyad		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,06	2
Demir		0,00		0,00		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00	2
Devletyar		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00	1	0,06	2
Emir Çelebi		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2	0,07		0,00	2
Esed		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Fahreddin		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Feyzullah		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Gelmiş-Gülmüş		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Gökçe		0,00		0,00	1	0,03	1	0,05		0,00		0,00		0,00	2
Hızır Şah		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Hisar		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00	1	0,04		0,00	2
İnayet		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2	0,13	2
Kabil		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Karagöz		0,00		0,00	1	0,03	1	0,05		0,00		0,00		0,00	2
Kerem		0,00		0,00	2	0,06		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Kerimullah		0,00		0,00	2	0,06		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Kılavuz		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Köse		0,00		0,00		0,00		0,00	2	0,29		0,00		0,00	2
Kutluşah		0,00		0,00	2	0,06		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Mecnun		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Muhsin		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Muslihiddin		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2	0,07		0,00	2
Mustafa Abdullah		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Mustafa Ahi		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2	0,07		0,00	2
Muttalib		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Muzaffer		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Mürsel		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,06	2
Samed	1	0,26	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Sami		0,00		0,00	2	0,06		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Satılık		0,00	1	0,05		0,00		0,00	1	0,14		0,00		0,00	2
Selâmet		0,00		0,00	2	0,06		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Sultan Şah		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Şemsi		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2	0,07		0,00	2
Şuayib		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Tacir		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Taştemür		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Tayyib		0,00		0,00	2	0,06		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Turan	1	0,26	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2

Adlar	1455 ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam
Türk		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Umur	1	0,26		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Yadigar		0,00	1	0,05	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Yar Aziz		0,00	1	0,05		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00	2
Zeynel Abidin		0,00	2	0,10		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	2
Abdülalim		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Abdülaziz		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,06	1
Abdülcelil		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Abdülhak		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	1
Abidin		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Acem	1	0,26		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Aga Beg		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Ağacık		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Ağca		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Ahbar		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,06	1
Akbıyık		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Alaaddin		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Alihan		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Altun		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,06	1
Ama Şah		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Arif		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Artukova		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Aslı		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Aydın Edib		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Baba Yusuf		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Baha Ahmed		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Baha Kavas		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Bahadır	1	0,26		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Baka Ali		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	1
Balaban		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Bolat	1	0,26		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Bozkurd		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	1
Bulgar		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	1
Burak		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,06	1
Burhan		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Bükdük	1	0,26		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Cavid		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Çalabverdi		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,06	1
Dayı		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Deli Abdullah		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,14		0,00		0,00	1
Deli Ali		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,14		0,00		0,00	1

Adlar	1455 ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam
Deli Maksud		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,14		0,00		0,00	1
Dem-Kadem		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Doğan		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Ebu İshak		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Ebu İslam		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Ebu Yusuf		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Ebulfeth		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	1
Efendi		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Ekmel		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Ekrem		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Emanullah		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,06	1
Emreddin		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Erhan		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
Erzaman		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,06	1
Eser		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Eşref		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,06	1
Ethem		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Ferhad		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Gök Naim		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,06	1
Gönen		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Gözaydın		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,06	1
Güzel Ahmed		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Hakan		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Halil Batur		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
Hayurlu		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
Hediye	1	0,26		0,00				1		0,00		0,00		0,00	1
Hüdavendigâr		0,00		0,00				1		0,00		0,00		0,00	1
İbn Melik		0,00		0,00				1		0,00		0,00		0,00	1
İbn Yaman		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
İdris		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
İhsan		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
İlbastı		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
İmad Şah	1	0,26		0,00				1		0,00		0,00		0,00	1
İsa Şakir		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
İshak Rüstem		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
İzzettin		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
Kadem	1	0,26		0,00				1		0,00		0,00		0,00	1
Kara Ahmed		0,00		0,00				1		0,14		0,00		0,00	1
Kara Ali		0,00		0,00	1			1		0,14		0,00		0,00	1
Kara Sultan		0,00		0,00	1			1		0,14		0,00		0,00	1
Karaca		0,00	1	0,05	1			1		0,00		0,00		0,00	1

Adlar	1455 ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam
Kamer		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
Karakuş		0,00		0,00				1		0,00		0,00	1	0,06	1
Kavala		0,00	1	0,05			1	1		0,00		0,00		0,00	1
Kayı		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
Kerimüddin		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
Korkud		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
Köse Bayram		0,00		0,00				1		0,14		0,00		0,00	1
Köse Çakır		0,00		0,00	1			1		0,14		0,00		0,00	1
Kul Ali	1	0,26		0,00	1			1		0,00		0,00		0,00	1
Kuşdoğan		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
Marif		0,00	1	0,05				1		0,00		0,00		0,00	1
Mehmed Çelebi		0,00		0,00						0,00		0,00		0,00	1
Merdan		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Mustafa Çelebi		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,14		0,00		0,00	1
Mustafa Maksud		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	1
Mübarek		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Nabi		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Nasr		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Nasrullah		0,00		0,00		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00	1
Necib		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Nizameddin		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Nureddin		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Oğuz		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Rahmetullah		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Seferşah		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Seyfeddin		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Sıddık		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Sultan Mahmud		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Süle Dede		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Süleyman Şah		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Şadi		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Şaduman		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Şah Çelebi		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	1
Şah Mansur		0,00		0,00		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00	1
Şakir		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Şehabettin		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Şehri Mehmed		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Şeyho		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Taceddin		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Tanrıverdi		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	1

Adlar	1455 ö	%	1455	%	1485	%	1520	%	1554	%	1574	%	1642	%	Toplam
Temürbaş		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Doğmuş		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Tuğrul		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Tur Dede		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Tur Hasan		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Turahan		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	1
Turaşah		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Turgud Ali	1	0,26		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Uğur		0,00		0,00		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00	1
Ulaş		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Umur Şah		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Ünal		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	1
Yağıbastı		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Yahşi Saka		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Yar Emir		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,04		0,00	1
Yar Hüseyin		0,00		0,00		0,00		0,00	1	0,14		0,00		0,00	1
Yaramış		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Yenibeg Mehdi		0,00	1	0,05		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Yusuf Çelebi		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Zeynel		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Zülfikâr		0,00		0,00	1	0,03		0,00		0,00		0,00		0,00	1
Toplam	385		2043		3397		1977		690		2686		1591		12769

2.2.1. Tokat'ta Kullanılan Adlarla Bazı Bölgedeki Adların Karşılaştırılması

Tokat'ta kullanılan adlara Osmanlı coğrafyasının diğer bölgelerinde de rastlanmaktadır. XVI. yüzyılda Sivas Sancağı'nda Tokat'ta kullanılan adlarla benzerlik gösterenler; *Ali, Ali Kulu, Allah Kulu, Aydın, Aynî, Bahşayış, Bulduk, Bulgar, Emin, Emir, Emir Ahmed, Gökçe, Hacı Ali, Hüseyin, Kara Ali, Kaya, Kerim, Kutlu, Küçük, Mehmed, Mentеше, Müslim, Pir Kulu, Pir, Satılmış, Seydi, Seyyid, Sülemiş, Şah Mansur, Şükrüllah, Tanrıverdi, Yar Ahmed, Yar Aziz* gibi adlardır.¹¹¹

XVI. yüzyılda Çorumlu Kazası'na ait tahrir defterlerinde de Tokat'ta kullanılan adlar ile benzerlik göstermektedir. Öyle ki her iki bölgede de en çok kullanılan erkek

¹¹¹ Yılmaz Kurt, "Sivas Sancağı Kişi Adları (XVI. Yüzyıl)", s. 248-269.

adları neredeyse aynıdır.¹¹² Çorumlu Kazası'nda da *Mehmed, Ali, Mustafa, Hüseyin, Hasan, İbrahim, Yusuf* gibi adlara çokça rastlanılmaktadır.¹¹³ Bunların dışında *Abdülkerim, Abdurrahman, Adil, Aydın, Aykud, Baba, Budak, Cüneyd, Çalabverdi, Derviş, Durak, Durmuş, Emir, Fazullah, Gökçe, Güvendik, Hacı, Hamid, Hamza, Hasan, Hayrullah, Hüseyin, İbrahim, İlyas, Kaya, Kemal, Köse, Kutlu Beg, Maksud, Mehmed, Mirza, Musa, Mustafa, Osman, Ömer, Paşa, Pir, Ramazan, Sevindik, Seydi, Seyyid, Sinan, Sufi, Şaban, Şah Veli, Şemseddin, Turgud, Veli, Yar Ahmed, Yar Ali* gibi adlar da ortak kullanılanlardır.¹¹⁴

XVI, yüzyılda Mardin Sancağı'ndaki adların kullanıma baktığımızda bu bölgede de Tokat'ta kullanılan adlarda benzerlik gösterenlere rastlanabilmektedir. Mardin'de de en çok kullanılan adların başında *Mehmed* gelmektedir.¹¹⁵ Diğer benzer adlar arasında *Abdal, Abdullah Abdülkadir, Ali, Ahmed, Budak, Derviş, Hamza, Hasan, Hüseyin, İbrahim, İsa, İsmail, Kasım, Küçük, Mahmud, Maksud, Osman, Ömer, Pir, Pir Kulu, Ramazan, Süleyman, Şah Hüseyin, Veli, Yusuf* gibi adlar vardır.¹¹⁶

Yine Yılmaz Kurt'un 1525 tarihine ait Adana Sancağı mufassalındaki Türkçe adlarla ilgili çalışmasında en çok kullanılan Türkçe adları tespit etmiştir.¹¹⁷ Yapmış olduğumuz çalışmadaki adlarla karşılaştırdığımızda benzer Türkçe adlarla karşılaşılmaktadır. Tabii bunu yaparken, 1525 tarihli Adana Sancağı'na ait mufassal ile çalışmamızdaki o tarihe en yakın 1520 yılına ait tahrirde geçen adları karşılaştırmamız gerekecektir. Bunlar arasında *Aydın, Aykud, Durmuş, İnebeg, Kaya ve Sevindik* gibi adlar yer almaktadır.¹¹⁸

Tokat'a yakın bir bölge olan Giresun'da 1485 ve 1642 yıllarında kullanılan adlarla Tokat'ta kullanılan adları kıyasladığımızda iki bölgede de benzer bir tabloyla karşılaşabiliyoruz.

¹¹² Yılmaz Kurt, "Çorumlu Kazası Kişi Adları (XVI. Yüzyıl)", s. 218.

¹¹³ Yılmaz Kurt, a.g.m., s. 218.

¹¹⁴ Yılmaz Kurt, a.g.m., s. 225-247.

¹¹⁵ Yılmaz Kurt, "Mardin Sancağı Kişi Adları", s. 2.

¹¹⁶ Yılmaz Kurt, a.g.m., s. 12-18.

¹¹⁷ Yılmaz Kurt, "1525 Tarihinde Adana Sancağı'nda Türkçe Kişi Adları Üzerine" s. 73.

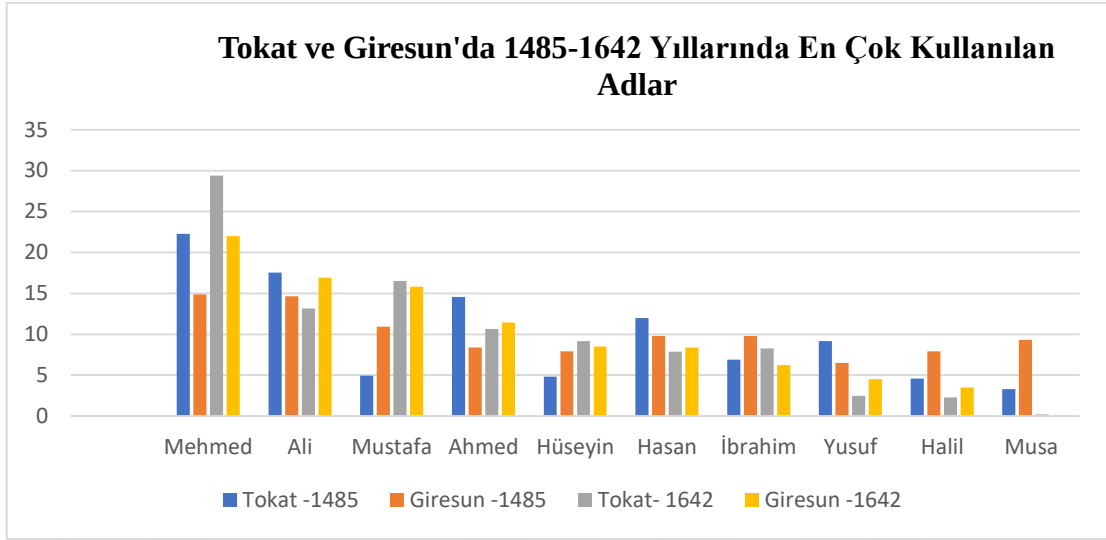
¹¹⁸ Yılmaz Kurt, a.g.m., s. 81-83.

2.2.2. 1485-1642 Tarihlerinde Tokat ve Giresun

Adlar	Tokat 1485	%	Giresun 1485	%	Tokat 1642	%	Giresun -1642	%
Mehmed	394	22,27	64	14,88	295	29,38	441	22,01
Ali	310	17,52	63	14,65	132	13,15	339	16,92
Mustafa	87	4,92	47	10,93	166	16,53	317	15,82
Ahmed	258	14,58	36	8,37	107	10,66	229	11,43
Hüseyin	85	4,80	34	7,91	92	9,16	170	8,48
Hasan	212	11,98	42	9,77	79	7,87	168	8,38
İbrahim	122	6,90	42	9,77	83	8,27	125	6,24
Yusuf	162	9,16	28	6,51	25	2,49	90	4,49
Halil	81	4,58	34	7,91	23	2,29	70	3,49
Musa	58	3,28	40	9,30	2	0,20	55	2,74
Genel Toplam	1769	100,00	430	100,00	1004	100,00	2004	100,00

Tokat ve Giresun'un 1642 yılı verilerine baktığımızda ise *Mehmed*, Tokat'ta %29,38, Giresun'da %22,01, *Ali*, Giresun'da %16,92, Tokat'ta 13,15, *Mustafa*, Tokat'ta %16,53, Giresun'da %15,82, *Ahmed* Giresun'da %11,43, Tokat'ta %10,66, *Hüseyin*, Tokat'ta %9,16, Giresun'da 8,48, *Hasan*, Giresun'da %8,38, Tokat'ta %7,87, *İbrahim*, Tokat'ta %8,27, Giresun'da %6,24, *Yusuf*, Giresun'da %4,49, Tokat'ta 2,49, *Halil*, Giresun'da 3,49, Tokat'ta 2,29, *Musa*, Giresun'da 2,74, Tokat'ta 0,20 oranlarında ad olarak verilmiştir.

Tokat ve Giresun'un 1485 yılı verilerine baktığımızda *Mehmed*, Tokat'ta 22,27, Giresun'da %14,88, *Ali*, Tokat'ta %17,52, Giresun'da %14,65, *Mustafa*, Giresun'da 10,93, Tokat'ta %4, 92, *Ahmed*, Tokat'ta %14,58, Giresun'da %8,37, *Hüseyin*, Giresun'da %7,91, Tokat'ta %4,80, *Hasan*, Tokat'ta %11,98, Giresun'da %9,77, *İbrahim*, Tokat'ta, %9,77, Giresun'da %6,90, *Yusuf*, Tokat'ta %9,16, Giresun'da %6,51, *Halil*, Giresun'da 7,91, Tokat'ta %4,58, *Musa*, Giresun'da %9,30, Tokat'ta %3,28 oranında ad olarak verilmiştir.

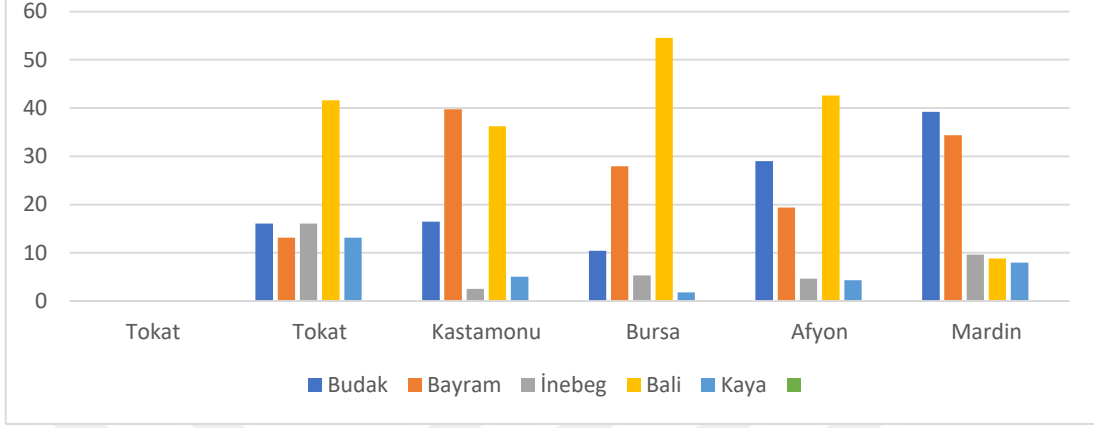
2.2.3. 16. Yüzyılda Tokat, Kastamonu, Bursa Afyon ve Mardin'de Çok Kullanılan Türkçe Kökenli Adların Karşılaştırması

Adlar	Tokat	%	Kastamonu	%	Bursa	%	Afyon	%	Mardin	%
Budak	22	16,06	92	16,49	47	10,42	353	28,98	49	39,2
Bayram	18	13,14	222	39,78	126	27,94	236	19,38	43	34,4
İnebeg	22	16,06	14	2,51	24	5,32	57	4,68	12	9,6
Bali	57	41,61	202	36,20	246	54,55	519	42,61	11	8,8
Kaya	18	13,14	28	5,02	8	1,77	53	4,35	10	8
Genel Toplam	137	100,00	558	100,00	451	100,00	1218	100,00	125	100

Anadolu'da ağırlıklı olarak İslâmî adların konulması yönünde bir eğilim olsa da bunların yanında Türkçe ad verme de devam etmektedir.

5 farklı şehri karşılaştırdığımızda en sık kullanılan ad Budak'tır. *Budak*, Tokat'ta %16,06, Kastamonu'da %16,49, Bursa'da 10,42, Afyon'da %28,98, Mardin'de %39,2 *Bayram*, Kastamonu'da %39,78, Mardin'de %34,4, Bursa'da %27,94, Tokat'ta %13,14, *İnebeg* Tokat'ta %16,06, Mardin'de 9,6, Bursa'da %5,32, Afyon'da % 4,68, Kastamonu'da % 2,51, *Bali*, Bursa'da % 54,55, Afyon'da % 42,61, Tokat'ta % 41,61, Kastamonu'da %36, 20, Mardin'de %8,8, *Kaya* , %13,14 Tokat'ta, %10 Mardin'de, %4,35 Afyon'da, %1,77 Bursa'da ad olarak verilmiştir.

16. Yüzyılda Tokat, Kastamonu, Bursa, Afyon ve Mardin'de Çok Kullanılan Türkçe Kökenli Adların Karşılaştırılması

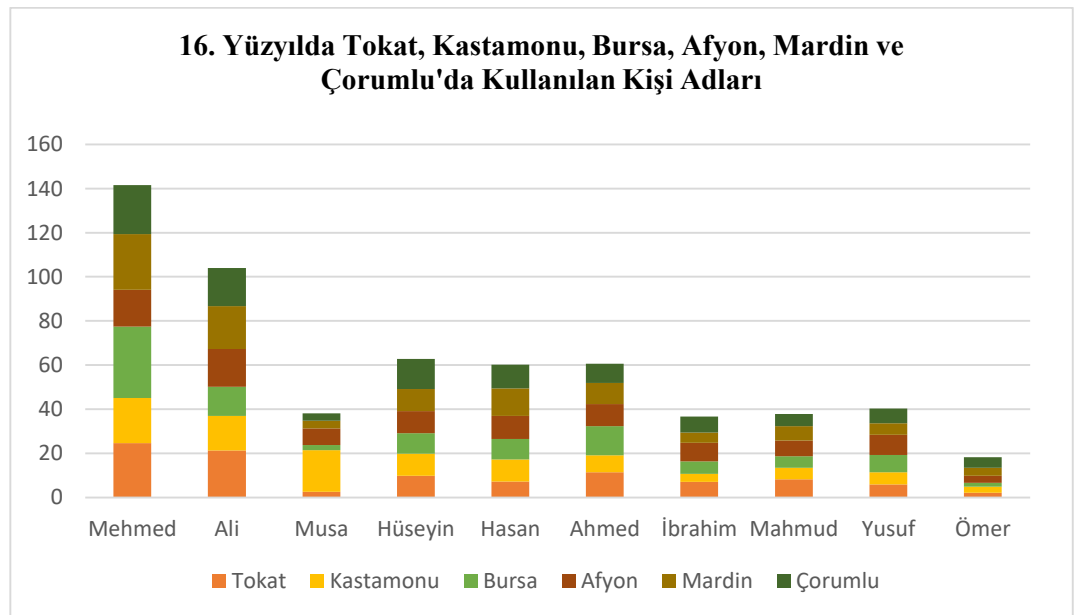
2.2.4. 16. Yüzyılda Tokat, Kastamonu, Bursa, Afyon ve Mardin ve Çorumlu'da Çok Kullanılan Adların Karşılaştırması

Adlar	Tokat	%	Kastamonu	%	Bursa	%	Afyon	%	Mardin	%	Çorumlu	%
Mehmed	736	24,63	660	20,40	3237	32,40	1372	16,66	660	25,30	604	22,12
Ali	634	21,22	509	15,73	1316	13,17	1409	17,11	509	19,51	472	17,29
Musa	78	2,61	607	18,76	243	2,43	622	7,55	90	3,45	90	3,30
Hüseyin	294	9,84	324	10,01	921	9,22	824	10,00	262	10,04	372	13,63
Hasan	215	7,20	324	10,01	924	9,25	866	10,51	324	12,42	295	10,81
Ahmed	341	11,41	249	7,69	1321	13,22	827	10,04	249	9,54	237	8,68
İbrahim	210	7,03	120	3,71	562	5,63	694	8,43	120	4,60	197	7,22
Mahmud	244	8,17	169	5,22	523	5,23	591	7,17	169	6,48	151	5,53
Yusuf	174	5,82	182	5,62	778	7,79	759	9,21	134	5,14	182	6,67
Ömer	62	2,07	92	2,84	166	1,66	273	3,31	92	3,53	130	4,76
Genel Toplam	2988	100,00	3236	100,00	9991	100,00	8237	100,00	2609	100,00	2730	100,00

İncelenen çalışmalardaki tespitlere göre 16. yüzyılda en çok kullanılan ad *Mehmed*'dir. Bursa'da oldukça fazla kullanılan bu ad, en az Çorumlu kazasında kullanılmıştır. İkinci sırada ise "Ali" adı yer almaktadır. En çok Afyon'da kullanılan bu ad, en az yine Çorumlu'da kullanılmıştır. Musa, en çok kullanılanlarda üçüncü sıradadır. Bu ada en çok Afyon'da rastlanılırken en az Tokat'ta kullanılmıştır.

Mehmed, %32,40 Bursa'da, %25,30 Mardin'de, %24,63 Tokat'ta, %22,12 Çorumlu'da, *Ali*, %21,22 Tokat'ta, %19,51 Mardin'de, %17,29 Çorumlu'da, %17,11 Afyon'da, %15,73 Kastamonu'da, *Musa*, %18,76 Kastamonu'da, %7,55 Afyon'da, %3,45 Mardin'de, %3,30 Çorumlu'da, %2,61 Tokat'ta, %2,43 Bursa'da, *Hüseyin*, %13,63 Çorumlu'da, %10,04 Mardin'de, %10,01 Kastamonu'da, %10 Afyon'da, %9,84 Tokat'ta, %9,22 Bursa'da, *Hasan*, %12,42 Mardin'de, %10,81 Çorumlu'da, %10,51 Afyon'da, %10,01 Kastamonu'da, %7,51 Tokat'ta, *Ahmed*, %13,22, %11,41 Tokat'ta, %10,04 Afyon'da, %9,54 Mardin'de, %8,68, %7,69 Kastamonu'da, *İbrahim*, %8,43 Afyon'da, %7,22 Çorumlu'da, %7,03 Tokat'ta, %5,63 Bursa'da, %4,60 Mardin'de, %3,71 Kastamonu'da, *Mahmud*, %8,17 Tokat'ta, %7,17 Afyon'da, %6,48 Mardin'de, %5,53 Çorumlu'da, %5,23 Bursa'da, %5,22 Kastamonu'da, *Yusuf*, %9,21 Afyon'da, %7,79 Bursa'da, %6,67 Çorumlu'da, %5,82 Tokat'ta, %5,62 Kastamonu'da, %5,14 Mardin'de, *Ömer*, %4,76 Çorumlu'da, %3,53 Mardin'de, %3,31 Afyon'da, %2,84 Kastamonu'da, %2,07 Tokat'ta, %1,66 Bursa'da ad olarak verilmiştir.

Her bölgede aynı adların en çok kullanılanlar arasında yer almasının yanı sıra adların hepsi Arapça kökenlidir. İslâmî unsurların etkisiyle konulmuş adlardan diyebiliriz.

SONUÇ

Varlıkları tanımlama amacıyla kullanılan adlar, kültürel yapı içerisinde kişilerin bireysel ve kolektif varoluşunu temsil eden sembollerdir. Kişiler sahip oldukları adlarla bir yandan sosyal varoluşlarını tescil ederken, diğer yandan ad verme gelenekleri etrafında örülen inanç ve ritüeller sayesinde geçmiş ile gelecek arasında kültürel bağı sürdürmüş olurlar. Adların, taşıdıkları sosyo-kültürel dinî ve tarihî anlamları, ad verme ile gündelik hayat arasındaki ilişkiler, tarihsel araştırmaların da ilgi konusu olmasını sağlamış ve bu çerçevede söz etme imkânı doğmuştur.

Adlar, dilbilim, etnoloji, antropoloji, tarih gibi farklı disiplinlerin ilgi alanı olmasına ve çok sayıda münferit araştırmalar yapılmasına rağmen, yaptığımız çalışmadaki gibi mukayeseli bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran özelliklerden biri budur.

Tokat merkez ve köylerindeki Müslüman adlarına dair yaptığımız çalışmada ortaya çıkan sonuçlara göre farklı başlıklar altında kategorize edilmiştir. Çalışmada 418 farklı ad vardır. Bunların içerisinde birleşik adlar da vardır. Kullanılan adların çoğunluğu Arapça kökenlidir. Osmanlı toplumunda genel olarak İslam kültürünün etkisinden dolayı Türkçe adlar Arapça adlara oranla daha azdır.

Çalışmaya başlamadan önce Safevi etkisiyle koyulan adların daha çok kullanıldığı düşüncesinde iken, çıkan sonuçlarda aksi bir durum gözlemlenmiştir. Bunun sebebi ise, çalışmanın Tokat merkez bazlı olmasıdır. Kızılbaşların daha çok kırsal kesimlere yerleşmiş olmalarından dolayı elimizdeki verilerde görüleceği üzere merkezde yaşamamaktadırlar. Bu gibi adları en çok 1554 yılına ait tahrirde görebiliyoruz. Genel itibariyle 1455 yılında kullanılmayan bu adlar 1485'te ve 1520'de daha çok kullanılmıştır.

Tokat'ta kullanılan adların farklı bölgelerle karşılaştırılması sonucunda genellikle aynı adların çoğunlukta kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmada ortaya çıkan veriler grafiklerle açıklanmış, adların anlamları verilerek konunun daha iyi anlaşılmasına çalışılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA

ARŞİV KAYNAKLARI

B.O. A. T.D. 14

B.O. A. T.D. 79

B.O.A. T.D. 19

B.O.A. T.D. 2

B.O.A. T.D. 287

KAYNAK ESERLER

ABDÎ-ZADE HÜSEYİN HÜSAMEDDİN EFENDİ, *Amasya Tarihi*, Yayına Hazırlayan Mesut Aydın- Güler Aydın, Amasya Belediyesi Kültür Yayınları, C. II., Amasya 2007.

ABDÎ-ZÂDE HÜSEYİN HÜSÂMEDDİN EFENDİ, *Amasya Tarihi*, C. III, Yayına Hazırlayanlar, Prof. Dr. Mesut Aydın- Güler Aydın, Amasya Belediyesi Kültür Yayınları, Amasya 2007.

AŞIKPAŞAZÂDE, *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, Hazırlayan, Atsız, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1970.

EVLİYA ÇELEBİ, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Haz. Seyit Ali Kahraman, 5. Kitap C. I, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010.

GİESE, F, *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*, Hazırlayan Nihat Azamat, Marmara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1992.

HOCA SADETTİN EFENDİ, *Tacü't- Tevarih*, Hazırlayan İsmet Parmaksızoğlu, C. I, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir 1992.

HOCA SADETTİN EFENDİ, *Tacü't- Tevarih*, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, C. II, Ankara Üniversitesi Basımevi, Eskişehir 1992.

JORGA, Nicolae, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, C. I, Yay. Haz. Erhan Afyoncu, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2005

JORGA Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1453-1538)*, Yay. Haz. Erhan Afyoncu, C. II, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2005.

KEMALPAŞAZÂDE, Tevârih-i Âl-İ Osman, III. Defter, Hazırlayan Abdullah Satun, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2014.

NÂİMA, Mustafa Efendi, *Târih-i Nâ'îmâ*, Hazırlayan, Mehmet İpşirli, C. I, Ankara 2007.

NEŞRÎ, Mehmet, *Aşiretten İmparatorluğa Osmanlı Tarihi (1288-1485)*, Sadeleştiren, Prof. Dr. Necdet Öztürk, Timaş Yayınları, İstanbul 2011.

ORUÇ BEĞ, *Oruç Beğ Tarihi (Osmanlı Tarihi – 1288-1502)*, Hazırlayan: Prof. Dr. Necdet Öztürk, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2007.

SOLAK-ZÂDE, Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, Yayına Hazırlayan Dr. Vahid Çabuk, C. I, Kültür Bakanlığı Yayınları.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. I, TTK Yayınları, Ankara 2016.

SÖZLÜKLER

ATALAY, Besim, *Türk Büyükleri ve Türk Adları*, İstanbul 1339.

DİLÇİN, Cem, *Adlar Sözlüğü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

GENÇOSMAN, Kemal Zeki, *Ansiklopedik Türk İsimleri Sözlüğü*, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1975.

GERÇEK, Ömer Faruk, *Çocuklarımıza İsimler*, Nizam Yayınları, İstanbul 1996.

KAYA, Hüsameddin, *Çocuklarımız ve İsimleri*, İstanbul 1974.

KİBAR Osman, *Türk Kültüründe Ad Verme*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

KUTLU, Şemseddin, *Türkçe Kadın ve Erkek Adları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1969.

PAR, Arif Hikmet, *A'dan Z'ye Ansiklopedik Türk Adları ve Soyadları Sözlüğü*, Serhat Dağıtım, İstanbul 1981.

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali, *Seçilmiş Çocuk Adları Sözlüğü*, Ankara 1981.

TUNCAY Selma -AYSAN Advaye, *Türk Adları Kılavuzu, Dilimizde Erkek ve Kadın Adları*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1981.

URAZ, Murat, *Türk Adları*, Bozkurt Matbaası, İstanbul 1935.

ANSİKLOPEDİ MADDELERİ

AÇIKEL, Ali, “Tokat”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 41, İstanbul 2012., s. 219-223.

AFYONCU, Erhan, “Otlukbeli Savaşı”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 34, Ankara 2007. s.4-6.

ARAS, Özgür, “Ad Koyma”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul 1988., s. 332-333.

EMECEN, Feridun, Şahkulu Baba Tekeli, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 38, İstanbul 2010, s. 284-286.

GÖKBİLGİN, Tayyip, “Tokat”, *İslam Ansiklopedisi*, C.12/1, İstanbul 1979.

HUNKAN, Ömer Soner, Satuk Buğra Han, *DİA*, C. 36, İstanbul 2009.

İLGÜLER, Mücteba, “Celâli İsyanları”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1993.

ÖZ, Mehmet, “Tahrir”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C.39, İstanbul 2010., s.425-429.

ARAŞTIRMA VE İNCELEME KİTAPLAR

ACUN, Fatma *Karahisar-ı Şarkî ve Koyluhisar Kazaları Örneğinde Osmanlı Taşra İdaresi (1485-1569)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2006.

AÇIKEL, Ali, *Changes In Settlement Patterns, Population and Society in North Central Anatolia: A Case Study of The District (Kazâ) of Tokat (1574-1643)*, The University of Manchester, Basılmamış Doktora Tezi, Manchester 1999.

AKSAN Doğan, *Her Yönüyle Dil (Ana Hatlarıyla Dil Bilimi)*, C. III, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1982.

AKYÜZ Jülide, *Kastamonu Sancağı Kişi Adları*, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Bitirmez Tezi, Ankara 1991.

- CEZAR, Mustafa, *Mufasssal Osmanlı Tarihi*, C. I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010.
- DOĞAN, Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, Yazar Yayınları, İstanbul 2011.
- ERSOYLU Halil, *Türk Kültüründe Kuşlar*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2015.
- EŞMELİ İsmet, *Halk İnanışları ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma*, Gece Kitaplığı, İstanbul 2015.
- GAZALÎ, *İhyâ u Ulûmi'd-din*, Çeviren, A. Serdaroğlu, C. II, Bedir Yayınları, İstanbul 1985, s. 451.
- GÜMÜŞÇÜ, Osman, *Tarihi Coğrafya*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2016.
- GÜNDOĞDU, Hamza, BAYHAN Ahmet Ali, AKTEMUR, Ali Murat, KUKARACI, İshak Umut, GÜNEŞ, Burhaneddin, *Tarihi Yaşatan İl Tokat*, Tokat 2006.
- GÜNDÜZ, Tufan, *Kur'an ve Kılıç*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2017.
- GÜNDÜZ, Tufan, *Oğuz Kağan Destanı*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2016.
- GÜNDÜZ, Tufan, *Son Kızılbaş Şah İsmail*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2010.
- ORUÇ, HATİCE, *Afyonkarahisar (Karahisar-ı Sâhib) Sancağı Kişi Adları*, Ankara Üniversitesi, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Bitirmez Tezi, Ankara 1994.
- ÖZ, Mehmet, *XV.-XV. Yüzyıllarda Canik Sancağı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1999.
- RAMSAY, W. M., *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, Çev. Mihri Pektaş, İstanbul 1960.
- SÜMER Faruk, *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları I-II*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1999.
- ŞİMŞİRGİL, Ahmet, *Osmanlı Taşra Teşkilatı'nda Tokat (1455-1574)*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1990.
- ŞİMŞİRİGİL, Ahmet, *Osmanlı Taşra Teşkilâtında Tokat (1455-1574)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1990.

TANSEL, Selahattin, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyâsi ve Askerî Faaliyetleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1953.

TURAN, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Turan Neşriyat Yurdu, İstanbul 1971.

UZUNÇAŞILI, İsmail Hakkı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1969.

MAKALELER

ABDURRAHMAN, Varis, “Türklerin Ad Koyma Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme”, *Milli Folklor*, S. 61, İstanbul 2016.

AÇIKEL Ali, “Artukabad Kazasında Türk Kişi Adları (1455-1520)”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 13, S. 2, Elazığ 2003, s. 305-335.

AFYONCU, Erhan, “Türkiye’de Tahrir Defterlerine Dayalı Olarak Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bazı Görüşler”, *Türkiye Literatür Dergisi*, C. 1, sayı 1, İstanbul 2003., s. 262-286.

AKKAYA, Nevin, “Dadaloğlu’nun Şiirlerindeki Tarihi Olaylarda Yer Alan Özel Kişi Adları” *III. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni: Bildiriler*, Adana 1999, s. 37-47.

ALKAYA Ercan “Türkler’de Ad Verme Geleneği ve Kişi Adları” *Türk Kültürü*, S. 459, İstanbul 2001, s.199-205.

AMANOĞLU, Ebulfez Kulu, “Divanü-Lügat-it- Türk Kişi ve Yer Adları”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, İstanbul 2001, s. 53-58.

AMANOĞLU, Ebulfez Kulu, “Kişi Adlarında Eski İnanç İzleri (Dede Korkut), *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, s. 11, Erzurum 1999, s. 53-59.

AMANOĞLU, Ebulfez Kulu, “Manas’ın Kişi Adlarında Eski Türk İnançlarının İzleri” *XII. Türk Tarih Kongresi: Ankara 12-16 Eylül 1994*, c. II, s. 437-442.

Bedri Noyan, “Ad Vermede Gelenekler- Türkçe İnsan ve Aile Adları Hakkında”, *Türk Kültürü Dergisi*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, S. 246, Ekim 1983.

- CAFEROĞLU, Ahmet, IV. Beynelmilel Onomastik Kongresi (Uppsala 18-21 Ağustos 1952), *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 5, İstanbul 1953. s.1-13.
- CİKİA, Marika, “Türk Tabakası Gürcü Kişi Adları Hazinesinde”, *Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Sonra Türklük Bilimi ve 21 Yüzyıl Konulu III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu*, 26-29 Mayıs 2010, c. I, Ankara 2011, s. 229-234.
- DEMİR Alparslan, “XVI. Yüzyılda Kelkit Kazası’nda Şahıs Adları”, e-journal of New World Scences Academy, 6/1, s. 145-180.
- DEMİR, Alparslan, “Zile Kazasında Kişi Adları”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research*, C. 5, S. 21, Bahar 2012. S. 61-75.
- ERDEM, Sargon, “Tokat Kelimesi Üzerine Düşünceler”, *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu 2-6 Temmuz 1986.*, s. 11-16.
- EREN, Hasan, “Türk Onomastique’i Hakkında”, *Fuad Köprülü Armağanı*, Ankara 1953, s. 127-129.
- ESEN, Minara Aliyeva, “Ahıska Türklerinde Kişi Adları” *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. XVI, S. 16, Bursa 2009, s. 167-186.
- FINDIKOĞLU, Z. Fahri, “İsimlerimiz, *İş*, XX/146, İstanbul 1953, s. 11-12.
- FINDIKOĞLU, Z. Fahri, “Türk Folklorunda İsim Meselesi”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. II/39, Konya 1952, 609-610.
- FINDIKOĞLU, Z. Fahri, “Milletlerarası Onomastic Kongresi”, *İş ve Düşünce*, XXVII/223 İstanbul 1961, s. 31-32.
- GAYRETULLAH, Hızır Berk, “Kazak Türklerinde Kişi Adları”, *Türk Kültürü*, c.I, Ankara 1963, s. 13-17.
- GÜL, Bülent “Kazan Tatarlarında Kişi Adları”, *Türkkbilig: Türkoloji Araştırmaları*, s.1, Ankara 2000, s. 219-228.

- GÜL, Bülent, “Kırım-Tatar Türklerinde Kişi Adları”, *Türkkbilig: Türkoloji Araştırmaları*, S.2, Ankara 2001, s. 260-264.
- GÜNGÖRMÜŞ, Naciye, “Eski Macar Kişi Adlarında Doğu Unsurları”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, s 9, Ankara 2008, s. 265-280.
- GÜZELBEY Cemil Cahit, "Gaziantep Şeri Mahkeme Sicillerinde Türkçe Kişi Adları", *Türk Kültürü*, XII/252 (1984) s. 246-249.
- HAZAR, Mehmed, “Artukoğulları Zamanında Dedekorkut Kitabı’ndaki Kişi Adları” *I. Uluslararası Artuklu Sempozyumu Bildirileri: Artuklular*, Mardin 2008., C. II., s. 93-110.
- İLHAN Mehdi, “Mufasssal Tahrir Defterlerindeki Adların Önemine Dair Bazı Örnekler” *A.Ü. DTCF Tarih Araştırmaları Merkezi*, C. XXV, S. 40, Ankara 2006, s. 41-58.
- İNALCIK Halil, “V. Beynelmilel Onomastik İlimler Kongresi”, Salamanca 12-15 Nisan 1955", *Belleten*, XX/78, Ankara 1956, s. 223-228.
- İNAN, Abdülkadir, " İslam’dan Sonra Türkçe Adlar", *Türk Dili*, S. VII, İstanbul 1952. S. 491-494.
- KIRZIOĞLU, M. Fahreddin, "Kuzeydoğu Anadolu'da Kullanılan Türkçe Erkek Adları", *Türk Folklor Araştırmaları*, 1/5, Konya 1949, s. 75-76.
- KOPRAMAN, Kazım Yaşar, “Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Tokat Şehrine Dair Verilen Bilgilerin Değerlendirilmesi”, *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu (2-6 Temmuz 1986)*, Ankara 1987. s. 365-498.
- KOŞAR, Hamit Zübeyr, “Türk Adlarına Dair Araştırma”, *Türk Yurdu*, II. seri, V/26, Ankara 1927, s. 118-126.
- KÖPRÜLÜ M. Fuad, “Türk Onomastique Hakkında”, *İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C. I, İstanbul 1950. S. 221-236.
- KURT Yılmaz, “XVI. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nda İhtida Hareketlerinin Onomastik Açından İncelenmesi”, *Kafalı Armağanı*, Yayın Koordinatörü Sadettin Gömeç, Akçağ Yayınları, Ankara 2002.

- KURT, Kurt, “Osmanlı Tahrir Defterlerinin Onomastik Değerlendirilmesinde Uygulanacak Metod”, *Osmanlı Araştırmaları*, C. XVI, İstanbul 1996, s. 45- 59.
- KURT, Yılmaz “*Osmanlı Ermenilerinde Türkçe Kişi Adları*”, Prof. Dr. Yavuz Ercan’a Armağan, Yayına Hazırlayanlar: Seyit Sertçelik, Haldun Eroğlu, Melek Sarı Güven, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 703- 716.
- KURT, Yılmaz “XVI. Yüzyılda Harput Kişi Adlarının Işığında Bölgenin Sosyal Yapısı Üzerine Bazı Gözlemler”, *Fırat Üniversitesi’nin 25. Kuruluş Yıldönümünde I. Milletlerarası Doğu Ve Güneydoğu Anadolu’da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu Bildirileri*, Elazığ 2000, s. 527- 570.
- KURT, Yılmaz, “1525 Tarihinde Adana Sancağında Türkçe Kişi Adları Üzerine, *Baltam Türklük Bilgisi*, S. 2, Prizren 2005, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, s. 72- 83.
- KURT, Yılmaz, “Adana Sancağı Kişi Adları”, *DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, XV/ 26 (1992).
- KURT, Yılmaz, “Bodrum Kazasında Kişi Adları”, *3. Uluslararası Her Yönüyle Bodrum Sempozyumu*, 30 Ekim –1 Kasım 2013, Bodrum, Bildiriler, C. 2, İzmir 2014, s.649-659.
- KURT, Yılmaz, “Çorum Sancağı Kişi Adları (XVI. Yüzyıl)”, *Belleten*, LIX/ 224 (1995), Ankara 1995, s. 75- 119.
- KURT, Yılmaz, “Çorumlu Kazası Kişi Adları (XVI. Yüzyıl)”, *OTAM*, S. 6, Ankara 1995, s. 211- 247.
- KURT, Yılmaz, “Giresun Kişi Adlarında Tarihi Gelişim”, *Uluslararası Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu (9- 11 Ekim 2008)*, C.I, Editör: Gazanfer İltar, Ankara 2009, s. 231- 255.
- KURT, Yılmaz, “İskilip Kazası Yer ve Kişi Adları”, *Türk Tarihinde İz Bırakan İskilipli Alimler Sempozyumu*, 23- 25 Mayıs 1997, İskilip/ Çorum, Ankara 1998, s. 46- 75.
- KURT, Yılmaz, “Kozan’da Şahıs Adları”, *Belleten*, LVIII/223 (1995), s.607-633.

- KURT, Yılmaz, “Sivas Sancağında Kişi Adları (XVI. Yüzyıl)”, OTAM, S. 4, Ankara 1993, s. 223- 290.
- KURT, Yılmaz, “Tokat Şehri Kişi Adları (XVI. Yüzyıl)”, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu Bildiriler*, C.I, Yayına Hazırlayanlar: Ali Açıklık, Samettin Başol, Murat Hanılçe, Emel Hisarcıklılar, Ankara 2015, s. 541- 552.
- KURT, Yılmaz, “Türk Erkek Şahıs Adları”, *Belleten*, LVII/218, 1992, s. 181-182.
- KURT, Yılmaz, “XVI. Yüzyılda Gerede Kazâsında Kişi ve Yer Adları”, *Osmanlı Devleti’nin Kuruluşunun 700. Yılında Geçmişten Günümüze Gerede*, Gerede Belediye Başkanlığı Yayınları 2000, s.31- 60.
- KURT, Yılmaz, “Yabanabad Kazası Kişi ve Yer Adları” Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu Bildiriler, C. I, Editörler: Yılmaz Kurt, Ertan Ünlü, Ankara *Büyükşehir Belediyesi Yayınları*, Ankara 2012, s. 217- 233.
- KURT, Yılmaz, “1525 Tarihinde Adana Sancağı’nda Kişi Adları”, *BAL-TAM*, Balkan Türkoloji Araştırma Merkezi, S. 2. Prizren Mart 2005, s. 72-76.
- KURT, Yılmaz, “Çorumlu Kazası Kişi Adları”, OTAM, S. 6, Ankara 1995, s. 218.
- KURT, Yılmaz, “Mardin Sancağı Kişi Adları”, *I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri, 1.St International Symposium Of Mardin History Papers*, Mardin, 26-28 Mayıs 2006, Editör: İbrahim Özcoşar, Hüseyin H. Güneş, C.I, İstanbul 2006, s. 425- 446.
- KURT, Yılmaz, “Onomastic Study of the Names Employed in Sarajevo at the Beginning of the 17th Century”, *Archivum Ottomanicum*, 25(2008), Ed. György Hazai, Harrassowitz Verlag. Wiesbaden 2009, p. 113- 126.
- KURT, Yılmaz, “Tapu Tahrir Defterlerine Göre Ayaş’ta Kişi Adları”, Ayaş ve Bünyâmin Ayaşî, *(Tarihte- Günümüzde Ayaş ve Bünyâmin Ayaşî Sempozyumu, Bildiriler)*, Ankara 1993, s. 67- 89.
- NOYAN Bedri, “Ad Vermede Gelenekler- Türkçe İnsan ve Aile Adları Hakkında”, *Türk Kültürü Dergisi*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, S. 226, Ekim 1983, s. 14-15.

- ONGAN Halit "Şeriye Sicillerinde Geçen Türkçe Kişi Adları ", *Türk Etnografya Dergisi*, Sayı: I, Ankara 1956, s. 92-94.
- ONGAN, Halit, "XV. Yy'a Ait Bursa Sicillerinde Geçen Bazı Türkçe Kişi Adları", *Türk Etnografya Dergisi*, Sayı: 4, Ankara 1961 s. 32-36.
- ONGAN, Halit, "Şer'iyye Sicillerinde Geçen Türkçe Kişi Adları", *Türk Etnografya Dergisi*, s. 1, Ankara 1949, s. 92-94.
- ÖLMEZ, Mehmet, "Eski Uygur ve Çin Kaynakları Işığında Orhon Yazıtlarında Geçen Yer ve Kişi Adları", *Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Sonra Türklük Bilimi ve 21. Yüzyıl Konulu III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu*, 26-29 Mayıs 2010, C. II, Ankara 2011, s. 629-640.
- ÖZAYDIN, Abdülkerim, Danışmendliler, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C.8, İstanbul 1993, s. 464-474.
- ÖZLÜ, Zeynel, "19. Yüzyılda Göynük Kırsalında Kullanılan Sülale ve Erkek Kişi Adları", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 41, Ankara 2007, s. 269-295.
- ÖZYEĞİN, Melek, "Türk Ad Bilimine Malzemeler: Kitabı'ı İdrak Lisani'ı Etrak'te Kişi Adları" *Bilig*, S. 19, Ankara 2001, s 21-31.
- RASONYİ Laszlo, "Türk Özel Adlarının Kaynakları", *Türkoloji Dergisi*, III (1964), s. 71-101.
- RECEPOĞLU, Altay Süray, "Makedonya'da Derlenmiş Köroğlu Masalında Yer Adları ve Kişiler", *Bolu'da Halk Kültürü ve Köroğlu Uluslararası Sempozyumu*, Bolu 1997, s. 212-216.
- TAKLAMAKANLI, Abdurrauf Polat, "Uygur Kişi Adları Üzerine", çev. Alimcan İnayet, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. 1, İzmir 1996, s. 193-211.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", *Belleten*, C. XXXII, Sayı 126, Nisan Ankara 1968., s. 161-191.
- ÜLKÜTAŞIR M. Şakir, "Türklerde Ad Verme İle İlgili Âdet ve İnanmalar", *Türk Kültürü Dergisi*, Sayı 10, Ağustos 1963, s. 7-11.

WITTEK Paul, “Bizanslılardan Türklere Geçen Yer Adları”, *Byzantion*, S.X., çeviren, M. Eren, Selçuklu Araştırmaları Dergisi, C. I. Ankara 1969.

YEDİYILDIZ Bahaeddin- İZGİ, Özkan, "1445 yılında Ordu ve Yöresinde Kullanılan Şahıs Adları", H.Ü. Edebiyat Fakültesi Şükrü Elçin Armağanı, Ankara 1983, s. 361-368.

YUSUFOĞLU, Mehmet “Şer’iyye Sicil Defterlerinde Türkçe Kişi Adları”, *Anıt*, S. 3, Konya 1949., s.11-12.

YUSUFOĞLU, Mehmet “Şer’iyye Sicil Defterlerinde Türkçe Kişi Adları”, *Anıt*, S. 4, Konya 1949. s. 21-22.

YUSUFOĞLU, Mehmet “Şer’iyye Sicil Defterlerinde Türkçe Kişi Adları”, *Anıt*, S. 6, Konya 1949, s. 11-12.

EKLER

1455- 1642 TAPU TAHRİR DEFTERLERİNDE GEÇEN ADLAR SÖZLÜĞÜ ¹¹⁹

Abbas (Arapça), Çatık yüzlü, sert, arslan, anlamındadır. Hz. Peygamber'in amcalarından biridir. Mekke'nin fethinde Müslüman olmuştur. Sahabe-i Kiram'dan bu ismi alanların sayısı oldukça fazladır. “Abbas'ın kör kazı gibi atıştırıyor” deyimini halkımız arasında yaygındır. Ayrıca “Abbas yolcu” deyimini de kullanılır.

Abdal (Arapça), 1. Eskiden Anadolu'daki gezgin dervişlere verilen ad. 2.Tanrı'ya varma yolunda belli aşamalara ulaşmış (kimse)

Abdi (Arapça) 1.Kula, köleye ilişkin. 2.Abd “kul” sözcüğü ile başlayan Arapça erkek adlarının kısaltılmışı olarak kullanılır.

Abdullah (Arapça) 1. Tanrı'nın kulu (Devşirme ya da anasız, babasız büyümüş, öksüz, yetim çocuklara verilen ad)

Abdurrahman (Arapça) Herkese merhamet eden, acıyan Tanrı'nın kulu.

Abdülalim (Arapça) Her şeyi çok iyi bilen Tanrı'nın kulu.

Abdülcelil (Arapça) Büyük ve ululuk sahibi Tanrı'nın kulu.

Abdülgaffar (Arapça) Yargılaması pek bol olan Tanrı'nın kulu.

Abdülgani (Arapça) Çok zengin ve her şeye doygün olan Tanrı'nın kulu.

Abdülhak (Arapça) *Aptülhak*, Varlığı hiç değişmeden duran Tanrı'nın kulu.

Abdülhalim (Arapça) Suçlulara cezalarını vermeye gücü yeterken onlara yumuşak davranan Tanrı'nın kulu.

Abdülkadir (Arapça) İstedğini istediği gibi yapmaya gücü yeten Tanrı'nın kulu.

Abdülkerim (Arapça) Bağışı bol olan Tanrı'nın kulu.

¹¹⁹ İsimler sözlüğü hazırlanırken birkaç sözlükten yararlanılmıştır. Cem Dilçin, *Adlar Sözlüğü*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2014, İlhan Yardımcı, *Açıklamalı Ansiklopedik İsimler Sözlüğü*, Milli Gazete Yayınları, İstanbul 1998., Yalçın Toker, *Türk İsimleri*, Toker Yayınları, İstanbul 1995., *Türklerde İsimler, Ad Verme ve Soyadları Sözlüğü*, Türkmen Kitabevi, İstanbul 1999., Faruk Sümer, *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları I-II*, İstanbul 1999., Aydil Erol, *Adlarımız*, Turan Kültür Vakfı, İstanbul 1999.

Abdüllatif (Arapça) En ince şeyleri bilen ve yapan Tanrı'nın kulu.

Abdürrahim (Arapça) Merhametli, esirgeyen, koruyan Tanrı'nın kulu.

Abdürrezzak (Arapça) Bütün yaratıkların rızkını veren Tanrı'nın kulu.

Abdüssamed (Arapça) Dilek ve hacetlerin yerine getirilmesi ve acıların dindirilmesi için tek başvurulacak yer olan Tanrı'nın kulu.

Abidin (Arapça) İbadet edenler, tapınanlar.

Acem (Arapça) Arapların Arap olmayanlara verdikleri ad. 2. İranlı. 3. Azerbaycan'daki Alevî Türkler.

Adil (Arapça) Haktan ve doğruluktan ayrılmayan, adaletli, haktanır, doğru.

Ağa Beg (Türkçe) 1. Büyük erkek kardeş, ağabey. 2. Baba, ata. 3. Hatırı sayılır, sözü geçer, efendi, saygıdeğer (kimse). 4. Kibar, kadın, hanımefendi. 5. Yardımsever, cömert, eli açık. 6. Hoşgörülü, olgun. 7. Kırsal kesimlerde büyük toprakları olan, güçlü, sözü geçen, varlıklı kimse. 8. Osmanlı sarayında, yönetimin askeri kuruluşlarında belli mevki ve rütbelerin sahiplerine verilen ad.

Ağca (Türkçe) Bembeyaz, çok beyaz.

Ahbar (Arapça) Haberler.

Ahi (Türkçe-Arapça) 1. Erkek kardeş, 2. Arkadaş, dost. 3. Ahilik ocağından olan. Ar. Son, en son, nihayet. 2. Her şeyin sonu olan Tanrı.

Ahmed (Arapça) 1. Çok övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Alaaddin (Arapça) Dinin en yükseği, en yücesi.

Ali (Arapça) Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.

Ali Çelebi (Arapça) Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı. + 1. Sahip, efendi anlamında unvan. 2. Görgülü, terbiyeli, olgun, ince, zarif (kimse). 3. Bektaşî ve Mevlevî pirlerinin en büyüğüne verilen unvan.

Ali Han (Arapça + Türkçe) Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı. + Eski Türklerde kağana bağlı ya da kendi başına buyruk, ikinci derecede hükümdar. 2. Osmanlı padişahlarının ve kimi Türk beylerinin adlarının sonunda kullandıkları san.

Ali Haydar (Arapça) Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı. + 1. Arslan. 2.mec. Yiğit, cesur, gözüpek.(Hz. Ali'nin lâkabı)

Ali Osman (Arapça) Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı. + Toy kuşu ve ejderha yavrusu. Hülefa- yı Raşidin'den üçüncü halifenin adı.

Ali Paşa (Arapça) Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı. + Başkan, emir, ileri gelen. 2. Osmanlı İmparatorluğu'nda yüksel sivil memurlara ve albaylardan üstün aşamalarda bulunan askerlere verilen unvan. 3. Baba. 4. Büyük kardeş, ağabey. 5. Saygıdeğer kadınlara verilen san. 6. Konuk, misafir.

Ali Sâmi (Arapça) Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı. + Yüksek, yüce, ulu.

Ali Sevindik (Arapça + Türkçe) Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı. + Oğlan çocuğu doğunca ana ve atanın sevincini ifade için konulan ad.

Ali Sufi (Arapça) Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı. + 1. Tasavvuf ehli. 2. Dinin buyruk ve yasaklarına kesinlikle uyan.

Âl-i Şah (Arapça) Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı. + 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan.

Âl-i Tatar (Arapça) Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı. + + 1. İlk yurtları Türkistan'ın doğusu olan ve Cengiz İmparatorluğu zamanında Anadolu ve Kırım'a dek bütün ülkelere yayılan bir Türk kavmi ve bu kavimden olan. 2. Posta sürücüsü.

Allah Kulu (Arapça -Türkçe) Tanrı'nın kulu.

Allahverdi (Arapça- Türkçe) Tanrı çocuk bağışladı. (Uzun süre çocuğu olmayan ailenin, ilk doğan çocuğu verdikleri ad.)

Ama Şah (Farsça) Gözü görmeyen. + 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan.

Arif (Arapça) İrfan sahibi, bilgili, sezgili, anlayışlı.

Armağan (Türkçe) Hediye, bağış, ödül.

Artuk (Türkçe) Olgun, yetişkin, yetkin. (Dokuz ay on günü doldurarak doğan çocuğa verilen ad)

Aşlı (Türkçe) Bir şeyin temelli kökü, kaynağı, özü; bir insanın soyu sopu, geldiği, çıktığı yer. *Erm.* Yıldızcık, aşk tanrıçası.

Aşure (Arapça) 1. Aşire. (Onuncu. Ailee onuncu olarak doğan çocuğa verilen ad.) 2. Muharrem ayının onunda şeker, buğday, çeşitli taneliller, luru ve yaş yemişlerle yapılan, yakın komşu ve akraba evlerine gönderilen bir çeşit tatlı.

Ayas (Türkçe) *Ayaz*, Bulutsuz açık hava. 2. Kışın açık ve güneşli havada olan kuru soğuk.

Aydın (Türkçe) Aydınlık, ışıklılı. 2. Öğrenimi, bilgisi ve görgüsü olan kimse, münevver. 3. Eski adı Tralliyas olan ve Aydınoğlu Mehmed Bey (1308-1334) tarafından alındıktan sonra onun adıyla "Aydın Güzelhisarı) diye anılan, şimdi kısaca Aydın denilen, Ege bölgesinde bir ilin adı.

Aydın Edib (Türkçe-Arapça) Aydınlık, ışıklılı. 2. Öğrenimi, bilgisi ve görgüsü olan kimse, münevver. 3. Eski adı Tralliyas olan ve Aydınoğlu Mehmed Bey (1308-1334) tarafından alındıktan sonra onun adıyla "Aydın Güzelhisarı) diye anılan,

şimdi kısaca Aydın denilen, Ege bölgesinde bir ilin adı.+ Edepli, terbiyeli, nazik, kibar.

Aykud (Türkçe) Karşılık, ödül, armağan. Ay ve kut.

Aynî (Arapça) Göze ilişkin, gözle ilgili.

Aziz (Arapça) Sevgide üstün tutulan, sayın, saygıdeğer. 2. Güç ve yücelik sahibi Tanrı. 3. Abdülaziz adından kısaltma ad.

Baba (Türkçe) Çocuğu olmuş erkek. 2. Yaratıcı, kurucu kimse. 3. Koruyucu, yardım edici, yardımsever. 4. Ecdat, ata. 5. Saygı anlatan ve yaşlı erkeklere verilen san.6. Tekke büyüğü ve bu kimselere verilen ad.

Baba Ahmed (Türkçe + Arapça) Çocuğu olmuş erkek. 2. Yaratıcı, kurucu kimse. 3. Koruyucu, yardım edici, yardımsever. 4. Ecdat, ata. 5. Saygı anlatan ve yaşlı erkeklere verilen san.6. Tekke büyüğü ve bu kimselere verilen ad. + 1. Çok övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Baba Yusuf (Türkçe + Arapça) Çocuğu olmuş erkek. 2. Yaratıcı, kurucu kimse. 3. Koruyucu, yardım edici, yardımsever. 4. Ecdat, ata. 5. Saygı anlatan ve yaşlı erkeklere verilen san.6. Tekke büyüğü ve bu kimselere verilen ad. + Artırıcı, çoğaltıcı. 1. İsrailoğullarından Hz. Yakub'un oğlu ve peygamber. 2. Kur'an'ın on ikinci suresi.

Baha Kavas (Farsça + Arapça) Kıymet, değer, karşılık. 1. Ok yapan, okçu. 2. Oklu asker. 3. Osmanlılarda vezirlerin yanlarında görevli silahlı kimselere verilen ad.

Bahadır (Moğolca) Kahraman, yiğit, savaşçı.

Bahşayış (Farsça) 1. Verme, bağışlama 2. Acıma, şefkat.

Baka Ali (Türkçe + Arapça) Bakma. + Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı. +

Balaban (Farsça) Bir çeşit davul ve tokmağı. 2. Doğan türünden yırtıcı bir kuş. 3. mec. İri yapılı.

Bâli (Türkçe) 1. Büyük kardeş. 2. Veli, ermiş eren. 3. Sevgi seslenişi olarak kullanılır.

Başlamış (Türkçe) Bir işe girişmiş.

Batur (Moğolca) Kahraman, yiğit, savaşçı.

Bayezid () Yezit'in babası.

Bayram (Arapça) Sevinç, eğlence, sevinç ve eğlence günü. Ulusça kutlu sayılan günler.
(Genellikle Ramazan (Şeker) Bayramı'nda doğan çocuğa verilen ad.

Bedri (Arapça)

Bedreddin (Arapça) Dinin dolunayı.

Behram (Farsça) Eski İran dininde yolcuları korumakla görevli olduğuna inanılan melek. 2. Merih gezegeni. 3. İran mitolojisinde ünlü bir pehlivanın adı. 4. İran hükümdarlarından birkaçının adı olup yaban eşiği avına düşkün olması nedeniyle Behram Gür adıyla tanınan en ünlüsüdür.

Bekir (Arapça) *Beko*, deve yavrusu, genç dişi deve. "Ebubekir'den kısaltma ad. (Bu adı taşıyan bir kişinin öteki kardeşlerinin adları Hulefa-yı Raşidin'in adlarını oluşturacak biçimde Ömer, Osman, Ali'dir.

Bekir Ali (Arapça) *Beko*, deve yavrusu, genç dişi deve. "Ebubekir'den kısaltma ad. (Bu adı taşıyan bir kişinin öteki kardeşlerinin adları Hulefa-yı Raşidin'in adlarını oluşturacak biçimde Ömer, Osman, Ali'dir. + Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.

Bekrî (Arapça) 1. Sabahın erken vakti. 2. Çok içki içen, içkiye düşkün, ayyaş.

Bektaş (Türkçe) Eş, akran

Berat (Arapça) 1. Eskiden rütbe, nişan gibi türlü ayrıcalıkların verildiğini bildiren ferman. 2. Hz. Muhammed'e Cebail aracılığıyla peygamberliğin bildirildiği gece olan Arap aylarının sekizincisi, Şaban ayının on dördünü on beşine bağlayan gece kutlanan kandil. (Bu gece doğan çocuğa verilen ad)

Bereket (Arapça) 1. Bolluk, verim. 2. Nimet, Tanrı vergisi. 3. Yağmur.

Beşir (Arapça) Müjde getiren, müjdecî.

Bolat (Farsça) Çok bol, gür.

Bozkurd (Türkçe) Türk mitolojisinde Köktürk soyunun kökeniyle ilgili efsanelerde yer alan ve Türklerin onun soyundan geldiğine inanılan dişi kurt.

Budak (Türkçe) 1. Kesilmiş, budanmış. 2. Ağacın dal olacak sürgünü. 3. Ağaçta ince ve küçük dalların kesilmesinden kalan çıkıntılı sert kısım.

Bulduk (Türkçe) Bulunmuş şey, bulunan şey.

Bulgar (Türkçe) Volga nehri havzasında yaşayan bir Türk kavmi ve bu kavimden olan.

Burak (Arapça) Şimşek gibi hızlı. Hz. Muhammed'in Miraç'ta bindiği atın adı. Minyatürlerde kadın başlı, kanatlı, beyaz renkli bir kısrak olarak çizilmiştir.

Burhan (Arapça) Delil, kanıt, tanık.

Bükdük (Türkçe) . Bükülmüş.

Bünyad (Arapça) Asıl, esas, temel. 2. Bina, yapı.

Cabbar (Arapça) 1. Zorlayan, zorba. 2. Güçlü, becerikli. 3. Güç ve buyruk sahibi Tanrı. 4. Abdülcebbar adından kısaltma ad.

Cafer (Arapça) Küçük akarsu. Cafer-i Tayyar adıyla anılan Hz. Ali'nin kardeşinin ve Caferü's sadık adıyla anılan on iki imamdan altıncısının adı.

Cavid (Farsça) Kalıcı, ölümsüz, sonrasız.

Celal (Arapça) 1. Büyüklük, ululuk, yücelik. 2. Kızgınlık, öfke.

Cemal (Arapça) Yüz güzelliği, 2. Güzel yüz. 3. Kur'an'ın 112. Suresi olan "İhlâs" suresinin bir diğer adı.

Cüneyd (Arapça) Küçük asker, askercik.

Çalabverdi (Latince- Türkçe) Tanrı verdi. (Uzun süre çocuğu olmayan ailelerin ilk doğan çocuğuna verdiği ad.

Çelebi (Arapça) 1. Sahip, efendi anlamında unvan. 2. Görgülü, terbiyeli, olgun, ince, zarif (kimse.) 3. Bektaşî ve Mevlevî pirlerinin en büyüğüne verilen unvan.

Danışmend (Farsça) Bilgili, bilgin. 2. Kadı yardımcısı. 3. Medrese öğrencisi.

Davud (Arapça) 1. Güzel sesli. 2. Dört kutsal kitaptan Zebur'u getirmiş olan peygamber ve ikinci İsrail hükümdarı.

- Dayı** (Türkçe) 1. Annenin erkek kardeşi. 2. Kabadayı, külhanbeyi. 3. Osmanlı Devleti'nde Tunus ve Cezayir beylerine verilen unvan.
- Dede** (Türkçe) Baba ve ananın babasına verilen ad. 2. Büyükbabalardan önceki atalardan her biri. 3. Mevlevi tarikatında 1001 gün süren çileyi doldurmuş dervişe verilen san.
- Deli Abdullah** (Türkçe-Arapça) 1. Aklını yitirmiş, çıldırmış. 2. Coşkun, azgın, zorlu, sert, aşırı davranışlı.+ 1. Tanrı'nın kulu (Devşirme ya da anasız, babasız büyümüş, öksüz, yetim çocuklara verilen ad)
- Deli Ali** (Türkçe+Arapça) 1. Aklını yitirmiş, çıldırmış. 2. Coşkun, azgın, zorlu, sert, aşırı davranışlı. + Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.
- Deli Maksud** (Türkçe+Arapça) 1. Aklını yitirmiş, çıldırmış. 2. Coşkun, azgın, zorlu, sert, aşırı davranışlı.+ Kasdolunan, istenilen şey, istek. Maksad, niyet, murat. 2. Varılmak istenen yer.
- Deli Mehmed** (Türkçe+Arapça) 1. Aklını yitirmiş, çıldırmış. 2. Coşkun, azgın, zorlu, sert, aşırı davranışlı.+ Muhammed'in Türkçe'de aldığı şekil. 2. Erkek adı.
- Demir** (Türkçe) 1. Sert bir maden. 2. mec. Dayanıklı, güçlü, yılmayan. 3. Güç, kuvvet simgesidir ve kutsal olarak algılanır. 3. Demirden yapılan kılıç gibi silahlar için de söz konusudur.
- Derviş** (Farsça) Kapı arayan, kapı kapı dolaşan. 1. Dilenci, yoksul. 2. Bir tarikata girmiş ve onun töre ve yasalarına bağlanmış kimse. 3. Alçak gönüllü, hoşgörülü.
- Dilsiz Ömer** (Türkçe- Arapça) Konuşamayan, ses çıkaramayan, ahraz. + Hayat, dirilik, uzun yaşayıp kalma. Hz. Ebubekir'den sonra gelen ikinci halifenin adı.
- Doğan** (Türkçe) Dünyaya gelen, yaşam kazanan. 2. (Güneş, ay, yıldız gibi) ufuktan çıkarak ışık saçan. 3. Yırtıcı bir kuş.
- Doğmuş** (Türkçe) Doğmuş olan. Dünyaya gelmiş olan.
- Durak** (Türkçe) Yerleşilen yer. (Arka arkaya çocuğu ölen ailelerde son doğan çocuğa verilen adlardan.)

Durali (Türkçe) Kesilmek sona ermek. (Ailede çok çocuk olmuş ve artık istenmiyorsa son doğan çocuğa verilen adlardan.)

Durmuş (Türkçe)*Turmuş*. Kalmış, yaşamış. (Arka arkaya doğan çocukları ölen ailelerde son doğan çocuğa yaşaması, uzun ömürlü olması dileğiyle verilen adlardan.)

Dursun (Türkçe) Kalsın ölmesin, yaşasın. (Arka arkaya doğan çocukları ölen ailelerde son doğan çocuğa yaşaması, uzun ömürlü olması dileğiyle verilen adlardan.)

Ebu İshak (Arapça) Baba. +Tebessüm, gülüş. (Kur'an'da adı geçen İsrailoğulları peygamberlerinden birinin adı)

Ebu İslam (Arapça) Baba. + Allah'ın birliğine ve diğer iman esaslarına kalp ile inanma ve bu inancı dil ile söyleme. 2. Peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed tarafından vahiy yoluyla ortaya konan, açıklanan ve kurulan din, Müslümanlık. 3. İslam dinini kabul etme, Müslüman olma. 4. İslam dininden olanların bütünü, Müslüman topluluğu Müslümanlar. 6. Özel ad.

Ebu Yusuf (Arapça) Baba. + 1. İlave edilecek. 2. mec. (Yusuf Peygamberden dolayı) Yakışıklı ve güzel. 3. Hz. Yakub'un oğullarındandır ve hikayesi meşhurdur. 4. Tokat'ta yakışıklı olacağı tahmin edilen çocuğa verilir.

Ebubekir (Arapça) Bekr'in babası. Birinci halifenin adı.

Ebulfeth (Arapça) Fethin babası.

Ebulkasım (Arapça) Kasım'ın babası.

Efendi (Yunanca) 1. Eskiden "bay" anlamında adların sonuna getirilerek din adamları, medrese hocaları, şehzadeler ve öğrenciler için kullanılan san. (Bu sözcük bey, hanım, paşa, sultan, ağa gibi sanların sonuna getirilerek de aşırı saygı değeriyle kullanılır. 2. mec. Saygıdeğer, kibar, terbiyeli, kılığı kıyafeti yerinde (kimse).

Ekmel (Arapça) 1. Çok kâmil, daha olgun, en olgun. Hiç eksiği olmayan, mükemmel. 2. Kişi adı.

Ekrem (Arapça) Daha kerim, pek kerim. Çok cömert ve alicenap. Keremi fazla olan kimse. 2. Kişi adı.

Elvan (Arapça) 1. Renkler, Alacalı renk renk. 2. Kişi adı. 3. Soy adı. 4. Yer adı.

Emanullah (Arapça) Tanrı'nın yardımı.

Emet (Arapça) En uzun, en sürekli.

Emin (Arapça) Kendisine güvenilen, şüphe edilmeyen. (Muhammedü'l emin
deyiminden kısaltma ad)

Emir (Arapça) Buyurmak, buyurma. 2 Bir kavmin, bir memleketin reisi.

Emir Ali (Arapça) Buyurmak, buyurma. 2 Bir kavmin, bir memleketin reisi + Âli,
yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan
dördüncü halifenin adı.

Emir Çelebi (Arapça) Buyurmak, buyurma. 2 Bir kavmin, bir memleketin reisi. +
Binici, süvari. 2. Erkek adı + 1. Sahip, efendi anlamında unvan. 2. Görgülü,
terbiyeli, olgun, ince, zarif (kimse) 3. Bektaşî ve Mevlevî pirlerinin en
büyüğüne verilen ad.

Emir Hasan (Arapça) Buyurmak, buyurma. 2 Bir kavmin, bir memleketin reisi. +
Binici, süvari. 2. Erkek adı. + 1. Güzel, cemil, hûb. 2. Erkek adı.

Emir Şah (Arapça + Farsça) Buyurmak, buyurma. 2 Bir kavmin, bir memleketin reisi.
+ Hükümdar, melik.

Emirza (Farsça) Emirden doğmuş, bey doğuşlu, bey soylu.

Emreddin (Arapça) Dinin emrettiği.

Emrullah (Arapça) Tanrı'nın buyurduğu.

Erhan (Türkçe) Er+Han

Esed (Arapça) Arslan. Hz. Ali'nin sıfatı.

Eser (Türkçe) Yel gibi esen.

Ethem (Arapça) Karayağız at.

Evliya (Arapça) Ermiş kimse, eren, erenler. 2. Tanrı'ya daha yakın bulunanlar.

Evliya Ahmed (Arapça) Ermiş kimse, eren, erenler. 2. Tanrı'ya daha yakın bulunanlar.
+ 1. Çok övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Evrenos (Türkçe) Rumeli'nin Türklere açılmasında yararlılıkları geçen akıncı beyinin adı.

Eyüb (Arapça) 1. Takip olunan. 2. Kur'an-ı Kerim'de adı geçen, sabrıyla bilinen peygamberlerden biri.

Fahreddin (Arapça) Dinin övüncü, dinin şerefi, onuru.

Fakih (Arapça) 1. Fıkıhçı, fıkıh ilmiyle uğraşan. 2. Zeki, anlayışlı, her şeyi gerektiğinde anlayıp bilen.

Fakih Ahmed (Arapça) 1. Fıkıhçı, fıkıh ilmiyle uğraşan. 2. Zeki, anlayışlı, her şeyi gerektiğinde anlayıp bilen. + 1. Çok övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Fazıl (Arapça) Faziletli, erdemli.

Fazlullah (Arapça) Tanrı'nın yardımı, başışı, lütfu.

Ferhad (Farsça) *Fahret, Fehret, Ferat*. Anlayan, başa düşen, mec. Toprak kazan, taş kıran.

Fethullah (Arapça) Tanrı'nın zaferi.

Feyzullah (Arapça) Tanrı'nın bereketi.

Firuz (Farsça) 1. Üstün gelmiş, yenmiş, zafer kazanmış, galip. 2. Mutlu, uğurlu, hayırlı, talihli.

Gülmüş (Türkçe) Sevinçli ve mutlu olmuş.

Gökçe (Türkçe) Gökle ilgili, semavi. 2. Gök rengi, mavi, 3. Güzel, laith, hoş, sevimli.

Gök Naim (Türkçe+Arapça) 1. Gökyüzünün, denizin, büyük suların rengi, mavi ya da yeşile çalan mavi. 2. Yeryüzünün üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk, gökyüzü. 3. Doğu yönünü gösterir. (Gök sonsuz ve engin bir mavilik olarak insanları etkilemiş ve ilk çağ uluslarınca Tanrı olarak kabul edilip tapılmıştır. Oğuz Han'ın üç küçük oğlundan birinin adı da Gök'tür. + Bolluk içinde yaşama. 2. Nimet, rızık. 3. Cennet.

Gönen (Türkçe) 1. Nem, ıslaklık. 2.. Nemli yer, verimli toprak. 3. Bolluk, bereket.

Gözaydın (Türkçe) Sevinçli bir olgudan dolayı duyulan mutluluk.

Güvendik (Türkçe) Sevindik. 2. Övündük, gururlandık. 3. Güvenç duyduk.

Güzel Ahmed (Türkçe + Arapça) 1. Çok övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Habil (Arapça) 1. Nefes, soluk 2. Batıllık (Hz. Adem'in ikinci oğlu olup kardeşi Kabil tarafından öldürülmüştür.

Hacı (Arapça) *Haci*, Din buyruklarını yerine getirmek üzere Hacc'a girmiş kimse.

Hacı Ali (Arapça) Din buyruklarını yerine getirmek üzere Hacc'a girmiş kimse. + Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.

Hakan (Türkçe) Büyük han, hanlar hanı, imparator. 2. Türk imparatorlarına verilen san.

Halife (Arapça) Arkadan gelen, birinin yerine geçen. 2. Hz. Muhammed'in ölümünden sonra onun vekili olarak yönetim başına geçen. 3. Müslümanların başı olan padişah. 4. Eskiden beri tarikat şeyhinden el alan kimse.

Halil (Arapça) Bir kimseye içten bağlanmış gerçek, samimi dost. Hz. İbrahim'in sıfatı.

Halil Baba (Arapça+ Türkçe) Bir kimseye içten bağlanmış gerçek, samimi dost. Hz. İbrahim'in sıfatı. + Çocuğu olmuş kimse. 2. Yaratıcı, kurucu kimse.

Halil Batur (Arapça+ Moğolca) Bir kimseye içten bağlanmış gerçek, samimi dost. Hz. İbrahim'in sıfatı. + Kahraman, yiğit, savaşçı.

Hamdullah (Arapça) Tanrı'nın övüncü.

Hamid (Arapça) 1.Övülmeğe değer, 2. Bütün varlıkların diliyle övülen Tanrı.

Hamza (Arapça) Aslan, Gazanfer, eset. 2. Bu ad, şer kuvvetlerden korksun, çocuğa sokulmasın diye konur.

Hasan (Arapça) 1. Güzel, cemil, hûb. 2. Erkek adı.

Hasan Ali (Arapça) 1. Güzel, cemil, hûb. 2. Erkek adı. + Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.

Haydar (Arapça) Arslan, Gazanfer, esed, hamza. 2. Kişi adı.

Hayrullah (Arapça) Allah'ın hayırlı kıldığı anlamında erkek adı.

Hayrüddin (Arapça) Dinin hayırlı kıldığı .

Hayurlu (Türkçe) Yararlı olan, yararlı. 2. Uğurlu.

Hediye (Arapça) Armağan, bahşiş. 2. Kadın adı.

Hıdır (Arapça) Yeşillik, yeşil. 2. İlyas Peygamber'in başka adı. mec. İmdada yetişen, yardıma gelen. 4. Yeşil giymiş Hızır-İlyas Peygamber, felakete uğrayanların yardımına koşar.

Hızır (Arapça) Yeşillik, yeşil. 2. İlyas Peygamber'in başka adı. mec. İmdada yetişen, yardıma gelen. 4. Yeşil giymiş Hızır-İlyas Peygamber, felakete uğrayanların yardımına koşar.

Hızır Şah (Arapça +Farsça) Yeşillik, yeşil. 2. İlyas Peygamber'in başka adı. mec. İmdada yetişen, yardıma gelen. 4. Yeşil giymiş Hızır-İlyas Peygamber, felakete uğrayanların yardımına koşar. + 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan.

Himmet (Arapça) Çaba, emek, çalışma. 2. Kayırma, yardım. 3. Ermiş bir kişinin etkisi.

Hisar (Arapça) Taştan yapılmış, yüksek duvarlı ve kuleli, çevresine hendekler kazılmış küçük kale.

Hoca (Türkçe + Farsça) 1. Efendi, ağa, başkan, ileri gelen. 2. Din hizmetlerinde görevli kimse, imam. 3. Öğretmen.

Hoşkadem (Farsça) Ayağı uğurlu.

Hüdavendigâr (Farsça) Hüdâ + verdi. Tanrı çocuk verdi. (Uzun süre çocuğu olmayan ailenin ilk doğan çocuğuna verdiği ad.)

Hüsâm (Arapça) Keskin kılıç.

Hüsameddin (Arapça) Dinin keskin kılıcı.

Hüseyin (Arapça) 1. Güzelcik, güzel çocuk. 2. Erkek adı. On iki imamdan üçüncüsü olup, Hz. Ali'nin Kerbela'da şehit edilen oğlunun adı.

Hüseyin Tunç (Arapça + Türkçe) 1. Güzelcik, güzel çocuk. 2. Erkek adı. On iki imamdan üçüncüsü olup, Hz. Ali'nin Kerbela'da şehit edilen oğlunun adı. + Bakır, çinko ve kalay karışımı olan ve pirince benzeyen sarı bir alaşım. 2. mec. Sert, güçlü, sağlam, dayanıklı. 3. Koyu kırmızı renkte olan.

Hüsni (Arapça) Güzelliğe ilişkin, güzel.

Hüsnü (Arapça) Güzelliğe ilişkin, güzel.

İbn Melik (Arapça) Padişah, hükümdar. 2. Bütün evrenin sahibi olan Tanrı. 3. Abdülmelik adından kısaltma.

İbn Yaman (Arapça + Türkçe) Şeytan. 2. Kötü, fena, korkunç. 3. Güç, etki, beceriklilik gibi niteliklerinden dolayı şaşılacak derecede olan.

İbrahim (Arapça) Yüceltilmiş, ata, ced. 1. İbranilerin ilk peygamberinin adı. 2. Kur'an'ın on dördüncü suresi.

İbrahim Şah (Arapça + Farsça) Yüceltilmiş, ata, ced. 1. İbranilerin ilk peygamberinin adı. 2. Kur'an'ın on dördüncü suresi. +1. Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan.

İdris (Arapça) Savaş komutanı. (Kur'an'da adı geçen peygamberlerden birinin adı. (İlk kez elbise dikip giydiği ve kalem kullandığı için terzilerin ve yazarların piri sayılır.)

İhsan (Arapça) İyilik etme, bağışlama. 2. Lütuf, bağış, kerem. (Uzun süre çocuğu olmayanların ilk doğan çocuklarına verdikleri ad.)

İlbastı (Türkçe) Yenmek, üstesinden gelmek.

İlbeg (Türkçe) 1. Şehzade, prens. 2. Komutan.

İlyas (Arapça) 1. İlahi kuvvet, 2. Tevrat'ta Elia (İlya) Peygamber. 3. Ölmezliğin sembolü sayılan mersin ağacı. 4. Hızır ile beraber dirilik suyuna kavuşmuştur. 5. Denizde sıkıntıya düşenlere yardım ettiğine inanılır.

İmad (Arapça) Dinin direği.

İmad Şah (Arapça+ Farsça) Dinin direği. + 1. Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin güzel ve değerli olan.

İnayet (Arapça) 1. İyilik, yardım, lütuf, bağış. 2. Dikkate alma, görüp gözetme, kayırma.

İnebeg (Türkçe) Küçük erkek kardeş.

İnehan (Türkçe) Küçük erkek kardeş.

İsa (Arapça) 1. Allah'ın yardımı, Allah'ın merhameti. 2. Erkek adı.

İsa Şakir (Arapça) 1. Allah'ın yardımı, Allah'ın merhameti. 2. Erkek adı.+ Şükreden, gördüğü iyiliğe karşı dua eden. 2. Birincisi erkek, ikincisi kadın.

İsfendiyar (Farsça) Pehlivan.

İshak (Arapça) Tebessüm, gülüş. İbranice'de İzak. 2. Erkek adı.

İskender (Arapça) Yardım eden, koruyan.

İslam (Arapça) Hz. Muhammed'in getirdiği din, Müslümanlık. 2. İslam dininden olan, Müslüman.

İsmail (Arapça) Kur'an'da adı geçen Hz. İbrahim'in oğlunun adı.

İsrafil (Arapça) İslam inancına göre dört büyük melekten biri. Bu melek kıyamet gününü öttüreceği bir boru ile (Sur-ı Sirafil) bildirecektir.

İsrail (Arapça) Hazret-i Yakub'un aleyhisselam'ın ismidir. Neb-i müşarün ileyh'in on iki evladından münşai olan İbranilere de bu münasebetle "beni İsrail" denilir.

İvaz (Arapça) Karşılık, karşılık olarak verilen şey.

İzzet (Türkçe) 1. Değer, itibar. 2. Şeref, yücelik, mertebe ve değer yüksekliği. 3. Kudret, kuvvet. 4. Saygı, ikram.

İzzettin (Arapça) 1. Dinin izzeti. 2. Erkek adı.

Kabil (Arapça) Hz. Adem'in birinci oğlu olup, kardeşi Habil'i öldürmüştür.

Kadem (Arapça) 1. Ayak. 2. Adım. 3. Uğur, kut.

Kadri (Arapça) 1. Değer, onur ve saygınlığa ilişkin; değerli, onurlu, saygın.

Kara Ahmed (Türkçe+Arapça) Kömür rengine olan, siyah. 2. Kuzey yönünün gösteren renk. 3. Özel adların başında sıfat olarak kullanıldığı durumlarda şu

anlamları verir: a) Büyüklük, yücelik, yükseklik; b) Büyük, ulu, baş, başkan; c) Cesur, yiğit, gözü pek; d) Bol, gür, pek çok; e) Sert, katı, sağlam, şiddetli; f) Kötü, uğursuz, dertli, sıkıntılı, bahtsız, talihsiz, zavallı, garip, biçare. +. 1. Çok övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Kara Sultan (Türkçe+ Arapça) Kömür rengine olan, siyah. 2. Kuzey yönünün gösteren renk. 3. Özel adların başında sıfat olarak kullanıldığı durumlarda şu anlamları verir: a) Büyüklük, yücelik, yükseklik; b) Büyük, ulu, baş, başkan; c) Cesur, yiğit, gözü pek; d) Bol, gür, pek çok; e) Sert, katı, sağlam, şiddetli; f) Kötü, uğursuz, dertli, sıkıntılı, bahtsız, talihsiz, zavallı, garip, biçare. +. 1. Çok övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in adlarından biri. + 1. Hükümdar, padişah. 2. Hükümdar ailesinden olan kadın.

Kamer (Arapça) 1. Ay. 2. Kur'an'ın elli dördüncü suresi.

Karaca (Türkçe) Karaya çalan esmer renk ve böyle olan.

Karagöz (Türkçe) Gözleri kara olan kimse, kara gözlü.

Karakuş (Türkçe) 1. Kartal. 2. Tavşancıl (tavşan avlayarak beslenen bir kartal). 3. Jüpiter gezegeni.

Kasım (Arapça) 1. Taksim eden, ayıran bölen. 2. Sonbahar mevsiminin üçüncü, yılın on birinci ayı. (Bu ayda doğan çocuğa verilen ad)

Kavas (Arapça) 1. Ok yapan, okçu. 2. Oklu asker. 3. Osmanlılarda vezirlerin yanlarında görevli silahlı kimselere verilen ad.

Kaya (Türkçe) Büyük ve sert taş kitlesi. 2. Yaratılış efsanelerinde kurtarıcı bir araç ve yaşamaya destek olan zemin. (Çocuğu ölen ailelerin yeni doğan çocuklarına "kaya gibi sert olsun, dursun, yaşasın" dileğiyle verdikleri bir ad. Birleşik adlarda da bu sözcük genellikle bu amaçla kullanılmıştır.)

Kayı (Türkçe) 1. Katı, sert. 2. Sağlam, güçlü, kuvvetli. (Yirmi dört Oğuz boyundan birinin adı.)

Kemal (Arapça) Olgunluk, yetkinlik, eksiksiz.

Kerem (Arapça) 1. Asalet, soyluluk. 22. Cömertlik, el açıklığı, lütfkârlık. 3. Kerem ile Aslı hikayesinin erkek kahramanı.

Kerim (Arapça) 1. Kerem sahibi, cömert, eli açık. 2. Ulu, büyük. 3. Kullarına çok cömert davranan Tanrı.

Kerimullah (Arapça) Tanrı'nın cömert kulu.

Kerimüddin (Arapça) Dinin cömert kişisi.

Kılavuz (Türkçe) 1. Genel olarak yol gösteren, rehber. 2. Manevi ve zihinsel yol gösterici, doğruluğa ve gerçeğe yöneltici, mürşit.

Kıvameddin (Arapça) Dinin direği.

Korkud (Türkçe) İçine korku salmak, gözdağı vermek.

Kubad (Ermenice) Kaba, iri yarı, biçimsiz. 2. Davranışları ya da konuşması kaba olan.

Kul Ali (Türkçe +Arapça) Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.

Kutlu (Türkçe) Uğurlu, mübarek.

Kutlu Paşa (Türkçe) Uğurlu, mübarek. ++ Başkan, emir, ileri gelen. 2. Osmanlı İmparatorluğu'nda yüksel sivil memurlara ve albaylardan üstün aşamalarda bulunan askerlere verilen unvan. 3. Baba. 4. Büyük kardeş, ağabey. 5. Saygıdeğer kadınlara verilen san. 6. Konuk, misafir

Kutluşah (Türkçe) Uğurlu, mübarek.

Küçük (Türkçe) 1. Boyutları benzerlerininkinden daha kısa olan, büyük karşıtı. 2. Daha az yaşlı. 3. Çocuk, yavru.

Küçük Hüseyin (Türkçe +Arapça) 1. Boyutları benzerlerininkinden daha kısa olan, büyük karşıtı. 2. Daha az yaşlı. 3. Çocuk, yavru. +1. Güzelcik, güzel çocuk. 2. Erkek adı. On iki imamdan üçüncüsü olup, Hz. Ali'nin Kerbela'da şehit edilen oğlunun adı.

Latif (Arapça) 1. Yumuşak, hoş, güzel. 2. En ince şeyleri bilen ve yapan, kullarına türlü, türlü yararlar sağlayan Tanrı.

Lütfullah (Arapça) Tanrı'nın lütfu, bağışı.

Mahmud (Arapça) 1. Övülmeye değer, övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in sıfatı.

Maksud (Arapça) İstenilen, güdülen şey, istek.

Maksud Ali (Arapça) İstenilen, güdülen şey, istek. +Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.

Mansur (Arapça) 1. Tanrı'nın yardımıyla üstün gelmiş.

Mecnun (Arapça). 1. Cin tutmuş, çıldırmış, çılgın, deli, divane. 2. Delice seven, tutkun.

Mehdi (Arapça) Hak yoluna giren, doğru yolu tutan. 2. Dinsel inanışa göre, Kıyamet gününden önce gökten inerek bütün insanları mutluluğa yeryüzünü sonsuz, bir barış ve sevinçle dolduracak kişi.

Mehmed (Arapça) Tekrar tekrar övülmüş. İslam dinini getiren yüce peygamberin adlarından biri.

Mehmed Ali (Arapça) Tekrar tekrar övülmüş. İslam dinini getiren yüce peygamberin adlarından biri. +Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.

Mehmed Bali (Arapça +Türkçe) Tekrar tekrar övülmüş. İslam dinini getiren yüce peygamberin adlarından biri. + 1. Büyük kardeş. 2. Veli, ermiş eren. 3. Sevgi seslenişi olarak kullanılır. +

Mehmed Çelebi (Arapça) Tekrar tekrar övülmüş. İslam dinini getiren yüce peygamberin adlarından biri. +1. Sahip, efendi anlamında unvan. 2. Görgülü, terbiyeli, olgun, ince, zarif (kimse.) 3. Bektaşî ve Mevlevî pirlerinin en büyüğüne verilen unvan.

Melik (Arapça) Allah'ın sıfatlarındadır. Mal sahibi. 3.Hükümdar.

Melik Ahmed (Arapça) Allah'ın sıfatlarındadır. Mal sahibi. 3.Hükümdar. + 1. Çok övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Menteşe (Farsça) Selçuklu devletinden sonra Türkiye'nin güneybatısında beylik kuran Menteşeoğullarının adı.

Mercan (Arapça) Mercan resiflerinin kalkerli yataklarından çıkarılan, kırmızı renkte ve ince dal biçiminde bir madde olup boncuk gibi süs olarak kullanılır.

Merdan (Farsça) Mertler, yiğitler. Hz. Ali'nin sıfatı olan "yiğitlerin şahı" anlamına gelen "şah-ı merdan" deyiminden kısaltma ad.

Mesud (Arapça) Saadetli, mutlu, bahtiyar.

Mevlana (Arapça) 1. Sarıklı ulema ve şeyhler için kullanılan hitap. 2. Mevlevilik tarikatının kurucusu büyük Türk düşünür ve şairi Mevlana Celâleddin Rumî'nin lakabı.

Mezid (Arapça) Ziyadeleşmiş, artmış, büyümüş. 2. Çoğaltılmış, arttırılmış. 3. Artma, çoğalma. 4. Birincisi erkek, ikincisi kadın adı.

Mirza (Farsça) İranlılara özgü bir soyluluk sanı, beyzade.

Muharrem (Arapça) Haram edilmiş, yasaklanmış. 2. Kamerî Arap aylarının birincisi, ayı esas alan Arap takviminde yılın birinci ayı, aşure ayı.

Muhsin (Arapça) İhsan eden, lütufta bulunan, bağışta bulunan.

Muhyiddin (Arapça) Muhittin. Dine can veren, canlandıran. 2. Güçlendiren.

Murad (Arapça) İstek, dilek. 2. Erkek, amaç.

Musa (Arapça) 1. Baş, önder. 2. Alçak gönüllü.

Muslihiddin (Arapça) Dini düzelten.

Mustafa (Arapça) Arınmış, seçilmiş, seçkin. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Mustafa Ahi (Arapça) Arınmış, seçilmiş, seçkin. Hz. Muhammed'in adlarından biri. + Erkek kardeş, 2. Arkadaş, dost. 3. Ahilik ocağından olan. Ar. Son, en son, nihayet. 2. Her şeyin sonu olan Tanrı.

Mustafa Çelebi (Arapça) Arınmış, seçilmiş, seçkin. Hz. Muhammed'in adlarından biri. +1. Sahip, efendi anlamında unvan. 2. Görgülü, terbiyeli, olgun, ince, zarif (kimse.) 3. Bektaşî ve Mevlevî pirlerinin en büyüğüne verilen unvan.

Mustafa Maksud (Arapça) Arınmış, seçilmiş, seçkin. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Mustafa Murad (Arapça) Arınmış, seçilmiş, seçkin. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Muttalib (Arapça) Arayan, araştıran, elde etmeye çalışan.

Muzaffer (Arapça) Zafer kazanmış, üstün gelmiş, üstün.

Mübarek (Arapça) 1. Bereketli, verimli. 2. Hayırlı, uğurlu, kutlu.

Mümin (Arapça) 1. İman etmiş, İslam dinine inanmış, Müslüman.

Mürsel (Arapça) Gönderilmiş. 2. Peygamber.

Müslim (Arapça) İslam dininde olan, Müslüman.

Nabi (Arapça) 1. Haber veren, haberci.

Nasr (Arapça) Yardım eden, yardımcı.

Nasrullah (Arapça) Tanrı'nın yardımı.

Nebi (Arapça) 1. Haberci, Peygamber.

Necib (Arapça) Soyu sopp temiz, soylu.

Necmeddin (Arapça) Dinin yıldızı.

Nizameddin (Arapça) Dinin düzeni.

Nureddin (Arapça) Dinin ışığı.

Nurullah (Arapça) Tanrı'nın kulu.

Nusret (Arapça) Tanrı'nın yardımı. 2. Başarı, üstünlük

Oğuz (Türkçe) 1. Sağlam dayanıklı, gürbüz (delikanlı). 2. Temiz yürekli, iyi arkadaş, candan dost. 3. Basit, saf, tecrübesiz. 4. Anadolu, Azerbaycan, İran, Irak Türklerinin ataları olan bir Türk kavmi ve bu kavimden olan Türk.

Oruç (Farsça) Tanrı'ya karşı görevlerini yerine getirmek için yemek, içmek ve buna benzer birçok şeyden belli süreler ve şekillerde kendini alıkoyma.

Osman (Arapça). Yılan yavrusu. Bu kelimenin Otman ile karıştırılmış olması ihtimali de vardır.

Ömer (Arapça). Hayat, dirilik, uzun yaşayıp kalma. Hz. Ebubekir'den sonra gelen ikinci halifenin adı.

Paşa (Türkçe) + Başkan, emir, ileri gelen. 2. Osmanlı İmparatorluğu'nda yüksel sivil memurlara ve albaylardan üstün aşamalarda bulunan askerlere verilen unvan. 3. Baba. 4. Büyük kardeş, ağabey. 5. Saygıdeğer kadınlara verilen san. 6. Konuk, misafir.

Pir (Farsça) Yaşlı, kocamış, ihtiyar. 2. Bir tarikatın kurucusu, şeyhi. 3. Bir meslek ve sanatın öncüsü. 4. Ermiş, veli. 5. Kimi birleşik adlarda Hz. Ali'nin yerinde kullanılmıştır.

Piri (Farsça) Yaşlılık, ihtiyarlık, kocalık.

Pir Kulu (Farsça) Pir'in kulu.

Rahmetullah (Arapça) Tanrı'nın rahmeti.

Ramazan (Arapça). Arap aylarının dokuzuncusu ve kutsal aylar sayılan üç ayların sonuncusu olan oruç ayı.

Recep (Arapça) Heybetli, gösterişli, azametli. 2. Arap aylarının yedincisi ve kutsal sayılan üç ayların birincisi. (Bu ayda doğan çocuğa verilen ad.)

Resul (Arapça) Peygamber, elçi, yalavaç.

Rükneddin (Arapça) Dinin temel direği.

Rüstem (Farsça) 1. Enli kürek, sağlam cüsseli. 2. Boylu, buhunlu, şakkalı.

Sadaka (Arapça) 1. Zekat. 2. Yoksullara yardım olarak karşılıksız verilen şey. 2. Dilenciye verilen para.

Sadeddin (Arapça) Dinin kutluluğu, uğurluluğu.

Sadık (Arapça) 1. Doğru, gerçek, hakiki. 2. Sadakatli, içten bağlı olan.

Sadi (Arapça) 1. Mutluluğa, uğura değin, mutlu, uğurlu.

Sadi Ahmed (Arapça) 1. Mutluluğa, uğura değin, mutlu, uğurlu + 1. Çok övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Sadi Ali (Arapça) 1. Mutluluğa, uğura değin, mutlu, uğurlu + Âli, yüksek, yüce, büyük.
(Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.)

Sadullah (Arapça) Tanrı'nın kutlu kıldığı kişi.

Sadullah Mahmud (Arapça) Tanrı'nın kutlu kıldığı kişi. +1. Övülmeye değer, övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in sıfatı.

Said (Arapça) *Sait, Sayit, Sahit.*

Salı (İbranice) Haftanın üçüncü günü, Pazartesi'nden sonra gelen gün. (Salı günü doğan çocuğa verilen ad.)

Salih (Arapça) 1. Yararlı, elverişli, uygun. 2. Dinin buyruğunu yerine getiren.

Samed (Arapça) 1. Pek yüksek, ulu. 2. Kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan. Tanrı

Sami (Arapça) Yüksek, ulu, yüce.

Saruhan (Türkçe) Saru+ Han. Sarı. Eski Türklerde kağana bağlı ya da kendi başına buyruk, ikinci derecede hükümdar. 2. Osmanlı padişahlarının ve kimi Türk beylerinin adlarının sonunda kullandıkları san.

Satılık (Türkçe) Satılan, satılmış. (Yaşamayı amacıyla bir kişiye satılan çocuğa veirlen ad)

Satılmış (Türkçe) Bir yatıra ya da başka bir kişiye satılmış. (Yaşamayı ve kötü ruhlardan korunması amacıyla bir yatıra ya da başka bir kişiye gelenek ve inanışlara göre satılan erkek çocuğa verilen ad.)

Seferşah (Arapça) 1. Yolculuk. 2. Savaşa gitme, savaş. (Babası savaşa gittiği sırada ya da yolculukta doğan çocuğa verilen ad.)

Selâmet (Arapça) 1. Korkusuzluk ve güvenli içinde olma, esenlik. 2. İyi bir sonuca kavuşma, kurtulma.

Selim (Arapça) Sağlam, kusursuz, doğru.

Selman (Arapça) Gönlü rahat, güvenlik içinde.

Served (Arapça) Varlık, zenginlik.

Sevindik (Türkçe) Sevinç duyduk, mutlu olduk.

Sevindik Ahmed (Türkçe +Arapça) 1. Çok övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in adlarından biri. + Sevinç duyduk, mutlu olduk.

Seydi (Arapça) 1. Seyyid bir topluluğun iler gelen kişisi, efendiye ilişkin. 2. Ey benim efendim anlamında.

Seyfeddin (Arapça) Dinin kılıcı, dinin askeri.

Seyyid (Arapça) 1. Efendi, bey, ağa, ileri gelen, baş, başkan. 2 . Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan.

Sıddık (Arapça) Pek doğru, pek sadık, sözünün eri.

Sinan (Arapça) Mızrak, süngü, kargı.

Sufi (Arapça) 1. Tasavvuf ehli. 2. Dinin buyruk ve yasaklarına kesinlikle uyan.

Sultan (Arapça) 1. Hükümdar, padişah. 2. Hükümdar ailesinden olan kadın.

Sultan Ahmed (Arapça) 1. Hükümdar, padişah. 2. Hükümdar ailesinden olan kadın. + 1. Çok övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Sultan Mahmud (Arapça) 1. Hükümdar, padişah. 2. Hükümdar ailesinden olan kadın. + 1. Övülmeye değer, övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in sıfatı.

Sultan Şah (Arapça +Farsça) 1. Hükümdar, padişah. 2. Hükümdar ailesinden olan kadın. + 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan.

Süle Dede (Türkçe) + Baba ve ananın babasına verilen ad. 2. Büyükbabalardan önceki atalardan her biri. 3. Mevlevi tarikatında 1001 gün süren çileyi doldurmuş dervişe verilen san.

Sülemiş (Türkçe) 1. Sü asker, çeri, sevk etmiş. 2. Erkek adı. Sülemiş, Bozkurtların Ölümü'ndeki kahramanlardan biri.

Süleyman (Arapça) Hz. Davud'un oğlu olan peygamber ve hükümdarın adı.

Süleyman Şah (Arapça+ Farsça) Hz. Davud'un oğlu olan peygamber ve hükümdarın adı. +1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan.

Şaban (Arapça) Arap aylarının sekizincisi olup Ramazan'dan önce gelen ay (Bu ayda doğan çocuğa verilen ad.)

Şaban Fakih (Arapça) Arap aylarının sekizincisi olup Ramazan'dan önce gelen ay (Bu ayda doğan çocuğa verilen ad. + 1. Fıkıhçı, fıkıh ilmiyle uğraşan. 2. Zeki, anlayışlı, her şeyi gerektiğinde anlayıp bilen.

Şadi (Arapça) Sevinç, gönül ferahlığı.

Şaduman (Arapça) Sevinçli, keyifli.

Şah Ali (Farsça+Arapça) 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan. +Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.

Şah Çelebi (Arapça + Latince, Farsça) 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan. + 1. Sahip, efendi anlamında unvan. 2. Görgülü, terbiyeli, olgun, ince, zarif (kimse.) 3. Bektaşî ve Mevlevî pirlerinin en büyüğüne verilen unvan.

Şah Hüseyin (Farsça +Arapça) 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan. +1. Güzelcik, güzel çocuk. 2. Erkek adı. On iki imamdan üçüncüsü olup, Hz. Ali'nin Kerbela'da şehit edilen oğlunun adı.

Şah Mansur (Farsça + Arapça) 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan. + 1. Tanrı'nın yardımıyla üstün gelmiş.

Şah Mehmed (Farsça + Arapça) 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan. + Tekrar tekrar övülmüş. İslam dinini getiren yüce peygamberin adlarından biri.

Şah Veli (Farsça + Arapça) 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan. + 1. Ermiş, eren, evliya. 2. İyi kullarının dostu olan Tanrı. 3. Abdülveli adından kısaltma.

Şahin (Farsça) Yırtıcı bir kuş, doğan.

Şahkulu (Farsça) Hz. Ali'nin kölesi. (Aleviler arasında kullanılan bir ad.

Şakir (Arapça) Şükreden, gördüğü iyiliğe karşı şükran duygusunu belirten.

Şehabettin (Arapça) *Şabettin, Şahabettin*. 1. Dinin kılıcı. 2. Dinin akan yıldızı.

Şehri Mehmed (Arapça) + Tekrar tekrar övülmüş. İslam dinini getiren yüce peygamberin adlarından biri. +Aya ilişkin, aya bağlı (Ayn ilk gününde doğan çocuğa verilen ad.)

Şehriyar (Farsça) Padişah, hükümdar.

Şehsuvar (Farsça) 1. Şahlara, hükümdarlara yakışan. 2. İri ve iyi cins inci.

Şemseddin (Arapça). Dinin güneşi.

Şemsi (Arapça) Güneşe ilişkin, güneş gibi parlak.

Şerafeddin (Arapça) Dinin şerefi, onuru.

Şerif (Arapça) Onurlu, kutlu, uğurlu, soylu.

Şeyh (Arapça) Yaşlı, ihtiyar. 2. Tarikat kurucusuna, bir tarikatta en yüksek aşamaya ulaşmış olan kimseye, tarikat büyüklerine ya da tarikat kollarından birinin başında bulunan kimselere verilen ad. 3. Arap kabile ve aşiret başkanı.

Şeyho (Arapça) Şeyh, başkan, reis.

Şuayib (Arapça) Kur'an'da adı geçen ve Lut'dan sonra gelen peygamber.

Şükrullah (Arapça) Tanrı'ya karşı gösterilen şükran.

Şükrü (Arapça) Şükre ilişkin, şükreden.

Taceddin (Arapça). Dinin tacı.

Tacir (Arapça) Ticaretle uğraşan, tüccar.

Tanrıverdi (Türkçe) Tanrı verdi. (Uzun süre çocuğu olmayan bir ailenin ilk doğan çocuğa verdikleri ad.

Tanrıvermiş (Türkçe) Tanrı verdi. (Uzun süre çocuğu olmayan bir ailenin ilk doğan çocuğa verdikleri ad.

Tanrıvermiş (Türkçe) Tanrı verdi. (Uzun süre çocuğu olmayan bir ailenin ilk doğan çocuğa verdikleri ad.

Taştemür (Türkçe) Taş+ demir. Taş ile demirden erkek adı.

Tatar (Farsça) 1. İlk yurtları Türkistan'ın doğusu olan ve Cengiz İmparatorluğu zamanında Anadolu ve Kırım'a dek bütün ülkelere yayılan bir Türk kavmi ve bu kavimden olan. 2. Posta sürücüsü.

Tayyib (Arapça) İyi, güzel, hoş.

Teberrük (Arapça) Mübarek sayma, uğurlu ve kutsal sayma.

Temürbaş (Türkçe) Demir+ baş.

Tuğrul (Türkçe) 1. Doğan türünden yırtıcı bir kuş. 2. Anka kuşu.

Tur Ali (Arapça) 1. Dağ. 2. Kur'an'ın elli ikinci suresi. +Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.

Tur Beg (Arapça) 1. Dağ. 2. Kur'an'ın elli ikinci suresi. + Başkan, emir, ileri gelen. 2. Osmanlı İmparatorluğu'nda yüksel sivil memurlara ve albaylardan üstün aşamalarda bulunan askerlere verilen unvan. 3. Baba. 4. Büyük kardeş, ağabey. 5. Saygıdeğer kadınlara verilen san. 6. Konuk, misafir.

Tur Dede (Arapça +Türkçe) 1. Dağ. 2. Kur'an'ın elli ikinci suresi. + Baba ve ananın babasına verilen ad. 2. Büyükbabalardan önceki atalardan her biri. 3. Mevlevi tarikatında 1001 gün süren çileyi doldurmuş dervişe verilen san.

Tur Hacı (Arapça) 1. Dağ. 2. Kur'an'ın elli ikinci suresi. + Din buyruklarını yerine getirmek üzere Hacc'a girmiş kimse.

Tur Hasan (Arapça) 1. Dağ. 2. Kur'an'ın elli ikinci suresi.+ 1. Güzel, cemil, hûb. 2. Erkek adı.

Tura Beg (Türkçe) Dursun, yaşasın (Arka arkaya çocukları ölen ailelerde son doğan çocuğu yaşaması, uzun ömürlü olması dileğiyle verilen ad.) + Başkan, emir, ileri gelen. 2. Osmanlı İmparatorluğu'nda yüksel sivil memurlara ve albaylardan üstün aşamalarda bulunan askerlere verilen unvan. 3. Baba. 4. Büyük kardeş, ağabey. 5. Saygıdeğer kadınlara verilen san. 6. Konuk, misafir.

Tura Hacı (Türkçe +Arapça) Dursun, yaşasın (Arka arkaya çocukları ölen ailelerde son doğan çocuğu yaşaması, uzun ömürlü olması dileğiyle verilen ad.) +Din buyruklarını yerine getirmek üzere Hacc'a girmiş kimse.

Turahan (Türkçe) Tura+Han. Dursun, yaşasın (Arka arkaya çocukları ölen ailelerde son doğan çocuğu yaşaması, uzun ömürlü olması dileğiyle verilen ad.) +Din buyruklarını yerine getirmek üzere Hacc'a girmiş kimse. + Eski Türklerde kağana bağlı ya da kendi başına buyruk, ikinci derecede hükümdar. 2. Osmanlı padişahlarının ve kimi Türk beylerinin adlarının sonunda kullandıkları san.

Turan (Farsça) Tûr, Tûr'un malı, (Milat'tan önce yaşamış, İran hükümdarlarından Feridun, yönetimi altındaki ülkeleri iki oğlu Tur ve İrec arasında bölüştürülmesi dolayısıyla Tur'un egemenliği altına giren bölgeye verilmiş ad.)

Turaşah (Türkçe+ Farsça) Dursun, yaşasın (Arka arkaya çocukları ölen ailelerde son doğan çocuğu yaşaması, uzun ömürlü olması dileğiyle verilen ad.)+ 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan.

Turgud (Moğolca) *Durgut, Turgut*. Moğol boylarından birinin adı. 2. Belde, mesken oturulacak yer.

Turgud Ali (Moğolca + Arapça) Moğol boylarından birinin adı. 2. Belde, mesken oturulacak yer. + Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.

Turhan (Farsça+Türkçe) Vergi ve yükümlülüklerinden muaf, vergi vermeyen seçkin kimselerden olan soylu ve şerefli kimse. 2. Bir unvan. 3. Tur ülkesinin hakani.

Turmuş (Türkçe) Varlığı devam etmiş, kalmış, yaşamış. (Arka arkaya doğan çocukları ölen ailelerde son doğan çocuğa yaşaması, uzun ömürlü olması dileğiyle verilen adlardan.)

Tursun (Türkçe) Kalsın, ölmesin, yaşasın. (Arka arkaya çocukları ölen ailelerde son doğan çocuğa yaşaması, uzun ömürlü olması dileğiyle verilen adlardan.

Tursun Abdullah (Türkçe + Arapça) 1. Tanrı'nın kulu (Devşirme ya da anasız, babasız büyümüş, öksüz, yetim çocuklara verilen ad) 2. Hz.

Turşah (Arapça + Farsça) 1. Dağ. 2. Kur'an'ın elli ikinci suresi. +1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan.

Türk (Türkçe) Türemiş, yaratılmış, gelişmiş, güç kuvvet kazanmış. Güçlü kuvvetli. Güzel, civan. Asya ve Doğu Avrupa'da yaşayan, Türkçe'nin çeşitli lehçelerini konuşan soy ve bu soydan olan kimse. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşayan halk ve bu halktan olan kimse.

Uğur (Türkçe) 1. İnsana iyilik getirdiğine inanılan güç ya da böyle bir iyiliğin habercisi sayılan herhangi bir belirti. 2. Böyle bir güce sahip olduğuna inanılan nesne. 3. Jüpiter gezegeni.

Uğurlu (Türkçe) Uğuru olan, uğur getirdiğine inanılan.

Ulaş (Türkçe) Ulaşmak, erişmek.

Uluğ Beg + (Türkçe) Ulu, yüce. + Başkan, emir, ileri gelen. 2. Osmanlı İmparatorluğu'nda yüksel sivil memurlara ve albaylardan üstün aşamalarda bulunan askerlere verilen unvan. 3. Baba. 4. Büyük kardeş, ağabey. 5. Saygıdeğer kadınlara verilen san. 6. Konuk, misafir.

Umur (Arapça) 1. İşler, görevler. 2. Önem verme, aldırış etme, iş edinme, görev bilme. 3. Görgü, tecrübe.

Umur Şah (Arapça+ Farsça) 1. İşler, görevler. 2. Önem verme, aldırış etme, iş edinme, görev bilme. 3. Görgü, tecrübe. + 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan.

Ümmet (Arapça) Bir peygambere inanıp bağlananların topluluğu.

Ünal (Türkçe) Ün almak, ün kazanmak.

Üstadzade (Farsça +Arapça) Üstad + zâde. Bilim ya da sanat alanında üstün bilgisi ve yeteneği olan kimse.

Üveys (Farsça) 1. Sevgi, şefkat, acıma. 2. Bir kimsenin muradı olan şey.

Veli (Arapça) 1. Ermiş, eren, evliya. 2. İyi kullarının dostu olan Tanrı. 3. Abdülveli adından kısaltma.

Veliyüddin (Arapça) Dinin sahibi, dine sınıksız bağlı olan.

Yadigar (Farsça) Bir kimseyi ya da nesneyi hatırlatacak şey, hatıra, andaç. (Doğmadan önce babası ya da adı konmadan annesi ölen çocuklara verilen adlardan.)

Yağıbastı (Türkçe) Düşman bastı. (Saldıran düşmanın yenildiği sırada doğan çocuğu verilen adlardan.

Yahşi (Türkçe) İyi, güzel, hoş.

Yahşi Saka (Türkçe) İyi, güzel, hoş. + Başında ve boynunda kırmızı, sarı tüyleri bulunan, güzel öttüğü için de kafeste beslenen serçe türünden bir kuş.

Yahya (Arapça) Yaşar, Ayşe Peygamberlerden birinin adı.

Yakub (Arapça) Birinin ayağını kaydırıp yerine geçen, birinin yerini kapan. Kur'an'da geçen peygamberlerden birinin adı.

Yar Ahmed (Farsça + Arapça) Dost, arkadaş, tanıdık, ahabab. 2. Sevgili. +1. Çok övülmüş. 2. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

Yar Ali (Farsça + Arapça) Dost, arkadaş, tanıdık, ahabab. 2. Sevgili. +Âli, yüksek, yüce, büyük. (Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan dördüncü halifenin adı.

Yar Aziz (Farsça + Arapça) Dost, arkadaş, tanıdık, ahabab. 2. Sevgili. + 1. Sevgide üstün tutulan, sayın, saygıdeğer. 2. Güç ve yücelik sahibi Tanrı.

Yar Emir (Farsça + Arapça) Dost, arkadaş, tanıdık, ahabab. 2. Sevgili. + Buyurmak, buyurma. 2 Bir kavmin, bir memleketin reisi.

Yar Hüseyin (Farsça + Arapça) Dost, arkadaş, tanıdık, ahabab. 2. Sevgili. +1. Güzelcik, güzel çocuk. 2. Erkek adı. On iki imamdan üçüncüsü olup, Hz. Ali'nin Kerbela'da şehit edilen oğlunun adı.

Yenibeg Mehdi (Türkçe + Arapça) Yeni+Beg, Oluş ya da çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan, daha önce görülmemiş, duyulmamış olan. + Hak yoluna giren, doğru yolu tutan. 2. Dinsel inanışa göre, Kıyamet gününden önce gökten inerek bütün insanları mutluluğa yeryüzünü sonsuz, bir barış ve sevinçle dolduracak kişi.

Yunus (Arapça) Güvercin. 2. Bir peygamber. 3. Kur'an'da onuncu surenin adı. 4. Ilık ve sıcak denizlerde yaşayan memeli hayvan. 5. Kuzey yarımkürede on kadar

küçük yıldızdan meydana gelen küçük takımyıldız. Tokat'ta çocuğa bu ad
“Uslu, sessiz, sâkin olsun, dölek dursun” diye konur.

Yusuf (Arapça) Hz. Yakub'un oğlu ve peygamber. 2. mec. (Yusuf Peygamberden dolayı) Yakışıklı ve güzel. 3. Hz. Yakub'un oğullarındandır ve hikayesi meşhurdur. 4. Tokat'ta yakışıklı olacağı tahmin edilen çocuğa verilir.

Yusuf Çelebi (Arapça) (Yosif, Yosüf, Yüsuf, Yüsup) Hz. Yakub'un oğlu ve peygamber. 2. mec. (Yusuf Peygamberden dolayı) Yakışıklı ve güzel. + 1. Sahip, efendi anlamında unvan. 2. Görgülü, terbiyeli, olgun, ince, zarif (kimse.) 3. Bektaşî ve Mevlevî pirlerinin en büyüğüne verilen unvan.

Yusuf Şah (Arapça +Farsça) Hz. Yakub'un oğlu ve peygamber. 2. mec. (Yusuf Peygamberden dolayı) Yakışıklı ve güzel.+ 2. mec. (Yusuf Peygamber'den dolayı) Yakışıklı ve güzel. 3. Hz. Yakub'un oğullarındandır ve hikayesi meşhurdur. 4. Tokat'ta yakışıklı olacağı tahmin 1. İlave edilecek. 2. mec. (Yusuf Peygamberden dolayı) Yakışıklı ve güzel. 3. Hz. Yakub'un oğullarındandır ve hikayesi meşhurdur. 4. Tokat'ta yakışıklı olacağı tahmin edilen çocuğa verilir. + 1.Hükümdar, padişah. 2. Benzerleri içerisinde büyük, seçkin, güzel ve değerli olan.

Yusuf Yakub (Arapça) Hz. Yakub'un oğlu ve peygamber. 2. mec. (Yusuf Peygamber'den dolayı) Yakışıklı ve güzel. 3. Hz. Yakub'un oğullarındandır ve hikayesi meşhurdur. 4. Tokat'ta yakışıklı olacağı tahmin edilen çocuğa verilir. + Birinin ayağını kaydırıp yerine geçen, birinin yerini kapam. Kur'an'da geçen peygamberlerden birinin adı.

Zekeriya (Arapça) Allah'ın hatırladığı. Peygamberlerden birinin adı.

Zeynel (Arapça) 1. Ziyet, süs, bezek. 2. Erkek adı.

Zeynel Abidin (Arapça) 1. Âbidlerin, ibadet edenlerin ziyet, süsü. 2. On iki imamın dördüncüsü. 3. Erkek adı.

Zülfikar (Farsça) Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye armağan ettiği ucu çatallı kılıç.